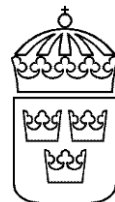

Utbildningsutskottets betänkande

1999/2000:UbU1

Utgiftsområde 16

Utbildning och universitetsforskning

1999/2000

UbU1

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens förslag till anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2000. I samband därmed behandlas 144 motionsyrkanden. Utskottet behandlar också propositionen *Personskadeskydd för studenter* (prop. 1999/2000:5) jämte tre motionsyrkanden.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till anslagsbelopp på samtliga punkter. Utskottet tillstyrker också regeringens förslag i den sistnämnda propositionen. Det senare innebär att alla studenter vid statliga universitet och högskolor blir försäkrade för personsador vid olycksfall i samband med utbildningen.

Förslagen beträffande budgeten för 2000 innebär att arbetet med att utveckla kvaliteten och likvärdigheten i skolan fortsätter. Ytterligare medel tillförs verksamheten för utvecklingsinsatser, bl.a. för kompetensutveckling av lärare. Under en treårsperiod avsätts 500 miljoner kronor, varav 30 miljoner kronor för budgetåret 2000. Kvalitetsgranskningsnämnden tillförs 12 miljoner kronor. Under anslaget Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna avsätts ytterligare 45 miljoner kronor, vilket innebär sammanlagt 265 miljoner kronor budgetåret 2000 för insatser i socialt utsatta områden. Inom Kunskapslyftet avsätts medel motsvarande drygt 101 900 årsstudieplatser. För försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning beräknas resurser motsvarande 12 000 årsstudieplatser. Regeringen har i budgeten för åren 2001 och 2002 beräknat medel för stegvis införande av allmän förskola och maxtaxa i förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.

Den grundläggande högskoleutbildningen byggs ut år 2000 enligt tidigare beslut, med tyngdpunkt på naturvetenskaplig och teknisk utbildning. Sammantaget med beslutad utbyggnad åren 2001 och 2002 ökar antalet högskoleplatser med 89 000 platser under perioden 1997–2002. De nya universiteten i Karlstad, Växjö och Örebro samt Mitthögskolan får 22 miljoner kronor vardera i ökade forskningsresurser. Också Högskolan i Karlskrona/Ronneby och Högskolan i Kalmar får mer pengar till forskning.

Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet står fast vid sina egna förslag till utgiftsram, som avviker från den ram som riksdagen har beslutat. De redovisar sina budgetalternativ i särskilda yttranden.

Moderaterna vill slå samman Skolverket och Statens institut för handikappfrågor i skolan och inrätta ett fristående institut för uppföljning och utvärdering. De föreslår mer pengar till forskning inom skolväsendet, IT i skolan, läromedel för elever med handikapp, specialskolorna samt till svensk undervisning i utlandet. Anslaget till förstärkning av utbildning i storstadsregionerna utgår och en besparing på sammanlagt 176 miljoner kronor föreslås under anslaget Särskilda utbildningsinsatser för vuxna. Moderaterna vill bl.a. minska platserna inom Kunskapslyftet och öka antalet platser inom försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning. På högskoleområdet vill Moderaterna avskaffa anslaget Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. och föra upp ett nytt anslag, Medel att fördela för grundutbildning och internationell utveckling m.m. med drygt 242 miljoner kronor. Det nya anslaget skall användas för att ge de lärosäten utökade resurser som har fler sökande än studieplatser. Även för forskning och forskarutbildning föreslås ett nytt anslag, Medel att fördela för forskning och forskarutbildning med närmare 245 miljoner kronor, samtidigt som anslaget till forskning vid Mitthögskolan och anslaget till Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor minskas. Moderaterna föreslår ett större anslag än regeringen till forskning och forskarutbildning vid Högskolan i Karlskrona/Ronneby som de vill skall utvecklas till en specialhögskola inom IT. De tillför Chalmers tekniska högskola bidrag för mikroelektroniskt centrum. De vill öka anslagen till de fyra ämnesvetenskapliga forskningsråden med sammanlagt 135 miljoner kronor. Medlen för dyrbar vetenskaplig utrustning bör enligt dem räknas upp. Moderaterna anser också att det tidigare anslaget för Europeisk forskningssamverkan skall återinföras och anslår medel för ändamålet under ett nytt anslag (50 miljoner kronor). Ett minskat anslag föreslås till Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.

Kristdemokraterna föreslår en viss ökning av anslaget Särskilda utbildningsinsatser för vuxna och att 25 miljoner kronor anvisas för marknadsföring av en ny lärlingsutbildning. De föreslår vidare en viss minskning av anslaget till Statens skolverk och en besparing på resurserna till insatser för IT i skolan. Kristdemokraterna vill ha en långsammare utbyggnad av den grundläggande högskoleutbildningen. Av de på så sätt inbesparade medlen vill de anvisa mer pengar än regeringen till forskarutbildning och kompetenshöjning av lärarna samt föra upp ett nytt anslag för kvalitetssatsning inom spetsutbildningen.

Centerpartiet anser att ett fristående kvalitetsinstitut bör inrättas och minskar anslaget till Skolverket avseende resurserna till kvalitetsgranskningsnämnden. Särskilda resurser avsätts för en skolsatsning, bl.a. kompetensutveckling av skolledare, program för läs- och skrivutveckling och matematik, utveckling av läromedel för elever med läs- och skrivsvårigheter samt forskning om läs- och skrivsvårigheter. En viss minskning föreslås av anslaget för utveckling av skolväsende och barnomsorg. Centern vill ge högre anslag för forskning än regeringen till de nya universiteten i Karlstad, Växjö och Örebro, Mitthögskolan, Högskolan i Karlskrona/Ronneby och Högskolan i Kalmar samt förstärka anslaget Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor. Minskningar görs under anslagen Enskilda och kommunala

Folkpartiet föreslår en ökning av anslaget till svensk undervisning i utlan-
det och en besparing på medlen för Kunskapslyftet med 1 000 miljoner kro-
nor. Ytterligare resurser, sammanlagt 305 miljoner kronor, föreslås till kvali-
tetsförbättringar av grundläggande högskoleutbildning, anställning av fler
doktorander och till sommaruniversitet. Centrala studiestödsnämnden tillförs
medel som kompensation för en slopad höjning av expeditionsavgiften.
Folkpartiet föreslår också att Forskningsrådsnämndens anslag ökas med 150
miljoner kronor som nämnden skall fördela till de fyra vetenskapliga forsk-
ningsråden.

Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpar-
tiet har var för sig eller i olika konstellationer reserverat sig på olika punkter.

Propositionerna

Proposition 1999/2000:1 Budgetpropositionen för 2000

Regeringen har i proposition 1999/2000:1 Budgetpropositionen för 2000,
utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning föreslagit

1. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen
(1985:1100),
2. att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om utbyggnaden av
den högre utbildningen år 2000 (avsnitt 5.3.1),
3. att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om utbyggnaden av
den högre utbildningen år 2001 och 2002 (avsnitt 5.3.2),
4. att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om konstnärliga ut-
bildningar (avsnitt 5.3.6),
5. att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om utbyggnad av
forskning och forskarutbildning vid universitet och högsolor (avsnitt 5.4.1),
6. att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om avräkning av sär-
skilda åtaganden under anslag (avsnitt 5.6.2),
7. att riksdagen godkänner de belopp för ersättning för helårsstudenter och
helårsprestationer som regeringen förordar för de olika utbildningsområdena
för budgetåret 2000 (avsnitt 5.6.3),
8. att riksdagen bemyndigar regeringen att under år 2000 högst göra de
ekonomiska åtaganden i fråga om stöd till forskning som finansieras under
verksamhetsområdet Nationella och internationella forskningsresurser som
regeringen förordar (avsnittet 7.7),
9. att riksdagen för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde
16 Utbildning och universitetsforskning enligt sammanställning i *bilaga 3* till
detta betänkande.

Lagförslaget återfinns som *bilaga 1* till detta betänkande.

Regeringen har i proposition 1999/2000:5 Personskadeskydd för studenter föreslagit

1. att riksdagen godkänner att universitet och högskolor använder medel som anvisas under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning till personskadeförsäkring för studenter (avsnitt 3).

Propositionens hemställan 2 behandlas av miljö- och jordbruksutskottet.

Motionerna

Motioner från allmänna motionstiden 1999

1999/2000:Ub208 av Lars Hjertén (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en folkomröstning angående utformningen av barnomsorgen.

1999/2000:Ub212 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om de nationella skolinspektörerna,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett nationellt kvalitetsinstitut.

1999/2000:Ub219 av Ulf Nilsson m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om brister i uppföljning och utvärdering av Kunskapslyftet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppdrag till Skolverket att genomföra uppföljning av kvaliteten i Kunskapslyftet.

1999/2000:Ub223 av Stefan Attefall m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om eget lärlingsprogram inom gymnasieskolans ram med en flexibel utformning.

1999/2000:Ub227 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alla elevers rätt till likvärdiga möjligheter,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av ett fristående nationellt kvalitetsinstitut.

1999/2000:Ub236 av Ulla-Britt Hagström m.fl. (kd) vari yrkas

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett lärlingsprogram inrättas i gymnasieskolan.

1999/2000:Ub240 av Gunnel Wallin (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till en skånsk historiebok på nätet.

1999/2000:Ub245 av Mikael Oscarsson (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avvisa förslaget om maxtaxa inom barnomsorgen.

1999/2000:Ub259 av Sten Tolgfors (m) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten att alla skolor kvalitetsgranskas och bedöms efter samma kriterier oavsett huvudman,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av ett nationellt institut för kvalitetsgranskning i skolan.

1999/2000:Ub263 av Agneta Ringman m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om alla barns rätt till förskola.

1999/2000:Ub270 av Elizabeth Nyström och Jeppe Johnsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införandet av ett heltäckande lärlingssystem.

1999/2000:Ub271 av Anne-Katrine Dunker och Cristina Husmark Pehrsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en ny utformning av lärlingssystemet.

1999/2000:Ub275 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om resurstilldelningssystemet i grundskolan.

1999/2000:Ub294 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att alla barn från tre års ålder skall erbjudas plats inom barnomsorg med tydlig pedagogisk inriktning,

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en modern lärlingsutbildning med yrkesexamen,

29. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inrätta en nationell skolinspektion,

34. att riksdagen till utgiftsområde 16 under anslaget A 12 Bidrag till svensk undervisning i utlandet för budgetåret 2000 anvisar 20 000 000 kr utöver vad regeringen föreslagit eller således 93 091 000 kr.

1999/2000:Ub310 av Beatrice Ask m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av kriterier för yrkeshögskolor,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av en flexibel modell för kvalificerad yrkesutbildning,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ersättning under studietiden,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet att öka antalet studieplatser,

1999/2000:UbU1

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om examina.

1999/2000:Ub311 av Beatrice Ask m.fl. (m) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett fristående nationellt kvalitetsinstitut.

1999/2000:Ub401 av Eva Flyborg (fp) vari yrkas att riksdagen till utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning anslag B 53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. för budgetåret 2000 anvisar 43 000 000 kr utöver vad regeringen föreslagit eller således 494 293 000 kr.

1999/2000:Ub402 av Catharina Elmsäter-Svärd (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att förlägga fler högskoleutbildningsplatser till Stockholmsregionen.

1999/2000:Ub413 av Göran Lindblad och Inger René (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Chalmers tekniska högskola.

1999/2000:Ub415 av Bertil Persson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fördelningen av platser i den högre utbildningen.

1999/2000:Ub418 av Desirée Pethrus Engström m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tilldelningen av högskoleplatser till Stockholmsregionen.

1999/2000:Ub421 av Erling Wälivaara m.fl. (kd) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbyggnadstakt för högskolan,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillföra 200 miljoner kronor per år till spetsutbildningar i högskolan,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om humanioras roll i utbildningen,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om antalet platser i läkar- och sjuksköterskeutbildning,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nya årsstudieplatser till de icke statliga högskolorna i allmänhet och de fria teologiska högskolorna i synnerhet.

1999/2000:Ub422 av Sonja Fransson (s) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att varje universitet och högskola årligen bör få som verksamhetsmål att vidta åtgärder för att förbättra den fysiska tillgängligheten vid universitet och högskolor,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett årligt återrapporteringskrav för universiteten och högskolorna bör vara att redogöra för hur arbetet med att förbättra den fysiska tillgängligheten bedrivits under budgetåret samt årligen redovisa en uppdaterad

handlingsplan för att åstadkomma grundläggande fysisk tillgänglighet före år 2005.

1999/2000:UbU1

1999/2000:Ub425 av Annika Nilsson och Kent Härstedt (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om högskoleutbildning vid Lunds universitets filial i Helsingborg.

1999/2000:Ub426 av Inger René m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbyggnad av den högre utbildningen i Västsverige.

1999/2000:Ub429 av Göran Lindblad och Hans Hjortzberg-Nordlund (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om läkarutbildningen i Göteborg.

1999/2000:Ub435 av Yvonne Andersson och Dan Ericsson (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att sökbilden skall vara utgångsläget för hur de nya medlen skall fördelas,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att uppvärdera humaniora vid Linköpings universitet genom att öka tilldelningen av utbildningsplatser.

1999/2000:Ub436 av Hans Stenberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det statliga forskningsanslaget till Mitthögskolan.

1999/2000:Ub442 av Catharina Elmsäter-Svärd (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att förlägga fler högskoleutbildningsplatser till Stockholmsregionen.

1999/2000:Ub443 av Catharina Elmsäter-Svärd (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tilldela Tom Tits Experiment i Södertälje utbildningsplatser för lärarutbildning, för årskurserna 1–7 matematik/naturorientering 140 poäng, fr.o.m. höstterminen 2000, genom omfördelning inom befintligt anslag för lärarutbildning.

1999/2000:Ub444 av Lennart Kollmats m.fl. (fp, m, v, kd, c, mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att läkarutbildningen i Göteborg bör tillföras ytterligare 25 utbildningsplatser från år 2001.

1999/2000:Ub447 av Elver Jonsson m.fl. (fp, m, kd, c, mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om antalet årsstudieplatser så att en rimlig tillväxt kan ske vid de nya frikyrkliga teologiska högskolorna.

1999/2000:Ub450 av Per-Samuel Nisser (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Karlstads universitets framtida utveckling.

1999/2000:Ub452 av Ingvar Eriksson och Cristina Husmark Pehrsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbildning av logopeder.

1999/2000:Ub453 av Yvonne Ångström och Åke Sandström (fp, c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fördelning av medel från anslaget B 53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor till de universitet och högskolor som har extra kostnader för decentraliserad utbildning.

1999/2000:Ub454 av Gunnar Axén och Stefan Hagfeldt (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fakultetsanslag till Linköpings universitet.

1999/2000:Ub455 av Tuve Skånberg (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om 60 nya årsstudieplatser på Teologiska Högskolan i Stockholm.

1999/2000:Ub459 av Rosita Runegrund m.fl. (kd, m, c, fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett mikroelektroniskt centrum vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

1999/2000:Ub460 av Ulla-Britt Hagström m.fl. (kd, m, c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om snedfördelningen av utbildningsplatser inom högre utbildning i Västra Götaland.

1999/2000:Ub464 av Arne Kjörnsberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fördelning av fasta forskningsresurser till Högskolan i Borås.

1999/2000:Ub467 av Ingvar Johnsson och Britt Bohlin (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskningsresurser, utbildningsplatser och medel för etablering av centumbildning för COOP.

1999/2000:Ub468 av Berndt Ekholm och Mariann Ytterberg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Stockholms Teologiska Högskola och Ersta-Sköndals högskola (Stiftelsen Stora Sköndal) bör få ett väsentligt utökat antal platser vid kommande års fördelning.

1999/2000:Ub469 av Margareta Israelsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den framtida utvecklingen vid Mälardalens högskola.

1999/2000:Ub473 av Carin Lundberg m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad intagning till tandläkarutbildningen vid Umeå universitet.

1999/2000:Ub482 av Lennart Klockare (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tandläkarutbildning.

1999/2000:Ub486 av Marianne Carlström m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om likvärdighet mellan stiftelsehögskolor och andra högskolor.

1999/2000:Ub490 av Ingvar Johnsson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nya utbildningsplatser till de mindre och medelstora högskolorna i västra Sverige.

1999/2000:Ub491 av Märta Johansson m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om läkarutbildningen i Västsverige.

1999/2000:Ub492 av Margareta Andersson m.fl. (c, m, v, kd) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att Högskolan i Jönköping tillförs medel inom ramen för befintliga anslag motsvarande 300 årsplatser för perioden 2000–2002,

2. att riksdagen beslutar att Högskolan i Jönköping tillförs forskningsmedel inom ramen för befintliga anslag i samma omfattning som högskolorna i Kalmar och Karlskrona/Ronneby.

1999/2000:Ub494 av Rolf Kenneryd (c) vari yrkas att riksdagen beslutar om ökade forskningsresurser till Halmstad och andra regionala högskolor och att detta finansieras inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning genom en minskad ökningstakt av antalet utbildningsplatser.

1999/2000:Ub499 av Sofia Jonsson m.fl. (c) vari yrkas

22. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ett nationellt kompetenscentrum inom ITS, intelligenta transportsystem, bör inrättas vid Högskolan Dalarna.

1999/2000:Ub807 av Yvonne Andersson m.fl. (kd) vari yrkas att riksdagen för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

1999/2000:Ub810 av Sofia Jonsson m.fl. (c) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av ökad kompetensutveckling.

1999/2000:Ub811 av Sofia Jonsson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att av anslaget A 2, Utveckling av skolväsendet, skall 10 miljoner kronor beräknas för utveckling av läromedel för läs- och skrivsvårigheter,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att av anslaget A 3, Forskning inom skolväsendet, skall 10 miljoner kronor avsättas till forskning kring läs- och skrivsvårigheter,

3. att riksdagen beslutar att uppta ett nytt anslag för en särskild skolsatsning,

4. att riksdagen beslutar att uppta ett särskilt anslag för ett kvalitetsinstitut,
5. att riksdagen för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning.

1999/2000:Ub812 av Beatrice Ask m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inrättande av ett fristående nationellt kvalitetsinstitut,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Skolverket och Statens institut för handikappfrågor i skolan,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om införande av en nationell skolpeng,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om satsningen på informationstekniken i skolan,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av fler studieplatser inom kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om principerna gällande fördelning av studieplatser till högskolor och universitet,
8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökad satsning på grundutbildning, forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kostnaderna för utbyggnad av ett mikrolab vid Chalmers tekniska högskola,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en extra satsning på Högskolan i Karlskrona/Ronneby,
12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nationella och internationella forskningsresurser,
13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vetenskaplig utrustning, bl.a. högpresterande datorsystem,
14. att riksdagen beslutar att under anslaget A 3 Forskning inom skolväsendet anvisa 16 115 000 kr för år 2000,
15. att riksdagen beslutar att under anslaget A 4 Program för IT i skolan anvisa 961 254 000 kr för år 2000,
16. att riksdagen beslutar att anslaget A 5 Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna skall utgå,
17. att riksdagen beslutar att anslaget A 6 Statens institut för handikappfrågor i skolan skall utgå,
18. att riksdagen beslutar att under anslaget A 7 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp anvisa 22 470 000 kr för år 2000,
19. att riksdagen beslutar att under anslaget A 8 Specialskolor och resurscenter anvisa 463 129 000 kr för år 2000,

20. att riksdagen beslutar att under anslaget A 12 Bidrag till svensk undervisning i utlandet anvisa 87 091 000 kr för år 2000 i enlighet med vad som anförts i motionen,

21. att riksdagen beslutar att under anslaget A 15 Särskilda utbildningsinsatser för vuxna, kvalificerad yrkesutbildning samt bidrag till folkbildningen anvisa 4 131 844 000 kr för år 2000,

22. att riksdagen beslutar att under nytt anslag A 17 Nationellt kvalitetsinstitut anvisa 200 000 000 kr för år 2000,

23. att riksdagen beslutar att under anslaget B 26 Mitthögskolan: Forskning anvisa 55 118 000 kr för år 2000,

24. att riksdagen beslutar att under anslaget B 28 Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Forskning och forskarutbildning anvisa 31 580 000 kr för år 2000,

25. att riksdagen beslutar att under anslaget B 52 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar anvisa 1 603 659 000 kr för år 2000,

26. att riksdagen beslutar att anslaget B 53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor skall utgå,

27. att riksdagen beslutar att under anslaget B 54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor anvisa 142 178 000 kr för år 2000,

28. att riksdagen beslutar att under nytt anslag B 58 Medel att fördela för forskning och forskarutbildning anvisa 244 800 000 kr för år 2000,

29. att riksdagen beslutar att under nytt anslag B 59 Medel att fördela för grundutbildning och internationell utveckling m.m. anvisa 242 100 000 kr för år 2000,

30. att riksdagen beslutar att under anslaget D 3 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Forskning anvisa 218 467 000 kr för år 2000,

31. att riksdagen beslutar att under anslaget D 5 Medicinska forskningsrådet: Forskning anvisa 364 342 000 kr för år 2000,

32. att riksdagen beslutar att under anslaget D 7 Naturvetenskapliga forskningsrådet: Forskning anvisa 797 544 000 kr för år 2000,

33. att riksdagen beslutar att under anslaget D 9 Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Forskning anvisa 293 647 000 kr för år 2000,

34. att riksdagen beslutar att under anslaget D 17 Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning anvisa 74 726 000 kr för år 2000,

35. att riksdagen beslutar att under nytt anslag D 18 Europeisk forsknings-samverkan anvisa 50 000 000 kr för år 2000,

36. att riksdagen beslutar att under anslaget E 2 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m. anvisa 17 805 000 kr för år 2000.

1999/2000:Ub813 av Agne Hansson (c) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utökade resurser till Högskolan i Kalmar,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökade möjligheter till lokala överenskommelser om ökad lärlingsutbildning i Kalmar län.

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om universitetskurser på sommaren,

9. att riksdagen begär att regeringen utformar ett system som gör att antalet studieplatser på olika utbildningar geografiskt relateras till antalet sökande till olika orter,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om mer resurser till forskningsråden,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att överföra 70 miljoner kronor för år 2001 samt 200 miljoner kronor för år 2002 från de medel regeringen avsatt för utbyggnaden av högskolan åren 2001–2002 till forskning och fler doktorandtjänster,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en sänkt expeditionsavgift för återbetalning av studielån,

23. att riksdagen avslår regeringens förslag till riksdagsbeslut att godkänna vad regeringen förordar om utbyggnad av forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor,

24. att riksdagen för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd samt 16 Utbildning och universitetsforskning med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning (delvis).

1999/2000:Fi212 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

16. att riksdagen för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde 15 Studiestöd och utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning med de ändringar i förhållande till regeringens förslag som framgår av i motionen redovisad uppställning (delvis).

1999/2000:Sk692 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

31. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om examination av fler civilingenjörer,

35. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbyggnad av den kvalificerade eftergymnasiala yrkesutbildningen.

1999/2000:Sf302 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om föräldrars och barns rätt till valfrihet och mångfald när det gäller barnomsorg,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avvisa regeringens förslag om införandet av maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att varje kommun skall erbjuda öppen förskola,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att föräldrarna skall ha rätt att välja i vilken form den avgiftsfria verksamheten för fyra- och femåringar skall ske,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätten till garanterad barnomsorgsplats för barn till aktivt arbets-sökande föräldrar.

1999/2000:Sf305 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om nej till statligt reglerad maxtaxa för barnomsorg,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barnomsorgspeng.

1999/2000:Sf637 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

19. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om barnomsorg och skola,

1999/2000:So263 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av fler logopeder och kompetensutveckling av berörda personalgrupper när det gäller stamning.

1999/2000:So325 av Kenneth Johansson m.fl. (c) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att avstå från att lägga förslag om maxtaxan,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att utveckla den öppna förskolan.

1999/2000:So482 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att fler utbildningsplatser måste skapas för vårdyrken.

1999/2000:T717 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om statens roll att tillhandahålla bredbandstjänster till samtliga svenska grund- och gymnasieskolor,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om IT-satsning i skolan.

1999/2000:N239 av Per Westerberg (m) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om högre utbildning knuten till Studsvik och Askölaboratorierna.

1999/2000:N240 av Fredrik Reinfeldt m.fl. (m) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av högre utbildning i Stockholmsregionen.

1999/2000:N271 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om högre utbildning.

1999/2000:A230 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari yrkas

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om pedagogisk förskola.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lärlingsutbildning och yrkesinriktad utbildning i företagen.

1999/2000:A805 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en nationell skolpeng och mångfald i utbildningen.

Motion med anledning av proposition 1999/2000:5

Personskadeskydd för elever

1999/2000:Ub3 av Margareta Cederfelt (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att personskadeskydd för studenter skall omfatta samtliga studerande vid högskola och universitet i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att kostnaden för att inkludera studerande vid högskola eller universitet med annan huvudman än staten inkluderas i regeringens befintliga kostnadsram,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att huvudmannen erbjuder möjlighet till samma administrativa hantering som de statliga högskolorna/universiteten.

Utskottet

Inledning

Riksdagen har den 18 november 1999 beslutat bifalla regeringens förslag att utgiftsramen för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning skall omfatta 32 572 588 000 kr (bet. 1999/2000:FiU1, rskr. 28).

Utskottet behandlar i det följande regeringens förslag till budget för år 2000 för utgiftsområde 16 och motionsyrkanden som berör detta. Utskottet tar i tur och ordning upp de fem verksamhetsområden som budgetförslaget omfattar (avsnitten 1–5). I anslutning till verksamhetsområdet Universitet och högskolor m.m. behandlar utskottet också propositionen *Personskadeskydd för studenter* (prop. 1999/2000:5). Sist sammanfattas utskottets ställningstagande till budgeten för hela utgiftsområdet (avsnitt 6).

1 Förskola, skola och vuxenutbildning

Inledning

Verksamhetsområdet omfattar anslag till myndigheter för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola, vuxenutbildning samt utveckling och forskning inom området, särskilda stödinsatser för elever med handikapp, de statliga skolorna (sameskolorna, specialskolorna och statens skolor för vuxna) samt Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling. Vidare finns anslag för viss verksamhet inom det kommunala skolväsendet, driften av kompletterande utbildningar m.m. samt till svensk undervisning i

utlandet. I verksamhetsområdet ingår också den särskilda vuxenutbildnings-satsningen – Kunskapslyftet – och försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning.

Det är kommunerna och i vissa fall landstingen som har verksamhetsansvaret inom den offentliga verksamheten för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg (barnomsorg), förskoleklass, grundskola, gymnasieskola, särskola, kommunal vuxenutbildning, vuxenutbildning för utvecklingsstörda (särvux) och svenskundervisning för invandrare (sfi). Det generella statsbidraget till kommunerna (utg.omr. 25 Allmänna bidrag till kommunerna) bidrar till en del till kostnaderna för verksamheten. Därtill kommer särskilda riktade statsbidrag för främst Kunskapslyftet. Resterande kostnader täcks till övervägande del av kommunala skattemedel.

Utskottet ger först i detta avsnitt en redovisning av resultat inom verksamhetsområdet grundad på regeringens redovisning och bedömning av resultaten. Därefter behandlas förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg m.m., förslag om ändring i skollagen beträffande interkommunal ersättning samt anslagen inom verksamhetsområdet. Sist behandlas motionsledes framförda förslag om lärlingsutbildning och vissa resursfrågor, bl.a. nationell skolpeng.

Resultatbedömning

Regeringen ägnar ett stort utrymme i propositionen åt redovisning och bedömning av resultat, vilket utskottet anser vara värdefullt. Utskottet ger i detta avsnitt en kort redovisning av regeringens resultatbedömning såvitt avser barnomsorg, skola och vuxenutbildning. Utskottet återkommer till frågor om resultatredovisning under respektive anslag inom verksamhetsområdet.

I kommunerna råder i enlighet med gällande lagstiftning i princip balans mellan tillgång och efterfrågan på *förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg*. Enstaka kommuner kan dock ha mer eller mindre tillfälliga problem att tillhandahålla barnomsorg utan oskäligt dröjsmål. Kommunerna har olika regler för tillgång till förskoleverksamhet vid arbetslöshet. I 60 % av kommunerna behåller förskolebarn sin plats om någon av föräldrarna blir arbetslös. I resterande kommuner mister barnet platsen direkt eller efter kort tid.

Personalens utbildningsnivå har höjts inom barnomsorgen. Andelen högskoleutbildade – förskollärare och fritidspedagoger – är nära 60 %. Antalet barn har ökat kraftigt inom barnomsorgen under 1990-talet. Trots detta har antalet årsarbetare minskat inom förskoleverksamheten. I fritidshemmen har antalet årsarbetare stigit, dock inte lika snabbt som antalet inskrivna barn. Barngruppernas storlek har därmed ökat. De totala kostnaderna i fasta priser för förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen var i det närmaste lika stora år 1997 som år 1991 trots att drygt 180 000 fler barn fick plats under denna period. Den andel av kommunernas kostnader för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg som finansieras genom föräldraavgifter var år 1997 16,5 %. År 1991 var andelen 10 %.

Läsåret 1998/99 gick knappt 114 000 barn i *förskoleklass*. Förutom de knappt 6 % som var inskrivna i skolan var så gott som samtliga sexåringar inskrivna i förskoleklass. Antalet sexåringar som är inskrivna i grundskolans

årskurs 1 har minskat de senaste åren. Ungefär 85 % av barnen går i förskoleklass som är lokalmässigt förlagd till skolans lokaler.

Regeringen pekar på att den svenska *skolans resultat* står sig väl i ett internationellt perspektiv. Liksom i andra länder varierar dock studieresultaten i hög grad mellan olika skolor. Enligt regeringen finns både i grundskolan och i gymnasieskolan för många elever som inte når målen, trots de ansträngningar som görs lokalt i kommuner och på skolor. Utbildningssystemet måste därför fortsätta att utvecklas. Stat och kommun har därvid ett gemensamt ansvar. Regeringens insatser måste fortsätta att fokuseras på åtgärder som förbättrar resultaten och måluppfyllelsen och som ökar kvaliteten.

Våren 1998 uppnådde ca 91 % av eleverna i *grundskolan* behörighet till nationella program i gymnasieskolan. Lärartätheten i grundskolan har minskat under 1990-talet. År 1991 uppgick lärartätheten till 9,1 lärare per 100 elever vilket kan jämföras med 7,6 lärare per 100 elever år 1998. Detta har bl.a. medfört en utveckling mot större grupper och klasser.

Skolverket har nyligen presenterat den första stora undersökningen om sambandet mellan resurser och resultat på skolnivå – en studie av landets grundskolor med elever i årskurs 9 (Skolverkets rapport nr 170). Skolverket konstaterar bl.a. att resurser betyder olika mycket för skolor med olika förutsättningar. Resursernas storlek kan förbättra elevernas förutsättningar i skolan men inte fullt ut ge kompensation för de brister som finns.

Ämnesproven i svenska, matematik och engelska för årskurs 9, som är obligatoriska och ingår i det nationella provsystemet, genomfördes första gången vårterminen 1998. Preliminära siffror från Skolverket för år 1999 visar att 96 % av eleverna nått målen i ämnesproven i svenska och engelska. I ämnesproven i matematik uppnådde endast 86 % målen. Detta är något sämre än år 1998, vilket även gäller engelska. Elever födda i Sverige vars föräldrar är födda utomlands klarade sig bättre än elever födda utomlands, men sämre än elever med svensk bakgrund. Det är stora skillnader i graden av måluppfyllelse mellan skolorna. Elever i fristående skolor har högre provbetyg än elever i kommunala skolor. Ju högre utbildning elevernas föräldrar har desto högre provbetyg presterar eleverna.

Andelen elever i behov av särskilt stöd i *specialskolan* är stort och av flera av skolornas årsredovisningar framgår att uppemot 20–30 % av eleverna har omfattande svårigheter att uppnå målen för utbildningen. Regeringen bedömer de lämnade uppgifterna som allvarliga.

Antalet elever i *särskolan* har ökat successivt under de senaste åren. Ökningen bedöms ha flera orsaker. Målen i läroplanen har tydliggjorts samtidigt som skolformen har blivit mer tillgänglig sedan kommunerna övertog huvudmannaskapet. Regeringen anser att förändringarna av antalet elever noga bör följas och utvärderas.

Gymnasieskolan har genomgått en kvalitetshöjning på så sätt att alla elever nu får en treårig utbildning som bl.a. inkluderar en gemensam kärna av kurser i allmänna ämnen. Av de elever på nationellt program som började gymnasieskolan hösten 1995 erhöll 75 % slutbetyg inom tre år. Spridningen är stor inom olika program. Av de elever som fick slutbetyg våren 1998 uppfyllde 83 % kraven på grundläggande behörighet för högskolestudier. Övergången från gymnasieskolan till högskolan inom tre år efter slutförd gymna-

sieutbildning har ökat påtagligt under 1990-talet. Variationen i övergångsfrekvens är stor mellan enskilda kommuner.

Den gymnasiala *vuxenutbildningen* omfattar dels den kommunalt finansierade vuxenutbildningen, dels den statliga satsningen Kunskapslyftet. Enligt Skolverkets uppföljningar var det totala antalet studerande inom kommunal vuxenutbildning 316 698 under läsåret 1997/98. Under första halvåret 1999 har kommunerna genomfört verksamhet motsvarande 147 000 heltidsplatser inom kommunal vuxenutbildning inklusive Kunskapslyftet. Den gymnasiala vuxenutbildningen har ökat kraftigt under senare år som en följd av Kunskapslyftet. Den grundläggande vuxenutbildningens andel av den totala kommunala vuxenutbildningen har minskat de senaste åren men det finns stora variationer mellan kommunerna. Hösten 1998 hade andelen studerande på grundläggande nivå sjunkit till 9 % (hösten 1997 var det 13 %), vilket tyder på att ökningen av vuxenutbildningen praktiskt taget uteslutande skett på gymnasial nivå.

Sedan *särvux* övergick till kommunalt huvudmannaskap läsåret 1992/93 har antalet studerande stadigt ökat. Under år 1998 deltog totalt 4 137 elever. De allra flesta, 48 %, studerade på grundsärskolenivå. 36 % studerade på träningskolenivå och 16 % på gymnasiesärskolenivå.

Andelen elever i *svenskundervisning för invandrare (sfi)* kulminerade under läsåret 1994/95. Från detta läsår till läsåret 1997/98 har elevantalet minskat med drygt 40 % och uppgick läsåret 1997/98 till 35 746. Av de deltagare som påbörjade sfi-studierna läsåret 1997/98 hade 16 % uppnått sfi-nivån redan under samma läsår och 60 % fortsatte sina studier.

Läsåret 1997/98 deltog 8 381 studerande i *påbyggnadsutbildningar*. År 1998 fanns 537 registrerade påbyggnadsutbildningar.

Fristående skolor på gymnasial eller eftergymnasial nivå kan ställas under statlig tillsyn som *kompletterande skolor*. Våren 1999 hade 125 skolor ställts under statlig tillsyn. Av dessa erhöll 42 skolor statsbidrag och berättigade till studiestöd för eleverna medan ytterligare 22 skolor enbart berättigade till studiestöd.

Försöksverksamheten med *kvalificerad yrkesutbildning (KY)* omfattar 12 000 platser fr.o.m. år 1999. Försöksverksamheten pågår t.o.m. år 2001. Antalet anordnare av KY-utbildning har tredubblats sedan starten för att år 1998 uppgå till närmare 140. Intresset från såväl arbetslivet som de sökande är mycket stort. I dagsläget finns drygt 200 olika KY-utbildningar fördelade på 14 branschområden. Regeringens utgångspunkt är att försöksverksamheten efter år 2001 skall övergå i reguljär verksamhet och avser att återkomma till riksdagen i frågan under senare delen av år 2000.

Målet för *Statens skolor för vuxna* i Norrköping och Härnösand är att öka tillgängligheten av vuxenutbildning genom att erbjuda och utveckla motsvarande kommunal vuxenutbildning i form av distansutbildning. Antalet kursdeltagare var under år 1998 närmare 30 000, vilket är en ökning med ca 50 %. Ökningen kan huvudsakligen förklaras med den stora tillströmningen till Kunskapslyftet.

Regeringen har i utvecklingsplanen för förskola, skola och vuxenutbildning (skr. 1998/99:121) redovisat sin syn på *internationaliseringen* i förskolan, skolan och vuxenutbildningen. Regeringen informerar utförligt om Sve-

riges deltagande på skolområdet i internationellt samarbete bl.a. inom EU, Nordiska ministerrådet, Europarådet, Unesco och OECD.

Regeringen framhåller att *jämställdhet* betonas i alla läroplaner. Regeringen pekar på att det i olika studier framhålls att det finns skillnader mellan flickor och pojkar i fråga om studieresultat, inflytande, tid och uppmärksamhet från lärare, val av gymnasieprogram etc. Skolverket har i regleringsbrev för år 1999 fått i uppdrag att redovisa sina erfarenheter av hur det övergripande kunskapsområdet jämställdhet implementeras i undervisningen samt vilka åtgärder som vidtas för att undervisningen skall tillgodose både flickors/kvinnors och pojkars/mäns likvärdiga möjligheter till utveckling och lärande. Skolverket har också fått i uppdrag att utarbeta ett referensmaterial om hur man lokalt, i kommuner och skolor, kan arbeta med värdegrundsfrågor, t.ex. mobbning och trakasserier på grund av kön. Materialet kommer att presenteras i slutet av november 1999.

Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg

Regeringen anser det angeläget att barn inte utestängs från förskolan. Regeringen prioriterar därför att fr.o.m. år 2001 stegvis införa en allmän förskola och en maxtaxa inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. I 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100) har skapats ett ekonomiskt utrymme för detta ändamål. För år 2001 har avsatts 1,7 miljarder och för år 2002 3,4 miljarder.

Storstadsdelegationen inom Regeringskansliet har till uppgift att förbereda utvecklingsavtal mellan staten och sju storstadskommuner om åtgärder i socialt utsatta bostadsområden. I avtalen, som avses att börja löpa hösten 1999, kommer medel att fördelas bl.a. till en utbyggd förskoleverksamhet. Under en treårsperiod (den 1 juli 1999–den 1 juli 2002) har 150 miljoner kronor om året avsatts för detta ändamål. Regeringen beräknar nu ytterligare 75 miljoner kronor för verksamheten hösten 2002. För att kommunerna skall få del av dessa medel bör ambitionen enligt regeringen vara att tre–femåringarna i de berörda bostadsområdena erbjuds avgiftsfri förskola under minst tre timmar om dagen med en särskild inriktning på barns språkutveckling.

I flera motionsyrkanden tas frågor upp med anknytning till *rätten att delta i förskoleverksamhet m.m.* Kristdemokraterna anser att barn till aktivt arbetsökande föräldrar bör få rätt till en garanterad barnomsorgsplats omfattande minst tre timmar om dagen (mot. 1999/2000:Sf302 yrk. 15). Motionärerna anser vidare att fyra–femåringarna bör ges rätt till en viss avgiftsfri verksamhet (omfattande 525 timmar), men vill ge föräldrarna möjlighet att utifrån deras behov kunna välja i vilken form det skall ske (yrk. 14). Enligt Folkpartiet bör alla barn från tre års ålder erbjudas plats inom barnomsorg med tydlig pedagogisk inriktning (mot. 1999/2000:Ub294 yrk. 3). I motion 1999/2000:A230 (fp) yrkande 21 framhålls att erbjudande om pedagogisk förskola till alla barn bör inordnas i den kommunala planeringen och inte fortsätta att ligga vid sidan av, uppmuntrat av projektbidragstänkandet. Enligt motion 1999/2000:Ub263 (s) bör skollagen anpassas så att alla barn får rätt till förskola. Detta är enligt motionärerna en viktig åtgärd för att bidra till att

minska den utslagning av barn och ungdomar som kan skönjas redan i förskoleåldern.

Maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg avvisas i flera motioner. Kristdemokraterna anser (mot. 1999/2000:Sf302 yrk. 12) att staten med denna reform pekar ut vad som är bäst för den enskilda familjen och det enskilda barnet, eftersom ekonomin styr de flesta människors val. Dessutom gynnar förslaget allra mest de familjer som har relativt hög inkomst, vilket är uppseendeväckande i sig, heter det i motionen. Enligt motion 1999/2000:Ub245 (kd) yrkande 1 är införande av maxtaxa förkastligt från åtminstone tre perspektiv – ideologiskt, ekonomiskt och fördelningspolitiskt. Även Folkpartiet avvisar en statligt reglerad maxtaxa (mot. 1999/2000:Sf305 yrk. 8). Motionärerna framhåller att enhetliga omsorgstaxor ger små marginaleffekter, vilket är önskvärt. Införande av en maxtaxa är ett enormt principgenombrott. Trots detta avvisas förslag om en statlig maxtaxa. Motionärerna anser nämligen att lokala frågor skall hanteras lokalt. Folkpartiet vill (yrk. 9) ha ett kommunalt finansierat system, en barnomsorgspong, för likvärdiga möjligheter till barnomsorg oavsett om man önskar kommunalt eller privat dagis eller någon annan omsorgsform. Centerpartiet anser (mot. 1999/2000:So325 yrk. 6) att regeringen bör avstå från att lämna förslag om införande av maxtaxa. Motionärerna pekar på att detta är en dyr reform. Det är bättre att använda resurserna så att de kommer alla barnfamiljer till del, heter det i motionen.

Föräldrars och barns rätt till *valfrihet och mångfald inom barnomsorgen* betonas i Kristdemokraternas motion 1999/2000:Sf302 (yrk. 11). Föräldrarna måste ges en reell möjlighet att välja barnomsorgsform. Alla former av barnomsorg måste ses som ett komplement till föräldrarnas omsorg och utgå från vad föräldrarna anser vara bäst för sitt barn. Motionärerna vill se en breddad barnomsorgspolitik med förskola som drivs av olika huvudmän, familjedaghem, kooperativ samt en garanterad tillgång till öppen förskola.

Varje kommun skall enligt Kristdemokraterna erbjuda *öppen förskola* (mot. 1999/2000:Sf302 yrk. 13). Motionärerna pekar på att var fjärde öppen förskola har försvunnit under de senaste åren. Den öppna förskolan bör ges möjlighet att utvecklas. Även Centerpartiet understryker behovet av att utveckla den öppna förskolan (mot. 1999/2000:Sf637 yrk. 19 och 1999/2000:So325 yrk. 8). Motionärerna anser att den fyller ett stort behov i synnerhet för utsatta barn.

I motion 1999/2000:Ub208 (m) föreslås en *folkomröstning om utformningen av barnomsorgen*. Motionären pekar på att detta är en fråga som har större betydelse för en barnfamilj än nästan alla andra frågor. Innan långtgående beslut fattas av riksdagen borde den svenska allmänheten få en rejäl chans att få säga sin mening i en folkomröstning som gäller en fråga som är angelägen för alla.

U t s k o t t e t påminner om att reformarbetet inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen under senare år i hög grad betonat det pedagogiska innehållet i verksamheten. Barnomsorgen är en kommunal verksamhet med nationella mål som bl.a. uttrycks i läroplanen för förskolan (Lpfö 98). Läroplanen gäller för de förskolor som har kommunen som huvudman. Den skall även ligga till grund för bedömningen av kvalitetskravet vid tillståndspröv-

ning av enskilda förskolor och vara vägledande för familjedaghemmens verksamhet.

Kommunernas ansvar för barnomsorgen skärptes fr.o.m. den 1 januari 1995. Enligt nu gällande bestämmelser är kommunerna skyldiga att tillhandahålla barnomsorg för barn i åldern 1–12 år i den omfattning som behövs med hänsyn till föräldrarnas förvärvsarbete eller studier eller till barnets eget behov. För barn vars föräldrar är arbetslösa har kommunen ingen lagstadgad skyldighet att erbjuda förskoleverksamhet. Detta innebär att barn till arbetslösa i många kommuner ställs utanför barnomsorgen. I 40 % av kommunerna får barnen inte behålla sin plats vid arbetslöshet i familjen. Endast 28 % av kommunerna ställer inget krav på förvärvsarbete eller studier för att barn skall få plats i verksamheten. Totalt är det 27 % av barnen i åldern 1–5 år som inte har plats inom förskoleverksamheten. Av dem är 11 % barn till föräldralediga, 8 % har föräldrar som arbetar eller studerar men som klarar sig utan barnomsorg och 6 % är barn till arbetslösa. Den minsta gruppen, 2 %, är barn i familjer med hemarbetande föräldrar som inte efterfrågar förskoleverksamhet.

Kommunerna har rätt att ta ut avgifter för förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg. Under 1990-talet har flertalet kommuner förändrat sina avgiftssystem. Nivåerna har höjts och tids- och inkomstrelaterade taxor har blivit vanliga.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare behandlat frågor om *rätten att delta i förskoleverksamhet* (senast i yttr. 1998/99:UbU3y och bet. 1998/99:UbU10). Utskottet har bl.a. ansett det oroande att denna rätt på senare tid urholkats genom att kommunerna successivt har skärpt reglerna för rätten till barnomsorg.

Det är enligt utskottets mening inte rimligt att barn till arbetslösa i 40 % av kommunerna mister sin plats i barnomsorgen. Utskottet anser att det är angeläget att alla barn ges möjlighet att delta i förskolan. Detta sett inte minst ur ett barnperspektiv. Den verksamhet som förskolan erbjuder är viktig för barns utveckling och lärande. Förskoleverksamheten är numera en del av utbildningssystemet och det är enligt utskottets uppfattning angeläget med en fortsatt utveckling av förskolans pedagogiska roll med utgångspunkt i läroplanen. Utskottet ser därför positivt på regeringens planer att införa en allmän förskola för alla fyra- och femåringar. Det är enligt utskottets uppfattning ett naturligt steg i en utveckling av förskolans pedagogiska roll och i att göra den tillgänglig för alla barn. En arbetsgrupp inom Regeringskansliet har haft i uppdrag att utarbeta förslag om införande av allmän förskola och maxtaxa. Arbetsgruppens förslag (Ds 1999:53) remissbehandlas t.o.m. den 1 februari 2000. Utskottet konstaterar sålunda att frågan för närvarande bereds inom Regeringskansliet och att något konkret förslag ännu inte har lämnats till riksdagen. Enligt vad utskottet har erfarit avser regeringen att lämna en proposition före sommaren år 2000. Med hänvisning till vad utskottet har anfört avstyrks motionerna 1999/2000:Ub263, 1999/2000:Ub294 yrkande 3, 1999/2000:A230 yrkande 21 och 1999/2000:Sf302 yrkandena 14 och 15.

Utskottet avstyrker även motionerna 1999/2000:Ub245 yrkande 1, 1999/2000:Sf302 yrkande 12, 1999/2000:Sf305 yrkandena 8 och 9 och 1999/2000:So325 yrkande 6 rörande *maxtaxa inom förskoleverksamhet och*

skolbarnsomsorg med hänvisning till pågående beredningsarbete inom Regeringskansliet.

1999/2000:UbU1

Utskottet avstyrker motion 1999/2000:Sf302 yrkande 11 om *valfrihet och mångfald i barnomsorgen*. Enligt gällande regler i 2 a kap. 2 § skollagen bedrivs förskoleverksamhet i form av förskola, familjedaghem och kompletterande förskoleverksamhet (öppen förskola). Ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ som yrkesmässigt vill driva förskola skall ha tillstånd till detta av den kommun där verksamheten skall bedrivas (2 a kap. 13 §). Kommunen kan lämna bidrag till enskild förskoleverksamhet. Sådant bidrag bör lämnas med ett belopp per barn som inte oskäligt avviker från kommunens kostnad per barn i motsvarande verksamhet (2 a kap. 17 §).

Utskottet noterar att Skolverket i en rapport till regeringen i oktober 1998 redovisat att verket under den närmaste treårsperioden avser att prioritera bl.a. insatser i fråga om familjedaghem och öppna verksamheter. Vidare har regeringen i december 1998 uppdragit åt Skolverket att utfärda allmänna råd för familjedaghem, fritidshem, öppen förskola och öppen fritidsverksamhet. Allmänna råd har nyligen utfärdats såvitt avser fritidshem. Däremot har utgivandet av de övriga allmänna råden försenats. Enligt vad utskottet inhämtat beräknas de dock utkomma inom kort.

I en promemoria, bilagd sistnämnda regeringsbeslut, anges att allmänna råd för familjedaghem bör ha sin utgångspunkt i läroplanen för förskolan, men vara anpassade till de ofta mycket olika förutsättningar som familjedaghemmet kan ge för barns fostran och omsorg. Viktigt är att den värdegrund som förskolans verksamhet vilar på också tydliggörs för familjedaghemmens verksamhet. Att i nära samverkan med föräldrarna kunna anpassa och utveckla verksamheten är en särskild kvalitet i familjedaghemmet. Råden bör ge riktlinjer för hur verksamheten kan bidra till barns omvårdnad, utveckling och lärande. Familjedaghemmets samhälleliga uppdrag i förhållande till barn och föräldrar bör anges, liksom riktlinjer för dagbarnvårdarens dagliga arbete inom olika områden. De allmänna råden bör formuleras så att de också kan fungera vägledande för kommunen i frågor som rör ledning, uppföljning, utvärdering och tillsyn av verksamheten.

När det gäller *den öppna förskolan* sägs i regeringsuppdraget till Skolverket bl.a. att den är ett värdefullt komplement inom förskoleverksamheten. Allmänna råd för öppen förskola bör utgå från att verksamheten, utifrån en med övrig förskoleverksamhet gemensam värdegrund, även fortsättningsvis skall profileras och utvecklas efter lokala behov. Utskottet noterar också att Skolverket i den ovan nämnda rapporten har framhållit att det är viktigt med en uppföljning och utvärdering av verksamheten i den öppna förskolan i vad avser tillgång och efterfrågan, organisationsformer och innehåll i verksamheten. Utskottet delar denna uppfattning.

Med hänvisning till vad utskottet anfört avstyrks motionerna 1999/2000:Sf302 yrkande 13, 1999/2000:Sf637 yrkande 19 och 1999/2000:So325 yrkande 8.

Utskottet avstyrker även motion 1999/2000:Ub208 rörande *folkomröstning om utformningen av barnomsorgen*. Utskottet delar i och för sig motionärens uppfattning att utformningen av barnomsorgen är en fråga som har mycket

Förslag till ändring av skollagen beträffande interkommunal ersättning

Regeringen föreslår att bemyndigandet i 11 kap. 24 § skollagen (1985:1100) ändras så att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om skyldighet för en kommun (i dag hemkommun) att betala ersättning för gymnasial vuxenutbildning till den kommun eller det landsting som anordnar utbildningen. Ändringen föreslås träda i kraft den 1 januari 2000. Syftet är att ändra reglerna om interkommunal ersättning för påbyggnadsutbildningar i komvux. En kommun, som har tagit in en elev som är hemmahörande i en annan kommun till en riksrekryterande påbyggnadsutbildning, skall ha rätt till ersättning för sina kostnader för elevens utbildning från den kommun som var elevens hemkommun vid tidpunkten för beslutet om intagning till utbildningen.

U t s k o t t e t tillstyrker regeringens förslag till lag om ändring i skollagen.

Utskottet erinrar om att elevunderlaget för många påbyggnadsutbildningar är för litet för att de skall kunna anordnas i varje kommun. Utbildningsanordnaren kan sällan få tillräckligt stora grupper och därmed en rimlig kostnad per kursplats med deltagare huvudsakligen från den egna kommunen. Det krävs i stället en regional eller nationell rekrytering. Om detta inte fungerar innebär det att utbudet av påbyggnadsutbildningar utarmas. Nuvarande regelsystem för de riksrekryterande påbyggnadsutbildningarna innebär att ersättningskyldigheten åvilar elevens hemkommun. En stor del av eleverna är vid tidpunkten för beslut om intagning bosatta i en annan kommun än den kommun som anordnar utbildningen. Om en sådan elev därefter flyttar och bosätter sig i anordnarkommunen upphör i regel den ursprungliga hemkommunens ersättningskyldighet, eftersom denna kommun inte längre är att betrakta som hemkommun. Det är inte realistiskt att tro att de kommuner som anordnar påbyggnadsutbildning är beredda att frivilligt ta på sig kostnaderna för elever från andra kommuner. Mot denna bakgrund delar utskottet regeringens uppfattning att regelsystemet bör ändras.

Anslagen

A 1 Statens skolverk

Statens skolverk är statlig sektorsföreträdare för det offentliga skolväsendet och för den av det allmänna anordnade förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen (barnomsorgen). Skolverkets uppdrag är att genom uppföljning, utvärdering, kvalitetssäkringsarbete, särskilda utvecklingsinsatser, tillsyn samt utnyttjande av forskningsresultat aktivt verka för att de mål och riktlinjer förverkligas för förskola, skola och vuxenutbildning som riksdagen och regeringen har fastställt.

Av regeringens resultatinformation framgår bl.a. att arbetet inom Skolverket har bedrivits med målsättningen att utveckla användbara kvalitetsindika-

torer och att stödja kommuner och skolor i den lokala uppföljningen och utvärderingen av skolan. Skolverket skall inom sitt ansvarsområde aktivt främja och säkra uppfyllelsen av de nationella målen. Regeringen betonar att verksamhetens kvalitet och likvärdighet därvid särskilt skall hävdas. Regeringen anser att utvecklingen av uppföljningsbara kvalitetsindikatorer här är av central betydelse. Skolverket bör fortsatt intensifiera sitt arbete att stödja kommunerna i reformarbetet och stärka kommunernas förmåga att genom egen uppföljning, utvärdering och tillsyn utveckla barnomsorgen och sitt skolväsende. Skolverkets arbete skall ske med den inriktning som anges i de två senaste utvecklingsplanerna (skr. 1996/97:112 och skr. 1998/99:121). Regeringen utgår också från att Skolverket ökar den egeninitierade tillsynen i enlighet med vad som föreskrivs i regleringsbrevet.

Regeringen har beräknat anslaget till Statens skolverk till 301 568 000 kr. I detta belopp ingår bl.a. 12 miljoner kronor för kvalitetsgranskningsnämndens verksamhet. Sammanlagt tillförs verket därmed 25 miljoner kronor på helårsbasis för denna verksamhet. Nämnden inrättades den 1 juli 1999 och anslaget tillfördes 13 miljoner kronor för år 1999. Regeringen anser att Skolverket bör få använda sitt anslagssparande för de utvidgade verksamhetsområden verket fått avseende barnomsorg och vuxenutbildning samt ökat antal uppdrag avseende skolväsendet i övrigt. Skolverket bör även för år 2000 få rätt att disponera högst 8 miljoner kronor under sitt ramanslag för att stödja forskning.

I flera motioner föreslås inrättande av *ett nationellt kvalitetsinstitut*. Moderaterna anser att ett fristående kvalitetsinstitut – på ett helt annat sätt än Skolverket haft möjlighet till – kan ges i uppdrag att fokusera på och granska skolans kvalitet. En arbetsgrupp bör tillsättas med uppgift att dra upp riktlinjerna för arbetet vid ett nationellt utvärderingsinstitut (mot. 1999/2000:Ub227 yrk. 10 och 1999/2000:Ub311 yrk. 3). Ett nationellt kvalitetsinstitut bör inrättas den 1 januari 2000. Under ett nytt anslag för år 2000 beräknas 200 miljoner kronor för ett sådant institut (mot. 1999/2000:Ub812 yrk. 1 och 22). Uppföljning och utvärdering lyfts i huvudsak från Skolverket. Moderaterna föreslår att kvarvarande verksamhet förs samman med Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH) och att det bildas en gemensam myndighet. Anslaget A 1 slås samman med anslaget A 6, som utgår (mot. 1999/2000:Ub812 yrk. 2 och 17). I motion 1999/2000:Ub259 (m) yrkande 4 framhålls vikten av att alla skolor kvalitetsgranskas och bedöms efter samma kriterier oavsett huvudman. Ett nationellt institut för kvalitetsgranskning bör därför inrättas (yrk. 8).

Även Centerpartiet anser att ett nationellt kvalitetsinstitut bör inrättas. Som huvudmän för detta skulle t.ex. kommunerna och lärarnas organisationer kunna fungera (mot. 1999/2000:Ub212 yrk. 3). Beslutet att inrätta de nationella skolinspektörerna vid Skolverket var ett steg i fel riktning och bör återkallas (yrk. 2). En minskning av anslaget med 25 miljoner kronor avseende medlen till kvalitetsgranskningsnämnden föreslås (mot. 1999/2000:Ub811 yrk. 5 i denna del). Under ett särskilt anslag föreslås 100 miljoner kronor för inrättandet av ett kvalitetsinstitut (mot. 1999/2000:Ub811 yrk. 4).

Folkpartiet anser att en ny myndighet – en nationell skolinspektion – bör skapas för att stärka statens roll i utvärderingen av skolans resultat. Skolver-

ket skall behålla sin rådgivande och stödjande roll och sina utvecklingsuppgifter. Nationella skolinspektionen skall granska kvaliteten i såväl kommunala som fristående skolor, säkerställa likvärdighet i bedömningen av nationella prov och det nationella betygssystemet (mot. 1999/2000:Ub294 yrk. 29).

Kristdemokraterna föreslår att anslaget till Skolverket minskas med 15 miljoner kronor. Med hänsyn till ett högt anslagssparande bör minskningen kunna göras utan inskränkningar i verksamheten, heter det i motion 1999/2000:Ub807 i denna del.

Utskottet delar regeringens uppfattning att Skolverket bör intensifiera sitt arbete med att stödja kommunerna i reformarbetet och stärka kommunernas förmåga att genom egen uppföljning, utvärdering och tillsyn utveckla barnomsorgen och skolväsendet. Utskottet förutsätter också liksom regeringen att Skolverket ökar sin egeninitierade tillsyn.

Utskottet vill betona vikten av en kvalitetsgranskning av barnomsorgen och skolväsendet både på nationell nivå och lokalt i kommuner och skolor. För statens del handlar det bl.a. om de nationella proven, Skolverkets nationella uppföljnings- och utvärderingssystem och den nyligen inrättade kvalitetsgranskningsnämnden. På lokal nivå finns bl.a. den årliga kvalitetsredovisningen, uppföljningen av resultat och det lokala utvecklingsarbetet. Utskottet har tidigare vid ett flertal tillfällen behandlat och avstyrkt motionsyrkanden om inrättande av ett fristående nationellt kvalitetsinstitut, bl.a. i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1999 (bet. 1998/99:UbU1 s. 22) och senast tidigare denna höst (bet. 1999/2000:UbU5 s. 6). Riksdagen har varje gång avslagit yrkandena. Utskottet har ingen annan uppfattning nu och hänvisar till vad utskottet tidigare anfört. Utskottet ansåg bl.a. att en kvalitetsgranskningsnämnd knuten till den ansvariga sektorsmyndigheten är att föredra framför ett fristående kvalitetsinstitut. Utskottet framhöll att nämnden bör bli ett komplement till Skolverkets reguljära uppgifter och att detta kommer att bidra till att viktiga synergieffekter uppnås för verksamheten. Enligt utskottets uppfattning har den första insatsen av nationella kvalitetsgranskningar som genomfördes under år 1998 tillfört skolområdet viktig information som kan bidra till utveckling av kvaliteten i verksamheten (Skolverkets rapport nr 160).

Utskottet avstyrker förslagen i motionerna 1999/2000:Ub212 yrkandena 2 och 3, 1999/2000:Ub227 yrkande 10, 1999/2000:Ub259 yrkandena 4 och 8, 1999/2000:Ub294 yrkande 29 och 1999/2000:Ub311 yrkande 3 om inrättande av ett *nationellt kvalitetsinstitut*. Utskottet avstyrker därmed även motionerna 1999/2000:Ub811 yrkandena 4 och 5 (delvis) och 1999/2000:Ub812 yrkandena 1, 2, 17 och 22 med förslag till ändrad medelsberäkning.

Utskottet ansluter sig till regeringens beräkning av anslaget och avstyrker därmed även motion 1999/2000:Ub807 i denna del. Utskottet anser i likhet med regeringen att Skolverket bör få använda sitt anslagssparande för de utvidgade verksamhetsområdena verket fått avseende barnomsorg och vuxenutbildning samt ökat antal uppdrag avseende skolväsendet i övrigt. Utskottet har inget att erinra mot att Skolverket för budgetåret 2000 får disponera högst 8 miljoner kronor av detta anslag för att stödja forskning inom skolväsendet.

Syftet med verksamheterna under anslaget är att utveckla de nationella mål- och styrdokumenterna och att ge stöd och stimulans till utvecklingen av barnomsorgen och skolväsendet.

Regeringen framhåller att ett omfattande reformarbete pågår inom skolområdet. Reformarbetet omfattar främst integrationen skola-förskola samt utvecklingen inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen.

Regeringen betonar vikten av kompetensutveckling och stöd till skolutvecklingsprojekt. 500 miljoner kronor avsätts under en treårsperiod för utvecklingsinsatser inom skolväsendet, varav en del avser kompetensutveckling. Medlen fördelar sig med 30 miljoner kronor år 2000, 80 miljoner kronor år 2001 och 390 miljoner kronor år 2002. Regeringen pekar på att därutöver kommer – inom ramen för det s.k. tiopunktsprogrammet – under år 2000 kompetensutvecklingsinsatser att fortsätta för lärare i naturvetenskap, teknik och miljö samt för lärare i yrkesämnena till en kostnad av ca 50 miljoner kronor. Under år 2000 kommer omfattande kompetensutveckling inom det specialpedagogiska området att erbjudas lärare inom förskoleklassen och det obligatoriska skolväsendet. Vidare avses resurser avsättas för kompetensutveckling inom det metodologiska området för lärare i skolor med elever med många olika nationaliteter och språk, språkutveckling (läs- och skrivprocessen) samt för utveckling av arbetssätt och arbetsorganisation avseende lärare i kärnämnen och karaktärsämnena i gymnasieskolan. En del av utvecklingsinsatserna kommer att avse skolbibliotekens pedagogiska roll i skolan. Regeringen informerar om att medel från anslaget även kommer att användas för att stödja lärares möjlighet att delta i bl.a. forskningsprojekt och för att stödja lokalt utvecklingsarbete beträffande romska elevers skolsituation.

Vissa överföringar görs från detta anslag till andra anslag. Regeringen har beräknat anslaget till 313 799 000 kr.

Centerpartiet betonar i motion 1999/2000:Ub810 yrkande 10 vikten av ökad kompetensutveckling av personal i skolan. En särskild satsning på skolan bör genomföras. För ändamålet har 80 miljoner kronor avsatts under ett särskilt anslag (mot. 1999/2000:Ub811 yrk. 5 i denna del). Satsningen bör innefatta kompetensutveckling av skolledare och kommunpolitiker för att stärka kunskaperna om målstyrning och kvalitetssäkring, program för läs- och skrivutveckling respektive matematik samt resurser för att stärka didaktisk forskning (yrk. 3). Centerpartiet anser att 10 miljoner kronor bör beräknas under detta anslag för utveckling av läromedel för elever med läs- och skrivsvårigheter. Därjämte föreslås en minskning av anslaget på 3 miljoner kronor (mot. 1999/2000:Ub811 yrk. 1).

I motion 1999/2000:Ub240 (c) yrkande 1 betonas vikten av kunskaper om den egna regionens historia. Det behövs enligt motionären stöd till en skånsk historiebok på nätet. Medel bör kunna anvisas under detta anslag, förslagsvis 1 miljon kronor.

U t s k o t t e t ser positivt på de av regeringen planerade insatserna med medel från detta anslag, avseende bl.a. kompetensutveckling inom det specialpedagogiska området, kompetensutveckling för lärare i skolor med elever med många olika nationaliteter och språk, språkutveckling (läs- och skriv-

processen) och utveckling av arbetssätt och arbetsorganisation avseende lärare i kärnämnen och karaktärsämnen i gymnasieskolan. Utskottet anser i likhet med regeringen det angeläget med en förstärkning av medlen under anslaget för insatser rörande kompetensutveckling och stöd till skolutvecklingsprojekt. Utskottet, som kan konstatera att ett omfattande utvecklingsarbete planeras – bl.a. kompetensutveckling av lärare inom området läs- och skrivprocessen med medel från detta anslag – avstyrker förslagen i motionerna 1999/2000:Ub811 yrkandena 1, 3 och 5 och 1999/2000:Ub810 yrkande 10 att ytterligare 80 miljoner kronor avsätts under ett nytt anslag för en särskild skolsatsning samtidigt som en viss minskning föreslås av det nu behandlade anslaget.

När det gäller förslaget att avsätta 10 miljoner kronor till utveckling av läromedel för elever med läs- och skrivsvårigheter hänvisar utskottet till att regeringen i propositionen *Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd* har aviserat en särskild utredning vad gäller statens engagemang för produktion av läromedel och studiematerial för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder (prop. 1998/99:105 s. 30). Utskottet anser att denna utredning bör avvaktas.

Utskottet avstyrker förslaget i motion 1999/2000:Ub240 yrkande 1 att avsätta 1 miljon kronor till stöd för produktion av en skånsk historiebok.

Sammanfattningsvis tillstyrker utskottet regeringens förslag och föreslår att det begärda beloppet, 313 799 000 kr, anvisas under anslaget A 2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg.

A 3 Forskning om skolväsendet

Skolverkets forskningsprogram skall på vetenskaplig grund öka kunskapen om det svenska skolväsendets förutsättningar och resultat samt bidra till nyttiggörande av denna kunskap.

Regeringen pekar på att behovet av skolforskning och skolans forskningsanknytning har ökat mot bakgrund av genomgripande förändringar inom skolområdet. Regeringen ser det som prioriterat att öka Skolverkets forskningsanslag. Behovet av forskningsinsatser på skolområdet kommer att övervägas i samband med den forskningspolitiska propositionen.

Regeringen informerar om att den avser att under en treårsperiod låta Skolverket disponera sammanlagt 6 miljoner kronor av det anslagssparande som står till regeringens förfogande under anslaget A 8 Specialskolor och resurscenter för att stödja och stimulera pedagogisk forskning inom området elever med funktionshinder. Regeringen anser att Skolverket – om verket så bedömer erforderligt – bör få använda högst 8 miljoner kronor av anslaget A 1 Statens skolverk för att fortsätta påbörjad forskningsverksamhet under år 2000.

Anslaget till Skolverkets forskningsverksamhet har beräknats till 8 115 000 kr år 2000.

I Moderata samlingspartiets motion 1999/2000:Ub812 yrkande 14 föreslås en ökning av anslaget med 8 miljoner kronor för forskningsprojekt om långsiktig kunskapsbildning. Centerpartiet föreslår en ökning av anslaget med 10

miljoner kronor för forskning kring läs- och skrivsvårigheter (mot. 1999/2000:Ub811 yrk. 2).

1999/2000:UbU1

Utskottet anser i likhet med regeringen att behovet av skolforskning och skolans forskningsanknytning har ökat mot bakgrund av genomgripande förändringar inom skolområdet. Utskottet, som delar regeringens uppfattning att behovet av forskningsinsatser bör övervägas i samband med den forskningspolitiska propositionen, tillstyrker regeringens förslag till anslagsbelopp och avstyrker yrkandena.

A 4 Program för IT i skolan

Från och med budgetåret 1999 har under ett nytt ramanslag medel anvisats för IT i skolan. Satsningen omfattar medel om totalt 1 490 miljoner kronor under tre år. 340 miljoner kronor har anvisats för år 1999. För år 2000 har beräknats 500 miljoner kronor och för år 2001 650 miljoner kronor.

Regeringen redovisar att samtliga kommuner har anmält intresse för att delta i utvecklingen av lärarnas kompetens inom området och de har ansökt om statsbidrag för infrastrukturinvesteringar. Kompetensutvecklingen inleddes våren 1999 med utbildning av en pilotomgång och inleds i full skala med ca 10 000 deltagare under hösten 1999.

Moderata samlingspartiet föreslår en ökning av anslaget med 460 miljoner kronor för nästa budgetår. Sammanlagt föreslås 1 171 miljoner kronor mer än regeringen för treårsperioden 2000–2002 (mot. 1999/2000:Ub812 yrk. 15). Moderaterna vill enligt yrkande 4 i motionen och i motion 1999/2000:T717 yrkandena 1 och 6 stärka lärarnas IT-kunnande, driva projekt som rör digital distansutbildning, och de föreslår att alla skolor skall få bredbandsuppkopplingar. I det sist nämnda yrkandet framhålls även att informationstekniken som ett pedagogiskt instrument skall tydliggöras i lärarutbildningen. Kristdemokraterna anser att satsningarna på IT i skolan bör ske i en realistisk takt och föreslår en minskning av anslaget med 70 miljoner kronor (mot. 1999/2000:Ub807 i denna del).

Utskottet vill med anledning av yrkandena anföra följande.

Riksdagen behandlade i samband med budgetpropositionen för 1999 utförligt dels regeringens skrivelse 1997/98:176 *Lärandets verktyg – nationellt program för IT i skolan*, dels regeringens förslag beträffande den treåriga satsningen på informationsteknik i skolan (prop. 1998/99:1 utg.omr. 16, bet. UbU1 s. 11–17). Riksdagen avslag därvid på utskottets förslag bl.a. motionsyrkanden från Moderata samlingspartiet om en betydligt mer omfattande satsning än den av regeringen föreslagna. Utskottet har ingen annan uppfattning nu. Den av riksdagen beslutade satsningen på IT i skolan bör enligt utskottets mening genomföras enligt planerna.

När det gäller frågor om lärares kunskaper på IT-området vill utskottet betona vikten av att lärare behärskar IT så att tekniken kan användas som ett pedagogiskt verktyg för lärande. Sedan den 1 januari 1998 ingår i målen för lärarexamina att de studerande för att få examen skall ha förmåga att använda datorer och andra informationstekniska hjälpmedel för egen inläring och kunskap om hur dessa hjälpmedel kan användas i undervisningen i skolan (bilaga 3 till högskoleförordningen, SFS 1993:100). För att nå detta mål

har särskilda medel via Högskoleverket ställts till förfogande för högskolor med lärarutbildning.

Lärarutbildningskommittén lämnade i juni 1999 sitt förslag till förändringar av lärarutbildningen. Betänkandet har remissbehandlats t.o.m. den 1 november 1999. Regeringen informerar om att en proposition avseende den framtida lärarutbildningen kommer att lämnas till riksdagen under år 2000.

Utskottet vill också peka på att en omfattande kompetensutveckling av lärare har inletts inom IT-området med medel från förevarande anslag.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 1999/2000:Ub807 (i denna del), 1999/2000:Ub812 yrkandena 4 och 15 och 1999/2000:T717 yrkandena 1 och 6 och föreslår att det begärda beloppet, 501 254 000 kr, anvisas under anslaget.

A 5 Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna

Från och med budgetåret 1999 har medel anvisats under ett nytt ramanslag för särskilda utbildningsinsatser i storstadsregionerna. Under anslaget beräknas medel under treårsperioden 1 juli 1999–1 juli 2002 för förskola i socialt utsatta bostadsområden, språkutveckling i skolan och praktikanskaffning för vuxna invandrare. Medlen disponeras efter förslag av Storstadsdelegationen i de lokala utvecklingsavtal som skall tecknas med storstadskommunerna.

I avtalen kommer medel att fördelas till en utbyggd förskoleverksamhet. För detta ändamål har 150 miljoner kronor om året avsatts. Ytterligare 75 miljoner kronor beräknas för andra halvåret 2002. För att kommunerna skall få del av dessa medel skall 3–5-åringarna i de berörda bostadsområdena erbjudas förskola under minst tre timmar om dagen med en särskild inriktning på barns språkutveckling. Vidare kommer i avtalen medel att fördelas till språkutveckling i skolan. 50 miljoner kronor per år har avsatts under perioden 1999–2002. Medlen skall användas för åtgärder som syftar till att främja språkutvecklingen i svenska hos elever med utländsk bakgrund. Dessutom skall i avtalen medel fördelas för att underlätta varvning mellan praktik och studier för arbetslösa invandrare och sfi-studerande. 20 miljoner kronor per år har avsatts under treårsperioden för detta ändamål.

Regeringen föreslår att ytterligare 45 miljoner kronor avsätts för år 2000. Dessa medel skall användas till insatser där vuxna stöder skolelever med t.ex. läxläsning. Medlen skall även användas för att bryta segregationen mellan infödda svenska barn och ungdomar och barn och ungdomar med utländsk bakgrund.

Moderaterna föreslår att anslaget till förstärkning av utbildning i storstadsregionerna skall utgå. De anser att problemen med utanförskap inte löses med mer statsbidrag till vissa kommuner. Det som behövs är att alla elever ges bra möjligheter att välja skola och att staten tar över finansieringen av skolan (mot. 1999/2000:Ub812 yrk. 16).

U t s k o t t e t påminner om att riksdagens beslut med anledning av propositionen *Utveckling och rättvisa – en politik för storstaden på 2000-talet* har lagt grunden för en nationell politik för storstadsregionerna (prop. 1997/98:165, bet. 1998/99:AU2). Enligt denna proposition bör medel bl.a.

fördelas till särskilda insatser för barn och ungdomar samt vuxna inom utbildningsområdet. Vid behandlingen av budgetpropositionen för 1999 beslutade riksdagen att för detta ändamål anvisa sammanlagt 220 miljoner kronor per år under en treårsperiod med början den 1 juli 1999. I samband därmed avslog riksdagen ett yrkande från Moderata samlingspartiet om att det föreslagna anslaget skulle utgå. Utskottet, som fortfarande anser att det är mycket angeläget att en särskild utbildningssatsning görs för barn, ungdomar och vuxna i storstädernas utsatta områden, avstyrker motion 1999/2000: Ub812 yrkande 16.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag att förstärka utbildningssatsningen i storstadsregionerna med ytterligare 45 miljoner kronor för år 2000. Utskottet föreslår att riksdagen beslutar anvisa det begärda anslagsbeloppet, 265 000 000 kr.

A 6 Statens institut för handikappfrågor i skolan

Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH) skall ge specialpedagogisk rådgivning och stöd till kommunerna och sådana fristående skolor som står under statlig tillsyn. SIH skall också utveckla, framställa och distribuera läromedel för synskadade, rörelsehindrade, hörselskadade/döva och utvecklingsstörda elever. SIH skall genom sina insatser verka för att minimera de svårigheter som kan uppstå för elever med funktionshinder.

Av regeringens resultatinformation framgår bl.a. att SIH har en ny organisation för den specialpedagogiska stödorganisationen. Regeringen pekar på att den tidigare efterfrågat en utveckling respektive redovisning av resultatindikatorer som mäter måluppfyllelse. Regeringen bedömer det som angeläget att myndigheten redovisar sådana mått vilka sannolikt kommer att underlätta bedömningen av myndighetens utveckling och resultat.

I propositionen *Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd* har regeringen redovisat sina principiella utgångspunkter för den statliga stödorganisationen i specialpedagogiska frågor (prop. 1998/99:105). Regeringen anser att den framtida stödorganisationen bl.a. bör omfatta resurserna för SIH:s konsulentorganisation. Den konkreta utformningen av den framtida stödorganisationen kommer att bli en uppgift för en i propositionen aviserad organisationskommitté. Regeringen bedömer att den förändrade organisationen kan starta sin verksamhet tidigast budgetåret 2001.

Regeringen har beräknat anslaget till 123 098 000 kr.

U t s k o t t e t tillstyrker regeringens förslag till anslagsbelopp.

Som utskottet har redovisat under anslaget A 1 Statens skolverk föreslås i Moderata samlingspartiets motion 1999/2000:Ub812 yrkandena 2 och 17 bl.a. en sammanslagning av Skolverket och SIH och att anslaget till SIH skall utgå. Utskottet hänvisar till sina överväganden härom i det föregående.

A 7 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp

Ur anslaget bekostas dels bidrag enligt förordningen (1991:978) om statsbidrag till produktion av vissa läromedel, dels kostnader för utveckling och produktion av samt information om läromedel för elever med funktionshin-

der. Från anslaget bekostas även olika utvecklingsinsatser för elever med funktionshinder. Målet är att framställa läromedel och hjälpmedel i nödvändigt antal och av god kvalitet för att tillgodose målgruppens behov.

Av regeringens resultatinformation framgår bl.a. att en samlad bedömning av läromedelssituationen för de gravt synskadade eleverna är att de i allt väsentligt får de läromedel de behöver inom den tid som krävs för att de skall kunna följa undervisningen på lika villkor som övriga elever. SIH framhåller dock att det utbud av läromedel som finns på marknaden är otillräckligt för SIH:s målgrupper. För döva elever anges bristerna som särskilt stora.

Regeringen har i propositionen *Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd* aviserat en särskild utredning vad gäller statens engagemang för produktion av läromedel för barn, ungdomar och vuxna med funktionshinder (prop. 1998/99:105, bet. 1999/2000:UbU4).

I avvaktan på denna utredning beräknar regeringen anslaget oförändrat i förhållande till år 1999.

Moderata samlingspartiet föreslår att anslaget ökas med 1 miljon kronor. Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp är ett prioriterat område, heter det i motion 1999/2000:Ub812 (yrk. 5 och 18).

Utskottet anser i likhet med motionärerna att utveckling och produktion av läromedel för elever med funktionshinder är en angelägen verksamhet. Utskottet delar emellertid regeringens uppfattning att den av regeringen aviserade utredningen bör avvaktas. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag till anslagsbelopp, 21 470 000 kr, och avstyrker yrkandena.

A 8 Specialskolor och resurscenter

Utbildningen i specialskolan har som mål att ge barn och ungdomar med synskada, dövhet, hörselskada eller talskada en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning som så långt det är möjligt motsvarar den utbildning som ges i grundskolan. Resurscentren skall genom utredning och träning främja den allsidiga utvecklingen hos elever i det offentliga skolväsendet för barn och ungdom samt informera och kompetensutveckla föräldrar, lärare och övrig personal.

Av regeringens resultatinformation framgår bl.a. att några av specialskolorna för döva och hörselskadade i årsredovisningarna framhållit att det finns en stor andel elever i behov av särskilt stöd. Den grupp av elever som bedöms ha omfattande svårigheter att uppnå betyget Godkänd uppskattas till 20–30 % på dessa skolor. Skolorna framhåller också den allt större bristen på utbildade specialpedagoger. Det totala antalet elever uppgick under läsåret 1998/99 till 809, vilket är en ökning med 17 elever jämfört med föregående år.

Regeringen har i propositionen *Elever med funktionshinder – ansvar för utbildning och stöd* bl.a. föreslagit en avveckling genom intagningsstopp av de fasta skoldelarna vid Ekeskolan och Hällsboskolan (prop. 1998/99:105). Intagningsstoppet vid Hällsboskolan fr.o.m. den 1 juli 2002 bör enligt regeringens mening föregås av bl.a. en satsning på kompetensutveckling av lärare i den kommunala skolan som arbetar med elever med grav språkstörning. Regeringen avser att ge skolans resurscenter i uppdrag att skyndsamt lägga

upp en sådan kompetensutveckling. För detta ändamål bör enligt regeringen Hällsboskolan under en treårsperiod, med början år 2000, få disponera sammanlagt 6 miljoner kronor av det anslagssparande som står till regeringens disposition.

Som utskottet har redovisat ovan (anslaget A 3) föreslås Skolverket få disponera sammanlagt 6 miljoner kronor under tre år för att stödja och stimulera forskning inom området elever med funktionshinder. Även denna satsning finansieras genom en del av det anslagssparande som står till regeringens disposition.

När det gäller bristen på lärare med specialpedagogisk respektive tecken-språkig kompetens avser regeringen att återkomma i frågan när beredningen av Lärarutbildningskommitténs betänkande *Att lära och leda* (SOU 1999:63) har avslutats.

Regeringen har beräknat anslaget till 453 129 000 kr.

Moderata samlingspartiet föreslår att anslaget ökas med 10 miljoner kronor år 2000. I syfte att bibehålla och utveckla den kompetens som finns vid skolorna föreslås att anslaget tillförs ytterligare medel under en treårsperiod, sammanlagt 30 miljoner kronor. Regeringens förslag att lägga ned Ekeskolan och Hällsboskolan avvisas (mot. 1999/2000:Ub812 yrk. 19).

U t s k o t t e t avstyrker yrkandet.

Riksdagen har med anledning av den ovan nämnda propositionen nyligen beslutat om ändringar i skollagen beträffande specialskolans målgrupp och att genom ett intagningsstopp avveckla de fasta skoldelarna vid Ekeskolan och Hällsboskolan (bet. 1999/2000:UbU4, rskr. 14).

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda beloppet, 453 129 000 kr, under anslaget.

A 9 Särskilda insatser på skolområdet

Under anslaget beräknas medel för bidrag enligt förordningen (1991:931) om statsbidrag till särskilda insatser på skolområdet till kommuner för samordnade utbildningsinsatser avseende särskild undervisning på sjukhus m.m. och samordnade regionala utbildningsinsatser för elever med funktionshinder. Medel beräknas också för bidrag till vissa riksrekryterande utbildningar för elever med funktionshinder.

Regeringen informerar om att en studie av sjukhusundervisningen har genomförts inom Utbildningsdepartementet. Resultatet av studien visar behov av en fördjupad utredning, bl.a. avseende huvudmannaskapet. Regeringen avser att tillsätta en sådan utredning.

Regeringen räknar med en viss ökning av elevantalet och föreslår därför en ökning av anslaget med 2 185 000 kr. Regeringen har beräknat anslaget till 276 353 000 kr.

U t s k o t t e t tillstyrker regeringens förslag till anslagsbelopp.

A 10 Sameskolstyrelsen

Sameskolstyrelsen är en styrelse för sameskolorna och integrerad samisk undervisning i den kommunala grundskolan. Utbildningen vid sameskolorna

och den integrerade samiska undervisningen har som mål att bevara och utveckla det samiska språket och den samiska kulturen genom att ge samiska barn en utbildning med samisk inriktning. Sameskolstyrelsen har som särskild uppgift att utveckla, framställa och distribuera läromedel för samisk undervisning.

Av regeringens resultatinformation framgår att det finns sex sameskolor och att den integrerade samiska undervisningen bedrivs inom kommunal grundskola i nio kommuner. Läsåret 1998/99 gick 189 elever i sameskolan jämfört med 161 elever läsåret innan. Den integrerade verksamheten omfattade 150 elever, jämfört med 134 elever läsåret dessförinnan.

Regeringen anser bl.a. att Sameskolstyrelsen det närmaste budgetåret måste fortsätta sitt kvalitetsarbete genom att implementera de kvalitetsmål som utarbetats. Regeringen har beräknat anslaget till 34 990 000 kr.

U t s k o t t e t tillstyrker regeringens förslag till anslagsbelopp.

A 11 Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola

Under anslaget beräknas bidrag till bl.a. vissa riksrekryterande utbildningar, kostnader för Sveriges anslutning till examensordningen International Baccalaureate Organization och särskilt statsbidrag till IB-utbildningar (International Baccalaureate), riksinternatskolor, internationella grund- och gymnasieskolor, kostnader för utlandssvenska elevers skolgång i Sverige och ersättning för kostnader för nordiska elever.

Mot bakgrund av de förändringar i gymnasieskolans struktur som kommer att ske fr.o.m. läsåret 2000/01 bör enligt regeringens uppfattning systemet med riksrekrytering ses över. En bedömning behöver göras om systemet med särskilt verksamhetsstöd fortsättningsvis behövs. Regeringen avser att uppdra åt Skolverket att göra en sådan översyn. I avvaktan på resultatet av denna översyn har regeringen beräknat medelsbehovet på oförändrad nivå i förhållande till år 1999.

Regeringen har beräknat anslaget till 123 793 000 kr.

U t s k o t t e t tillstyrker regeringens förslag till anslagsbelopp.

A 12 Bidrag till svensk undervisning i utlandet

Från anslaget utbetalas bidrag enligt förordningen om statsbidrag till utbildning av utlandssvenska barn och ungdomar (1994:519). Bestämmelserna innebär i korthet att statsbidrag lämnas till huvudmannen för en svensk utlandsskola, distansundervisning, kompletterande svensk undervisning och undervisning vid utländsk skola (internationell skola). Från anslaget bekostas även löneförmåner m.m. för nationellt anställda lärare m.fl. vid Europaskolorna. Bidrag lämnas även till Riksföreningen Sverigekontakt.

Av regeringens resultatinformation framgår att det läsåret 1998/99 fanns 32 svenska utlandsskolor. Antalet elever i reguljär utbildning uppgick till totalt 1 211. Det totala antalet elever vid Europaskolorna var 322 (inklusive förskolan) läsåret 1998/99.

Regeringen bedömer att antalet elever vid de svenska sektionerna av Europaskolorna kommer att öka även nästa år. Genom att utnyttja befintligt

anslagssparande ryms dock enligt regeringen kostnaderna inom anslaget. Även kostnaderna fr.o.m. läsåret 2000/01 för statsbidrag för utbildning motsvarande förskoleklass vid svensk utlandsskola bedöms rymmas inom ramen för anslaget. Regeringen har beräknat anslaget till 73 091 000 kr.

Moderata samlingspartiet föreslår att anslaget tillförs ytterligare 14 miljoner kronor. Motionärerna framhåller att de svenska skolorna utomlands underlättar svenskars möjligheter att tjänstgöra utomlands och att skolorna fungerar som betydelsefulla marknadsförare av Sverige (mot. 1999/2000:Ub812 yrk. 20). Folkpartiet föreslår en ökning av anslaget med 20 miljoner kronor. Motionärerna pekar på att tvåspråkigheten är en tillgång och att svenska barn som bor utomlands bör ses som en framtida resurs för Sverige (mot. 1999/2000:Ub294 yrk. 34).

U t s k o t t e t avstyrkte i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1999 motsvarande motionsyrkanden (bet. 1998/99:UbU1). Utskottet hänvisade till vad utskottet anförde i samband med behandlingen av de ändrade reglerna för ersättningsbelopp till huvudmännen för utlandsskolorna (bet. 1997/98:UbU1 s. 69). Utskottet delade regeringens uppfattning att anslaget till svensk undervisning i utlandet inte kan undantas från besparingar, trots att de svenska skolorna och den kompletterande svenskundervisningen är viktiga för de svenskar som bor utomlands. Utskottet har ingen annan uppfattning nu.

Utskottet anser således att riksdagen bör avslå yrkandena och bifalla regeringens förslag till anslagsbelopp.

A 13 Statens skolor för vuxna

Målet för statens skolor för vuxna (SSV) i Norrköping och Härnösand är att öka tillgängligheten av vuxenutbildning genom att i form av distansutbildning erbjuda och utveckla undervisningsverksamhet som motsvarar kommunal vuxenutbildning. Anslaget tillförs inkomster för bl.a. uppdragsutbildning.

Av regeringens resultatinformation framgår att antalet kursdeltagare vid de båda skolorna ökat och var närmare 30 000 under år 1998. Uppdragsutbildningen har ökat jämfört med tidigare år. Förklaringen till ökningen av antalet studerande vid de båda skolorna hör samman med åtaganden inom Kunskapslyftet.

Regeringen framhåller att distansutbildningen är ett viktigt led i den förnyelse av vuxenutbildningen som nu pågår till följd av Kunskapslyftet. I december 1998 beslutade regeringen att inom ramen för anslaget A 15 Särskilda utbildningsinsatser för vuxna avsätta 8 miljoner kronor för fortsatt projektverksamhet för utveckling av distansmetoder inom gymnasial vuxenutbildning. Ytterligare 2 miljoner kronor av resterande medel från 1998 års anslag bör få användas. Regeringen informerar om att en särskild arbetsgrupp har tillsatts av Utbildningsdepartementet med uppgift att leda projektverksamheten under åren 1999 och 2000. Målsättningen är, förutom att utveckla distansmetoder inom gymnasial vuxenutbildning, främst vid komvux, att utveckla funktioner vid SSV-skolorna till stöd för flexibel utbildning genomförd av kommunala vuxenutbildningsanordnare.

Regeringen har beräknat anslaget till 41 834 000 kr.

U t s k o t t e t, som delar regeringens uppfattning att distansutbildning är ett viktigt led i förnyelsen av vuxenutbildningen, anser att riksdagen bör bifalla regeringens förslag till anslagsbelopp.

A 14 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning

Från anslaget bekostas statsbidrag till kompletterande skolor enligt förordningen om fristående skolor (1996:1206), vissa andra skolor, bl.a. Katrineholms Tekniska skola och viss kursverksamhet. Från anslaget utgår också medel enligt särskilda regeringsbeslut till försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom vuxenutbildningsområdet.

Av regeringens resultatinformation framgår att bidrag lämnats till 39 kompletterande skolor under 1999. 30 miljoner kronor har avsatts för utvecklingsprojekt för vuxenlärare i syfte att utveckla arbetssätt och arbetsformer inom vuxenundervisningen, 5 miljoner kronor har avsatts för utvecklingsinsatser i syfte att stimulera rekryteringen av lågutbildade invandrare i storstäderna till Kunskapslyftet och 1 miljon kronor har avsatts för utveckling och planering av en studie av vuxnas kunskap och kompetens inom OECD.

Skolverket kommer fr.o.m. den 1 mars 2000 att besluta om statlig tillsyn och statsbidrag till kompletterande utbildningar (jfr. prop. 1998/99:110, bet. 1999/2000:UbU5, rskr. 15).

Medel till Carl Malmstens skola och delar av Stenebyskolan – två kompletterande skolor som fått bidrag från detta anslag – föreslås fr.o.m. andra kalenderhalvåret 2000 föras över till Linköpings respektive Göteborgs universitet.

Regeringen beräknar, liksom för innevarande år, medel för försöksverksamhet och utvecklingsarbete inom vuxenutbildningsområdet. Vidare avser regeringen att ta initiativ till en försöksverksamhet för att utveckla former för validering av vuxnas faktiska, icke formella kunskaper.

En överföring på 3 092 000 kr görs från anslaget A 2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg. Av dessa medel beräknas 2,5 miljoner kronor för fortsatt verksamhet vid Nationellt centrum för sfi och svenska som andraspråk.

U t s k o t t e t har inget att erinra mot de föreslagna förändringarna under anslaget och tillstyrker att det begärda beloppet, 140 701 000 kr, anvisas.

A 15 Särskilda utbildningsinsatser för vuxna

Från anslaget bekostas statsbidrag enligt förordningen om statligt stöd till särskilda satsningar på utbildning av vuxna (1998:276). Under anslaget beräknas också bidrag till försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning (KY) samt medel till administration m.m. av försöksverksamheten.

Av regeringens resultatinformation framgår bl.a. att den femåriga satsningen på vuxenutbildning, *Kunskapslyftet*, som i första hand vänder sig till arbetslösa som saknar treårig gymnasieutbildning, har mötts av ett mycket stort intresse och engagemang. Vidare framgår det att flertalet kommuner mer än väl har uppnått de volymmål som satts upp genom riksdagens beslut.

Tendensen är att ju längre Kunskapslyftet pågått, desto fler deltagare med kortare utbildning har påbörjat vuxenutbildning.

Målet är enligt regeringen att i stort sett upprätthålla samma volym i Kunskapslyftet som år 1999 under hela kunskapslyftsperioden fram t.o.m. våren år 2002, vilket innebär att den tidigare planerade utbyggnaden inte kommer till stånd. För år 2000 beräknar regeringen medel motsvarande 101 913 årsstudieplatser till kommunerna, varav 5 000 avser grundläggande vuxenutbildning. Därtill kommer 10 000 platser till folkhögskolan som fördelas via Folkbildningsrådet. Regeringen anser att det är av stor vikt att uppmärksamma kvalitet och likvärdighet i utbildningen. Genom uppdrag till kvalitetsgranskningsnämnden på Skolverket kommer insatser att vidtas för att granska såväl det kommunala ansvaret som utbildning på entreprenad.

För budgetåren 1997, 1998 och 1999 har 40 miljoner kronor per år anvisats under folkbildningsanslaget för *uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor*. Dessa medel föreslås föras över från utgiftsområde 17 till detta anslag. Regeringen bedömer att stödet bör finnas under hela kunskapslyftsperioden. Riksdagen begärde i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1999 att regeringen skulle återkomma till riksdagen med en mer utförlig rapport om hur medlen har använts (bet. 1998/99:KrU1, rskr. 57). En särskild utredare har haft i uppdrag att granska och värdera genomförandet och effekten av det statliga stödet. En rapport överlämnades till regeringen våren 1999. Regeringen lämnar i propositionen en redovisning av innehållet i denna rapport. Regeringen anser att stödet som har fördelats till de fackliga organisationerna m.fl. har visat sig ha positiva effekter. Regeringen bedömer att de insatser som har vidtagits har inneburit att information kan anses ha nått ut till målgruppen och att intresset för studier har breddats.

Försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning (KY) leds av en särskild kommitté. Av regeringens resultatredovisning framgår bl.a. att det vid de ansökningstillfällen som hittills förekommit har kommit in långt fler ansökningar än det antal platser som kommittén har haft resurser att fördela. I dagsläget finns det drygt 200 olika utbildningar inom 14 branschområden. Tillverkning och informationsteknik är de två dominerande områdena där drygt hälften av utbildningarna återfinns. Ekonomi och ledning är den tredje största sektorn med 12 % av utbildningarna. Antalet anordnare har tredubblats sedan starten 1996 och omfattar i dag närmare 140 stycken. Kommitténs uppföljning av verksamheten visar att de studerande överlag är nöjda med utbildningarna. Enligt regeringen har försöksverksamheten hittills visat sig slå väl ut. Utbildningsformen är eftertraktad såväl hos arbetslivet som hos de studerande. Försöksverksamheten har utökats och omfattar fr.o.m. år 1999 12 000 platser. Den har förlängts t.o.m. år 2001.

Regeringen har beräknat anslaget till 4 307 844 000 kr för år 2000.

Moderata samlingspartiet föreslår i motion 1999/2000:Ub812 yrkande 21 en successiv neddragning av Kunskapslyftet samtidigt som den kvalificerade yrkesutbildningen byggs ut till att omfatta 27 200 platser år 2002. Anslaget tillförs 850 miljoner kronor från utgiftsområde 17 anslaget L 1 Bidrag till folkbildningen. Sammantaget minskas förevarande anslag med 176 miljoner kronor år 2000. Även i Moderaternas motioner, 1999/2000:Sk692 yrkande 35, 1999/2000:Ub812 yrkande 6 och 1999/2000:Ub310 yrkande 5, betonas

behovet av en utbyggnad av KY. I den sist nämnda motionen tas också frågan upp om *utformning m.m. av den kvalificerade yrkesutbildningen*. Motionärerna pekar på att behovet av kvalificerat yrkeskunnande är omfattande. Specialdesignade utbildningar måste snabbt kunna anordnas och genomföras. De positiva erfarenheterna av KY måste tas till vara och utvecklas (mot. 1999/2000:Ub310 yrk. 1). Vidare framhålls att fristående och flexibla yrkeskolor skall vara ett alternativ till den traditionella högskolan. Beslut om godkännande kan tas nationellt, men det är en fördel om de kan tas lokalt med stöd av nationella kriterier (yrk. 2). Det är viktigt att utbildningarna följer arbetslivets rytm. Nuvarande modell är enligt motionärerna stelbent beträffande tidsanvändningen. För vissa branscher krävs mer av arbetsplatsförlagd utbildning, för andra mindre (yrk. 3). De anser att lön bör kunna utgå till lärlingen under tiden på arbetsplatsen, och de förutsätter att avtal om ersättning som motsvarar minst studiemedelsbeloppet kan träffas (yrk. 4). Det skall finnas minst tre olika examina som bygger på utbildningens längd och innehåll (yrk. 6).

Kristdemokraterna håller fast vid den utbyggnadstakt av Kunskapslyftet som de tidigare förordat och avsätter därför 100 miljoner kronor utöver regeringens förslag. De menar att ett projekt skall genomföras och utvärderas enligt plan. De anser vidare att bidraget på 40 miljoner kronor till de fackliga organisationerna för uppsökande verksamhet kan finansieras inom ramen för befintliga medel under anslaget. Sammantaget föreslås en ökning av anslaget med 60 miljoner kronor (mot. 1999/2000:Ub807 i denna del).

I Folkpartiets motion 1999/2000:Ub814 yrkande 24 (delvis) föreslås en besparing på anslaget på 1 miljard kronor. Motionärerna anser att Kunskapslyftet kan reduceras med hänvisning till en mera begränsad efterfrågan på denna utbildning och till det förbättrade arbetsmarknadsläget. De anser också enligt motion 1999/2000:Ub219 yrkandena 1 och 2 att det finns brister i *uppföljning och utvärdering av kvaliteten inom Kunskapslyftet*. Kunskapslyftskommittén skall följa och utvärdera satsningen, men hittills har få uppgifter som handlar om kvaliteten redovisats. Utbildningen skall pågå till år 2002 varför eventuella brister i utbildningen bör rättas till snarast. Skolverket bör ges i uppdrag att göra en uppföljning av kvaliteten i Kunskapslyftet. Uppdraget bör avse undervisningens kvalitet, lärarnas kompetens samt betygens relation till resultat på nationella prov.

U t s k o t t e t noterar att *Kunskapslyftet* har mötts av ett mycket stort intresse både hos målgruppen för satsningen och i kommunerna. Det är, som utskottet har framhållit tidigare vid flera tillfällen, mycket viktigt att åtgärder vidtas i syfte att höja de lågutbildades kompetensnivå så att den motsvarar arbetsmarknadens krav och möjliggör fortsatt lärande. Som framgår av den redovisade resultatinformationen har kommunerna mer än väl genomfört sitt åtagande under år 1998. Enligt vad utskottet har inhämtat har Skolverket gjort en enkätundersökning i samtliga kommuner beträffande omfattning av Kunskapslyftet år 1999. Enligt denna förefaller det som om kommunerna kommer att nå uppsatta volymmål även under år 1999. Utskottet delar regeringens uppfattning beträffande omfattningen på Kunskapslyftet under återstoden av den femåriga särskilda utbildningssatsningen.

Utskottet anser likaså i likhet med regeringen att särskilda medel – 40 miljoner kronor – bör utgå även fortsättningsvis till *uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor*. Som framgår av utvärderingen av detta bidrag bedöms verksamheten ha nått ut till målgruppen och intresset för studier ha ökat. Riksdagen har den 18 november beslutat om ramar för budgeten såvitt avser de olika utgiftsområdena (bet. 1999/2000:FiU1, rskr. 28). Detta innebär bl.a. att medlen till uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor överförs från utgiftsområde 17 (anslaget L 1 Bidrag till folkbildningen) till utgiftsområde 16. Det innebär också att Moderaternas förslag om överföring av 850 miljoner kronor från utgiftsområde 17 har avslagits av riksdagen.

Antalet platser i *försöksverksamheten med kvalificerad yrkesutbildning* har, som utskottet har redovisat, fr.o.m. våren 1999 utökats till 12 000 samtidigt som försöksverksamheten förlängts t.o.m. år 2001. Regeringens utgångspunkt är att försöksverksamheten därefter skall övergå i reguljär verksamhet. Regeringen informerar om att den avser att återkomma till riksdagen i denna fråga under senare delen av år 2000. Utskottet anser att den av riksdagen beslutade omfattningen av försöksverksamheten bör gälla under återstoden av försöksverksamheten.

Utskottet föreslår att riksdagen anvisar det av regeringen begärda anslagsbeloppet, 4 307 844 000 kr, och avslår motionerna 1999/2000:Ub310 yrkande 5, 1999/2000:Ub812 yrkandena 6 och 21, 1999/2000:Ub807 (delvis), 1999/2000:Ub814 yrkande 24 (delvis) och 1999/2000:Sk692 yrkande 35.

När det gäller Moderata samlingspartiets yrkanden om *utformningen m.m. av den kvalificerade yrkesutbildningen* anser utskottet att riksdagen inte bör föregripa det av regeringen aviserade förslaget till reguljär utbildning som avses att lämnas till riksdagen under nästa år. Kommittén för kvalificerad yrkesutbildning har nyligen överlämnat såväl ett delbetänkande *Utvärdering av KY* (SOU 1999:119) som sitt slutbetänkande *KY – kvalificerad yrkesutbildning* (SOU 1999:122). Utskottet avstyrker motion 1999/2000:Ub310 yrkandena 1–4 och 6.

Utskottet avstyrker även motion 1999/2000:Ub219 yrkandena 1 och 2 om *uppföljning och utvärdering av kvaliteten i Kunskapslyftet*. Utskottet delar regeringens och motionärernas uppfattning om vikten av att uppmärksamma kvalitet och likvärdighet i utbildningen. Utskottet är emellertid inte berett att ställa sig bakom förslaget om ett särskilt uppdrag till Skolverket om en sådan uppföljning och utvärdering. Utskottet erinrar om att Kunskapslyftskommittén enligt sina tilläggsdirektiv (dir. 1996:71) har ett samordningsansvar för utvärdering av vuxenutbildningssatsningen. Vidare har regeringen lämnat ett särskilt uppdrag till Skolverkets kvalitetsgranskningsnämnd att bl.a. granska kvaliteten i utbildning som anordnas på entreprenad. Denna granskning skall redovisas senast den 1 september 2000. Utskottet har vidare erfarit att Skolverket på olika sätt följer verksamheten inom Kunskapslyftet. Skolverket har tagit initiativ till dels en uppföljning av utbudet av lokala kurser, dels en uppföljning av kommunernas egna lokala utvärderingar. Varje kommun har också en kontaktperson från Skolverket som i dialog med kommunerna medverkar i kvalitetsarbetet med utbildningssatsningen.

Svenska EU-programkontoret administrerar EU:s utbildningsprogram och vissa andra internationella program i Sverige.

En kommitté har utrett EU-programkontorets framtida ansvarsområde. I september 1999 överlämnades betänkandet *Ansvarsfördelning för internationella program på utbildnings- och ungdomsområdet* (SOU 1999:102). Kommitténs förslag bereds inom Regeringskansliet.

Av regeringens resultatinformation framgår att antalet ansökningar inom flertalet av de program som EU-programkontoret hanterar har ökat markant. Riksrevisionsverket har i sin revisionsrapport för år 1998 konstaterat att det fortfarande föreligger icke oväsentliga brister i den interna styrningen och kontrollen trots de åtgärder som EU-programkontoret vidtagit. Regeringen förutsätter att EU-programkontoret särskilt prioriterar utveckling och förbättring av de ekonomiadministrativa rutinerna.

I avvaktan på beredningen av förslaget om EU-programkontorets framtida ansvarsområde har regeringen beräknat anslaget till 17 163 000 kr. I detta belopp ingår bl.a. en förstärkning engångsvis av anslaget med 2 miljoner kronor.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen anvisar det begärda anslagsbeloppet.

Övrigt

Lärlingsutbildning

Kristdemokraterna har i sitt förslag till budget för år 2000 avsatt 25 miljoner kronor under ett nytt anslag för marknadsföring av en ny lärlingsutbildning (mot. 1999/2000:Ub807 i denna del). De redovisar i motionerna 1999/2000:Ub236 yrkande 15 och 1999/2000:Ub223 yrkande 1 sitt förslag till nytt lärlingsprogram inom gymnasieskolan. Utbildningen skall kunna variera mellan två och fyra år. Om eleven väljer bort högskolebehörigheten blir utbildningstiden kortare. Skolan skall vara huvudman för utbildningen. Praktik skall varvas med teori. Företagen skall få ersättning under det första året. Lärlingen skall få ersättning från företaget enligt ett "lärlingsavtal" i relation till den insats som görs i produktionen. Utbildningen skall avslutas med ett gesällprov/yrkesprov och yrkesbevis skall utfärdas. Fullgjord utbildning skall alltid ge behörighet till fortsatt utbildning vid yrkeshögskola.

I Folkpartiets motion 1999/2000:Ub294 yrkande 22 föreslås en modern lärlingsutbildning med yrkesexamen. Utbildningen skall inte obligatoriskt leda till högskolekompetens. Skolan och arbetslivet skall dela på ansvaret för utbildningen, vilken förslagsvis kan vara fyraårig. Företagen bör få ersättning motsvarande kommunens kostnad för yrkesutbildning under ett år, samtidigt som lärlingen ges ersättning under tredje och fjärde året i relation till den insats som görs i produktionen.

Enligt motion 1999/2000:A282 (m) yrkande 3 bör ett system med lärlingsutbildning införas i företagen. Motionärerna anser att den yrkesinriktade utbildningen i större utsträckning än i dag bör ske i företagen. I motion 1999/2000:Ub270 (m) framhålls att den praktiska utbildningen på företaget skall kombineras med studier i ämnen som efterfrågas inom yrkesområdet.

Huvuddelen av lärlingsutbildningen bör vara företagsförlagd och genomföras på villkor som företag och elev kommer överens om. Utbildningen skall leda till internationellt gångbara kompetensbevis. Enligt motion 1999/2000: Ub271 (m) är den nya lärlingsutbildning som nu finns inom gymnasieskolan bra, men den har på grund av sin uppläggning och utformning inte lyckats motsvara den efterfrågan som finns inom företagen. Utbildningen skall vara flexibel och beroende av vad som krävs för ett visst yrke och en viss individ. Kravet på högskolebehörighet skall tas bort, eftersom en mycket liten del av eleverna går vidare till högskola.

I motion 1999/2000:Ub813 (c) yrkande 8 begärs ett tillkännagivande om ökade möjligheter till lokala överenskommelser om ökad lärlingsutbildning i Kalmar län. Motionären pekar på att det nu är möjligt att inrätta lärlingsutbildning. Det bör vara möjligt att lokalt bestämma när lärlingsmomentet i utbildningen skall inledas. Ett viktigt steg mot en mer flexibel lärlingsutbildning är enligt motionären friheten att anpassa lärlingsutbildningen efter elevens förutsättningar och att avtala om ersättningar inom utbildningen.

U t s k o t t e t påminner om att riksdagen har beslutat införa en ny lärlingsutbildning som en alternativ möjlighet inom nationella och specialutformade program med yrkesämnena i gymnasieskolan från hösten år 2000 (prop. 1997/98:169, bet. 1998/99:UbU3, rskr. 160). I samband därmed avslog riksdagen förslag liknande de nu aktuella om införande av andra former av lärlingsutbildning, bl.a. att utbildning inte skall ge högskolebehörighet. Enligt bestämmelser i skollagen som riksdagen antog ankommer det på regeringen att meddela närmare föreskrifter om lärlingsutbildningen (5 kap. 3 §). I samband med beslutet gjorde riksdagen emellertid på utskottets förslag ett tillkännagivande till regeringen. Utskottet ansåg att ett antal frågor rörande utbildningens innehåll och struktur borde beredas ytterligare inom Regeringskansliet inför starten. Utskottet betonade vikten av att den nya lärlingsutbildningen blir flexibel och att erfarenheterna från försöksverksamheten med lärlingsutbildning, vilken pågår sedan läsåret 1997/98 enligt särskilda bestämmelser, tas till vara när innehåll och struktur slutligen fastställs. Enligt utskottet borde det t.ex. noga analyseras varför lärlingsutbildning inte kommit i gång i flera kommuner trots att regeringsbeslut har funnits om delta-gande i försöksverksamheten.

En arbetsgrupp har tillsatts av Utbildningsdepartementet för att utreda hur samarbetet mellan skola och arbetsliv kan stimuleras och utvecklas. I detta arbete ingår frågor med anknytning till försöksverksamheten med lärlingsutbildning. Arbetsgruppen, i vilken arbetsmarknadens parter ingår, skall lämna sin rapport senast den 31 maj 2000. Utskottet anser att arbetsgruppens rapport bör avvaktas och avstyrker motionerna 1999/2000:Ub223 yrkande 1, 1999/2000:Ub236 yrkande 15, 1999/2000:Ub270, 1999/2000:Ub271, 1999/2000:Ub294 yrkande 22, 1999/2000:Ub813 yrkande 8 och 1999/2000:A282 yrkande 3. Utskottet avstyrker därmed även förslaget i motion 1999/2000:Ub807 (delvis) såvitt avser 25 miljoner kronor för marknadsföring av en ny lärlingsutbildning.

Enligt Moderata samlingspartiet (mot. 1999/2000:Ub227 yrk. 4, 1999/2000:Ub812 yrk. 3 och 1999/2000:A805 yrk. 8) bör en *nationell skolpeng* införas. Alla skolor skall bli självständiga och fria skolor. Ansvar för i första hand grundskolans finansiering skall tas över av staten. Staten skall ange de nationella målen och garantera samtliga elever de resurser som krävs för en likvärdig utbildning. Kommunen skall även kunna genomföra lokala satsningar på skolan utöver den skolpeng som förs direkt till den skola eleven väljer. Staten bör ta över ansvaret för grundskolans finansiering fr.o.m. år 2001. Under ett nytt anslag avsätts 50,9 miljarder kronor, vilket motsvarar kostnaden för grundskolan. En övergång till att fördela resurser efter vilken skola eleverna och föräldrarna väljer innebär enligt motionärerna att skolornas självständighet och frihet att förfoga över de ekonomiska medlen och hur de skall användas ökar.

Resurstilldelningssystemet i grundskolan tas upp i Kristdemokraternas motion 1999/2000:Ub275 yrkande 1. De betonar att behoven bör styra tilldelningen. Ett system som ger alla skolor en tillräcklig basresurs per elev, lika stor för alla elever, och en tilläggsresurs som varierar med de enskilda elevernas behov av hjälp och stöd bör införas. Bidrag till lokalkostnader och andra kringkostnader bör anpassas efter den enskilda skolans faktiska kostnader och behov.

Utskottet har tidigare vid ett flertal tillfällen behandlat och avstyrkt motionsyrkanden från Moderaterna om införande av en nationell skolpeng (jfr senast bet. 1998/99:UbU1 s. 37, yttr. 1998/99:UbU3y s. 6 och 1999/2000:UbU6 s. 12). Riksdagen har varje gång avslagit förslagen. Utskottet har ingen annan uppfattning nu. En schablonberäknad nationell skolpeng ger enligt utskottets uppfattning inte de grundläggande förutsättningarna för att kraven på en likvärdig skola av hög kvalitet för alla elever skall kunna uppfyllas. Resurser till skolans verksamhet skall enligt utskottets uppfattning fördelas med utgångspunkt i behov som enskilda elever, olika grupper av elever och skolor faktiskt har. Det är därför inte rimligt att införa en central resursfördelning. Utskottet vill än en gång betona att skolans verksamhet måste vara utformad så att den genom stöd och stimulans ger varje elev möjlighet att nå målen. Utskottet noterar att Skolverket i maj 1999 presenterade rapporten *Samband mellan resurser och resultat* (rapport nr 170). I denna konstateras bl.a. att resurser betyder olika mycket för skolor med olika förutsättningar. Tillgångar på resurser är av större betydelse för skolor med sämre förutsättningar. Vidare konstateras att resurser kan förbättra elevernas förutsättningar i skolan, men kan inte helt överbrygga ett från början sämre utgångsläge.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionerna 1999/2000:Ub227 yrkande 4, 1999/2000:Ub812 yrkande 3 och 1999/2000:A805 yrkande 8.

Utskottet har tidigare vid flera tillfällen även behandlat och avstyrkt förslag från Kristdemokraterna om ett särskilt *resurstilldelningssystem för grundskolan*, senast i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1999 (bet. 1998/99:UbU1 s. 37). Utskottet var inte berett att föreslå några förändringar i den gällande ansvarsfördelningen mellan stat och kommun när

det gäller skolans resurser, t.ex. genom att införa centrala föreskrifter för fördelningen av resurser. Utskottet anser fortfarande att det även framgent bör vara kommunerna själva som beslutar hur resurser skall tilldelas respektive skola i kommunen. Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub275 yrkande 1.

2 Universitet och högskolor m.m.

Resultatbedömning

Innevarande år, 1999, bedrivs högre utbildning och forskning vid 13 universitet och 23 högskolor för vilka staten är huvudman. Dessa lärosäten lyder under Utbildningsdepartementet med ett undantag, Sveriges lantbruksuniversitet, som tillhör Jordbruksdepartementets verksamhetsområde.

Under landstingskommunalt huvudmannaskap finns tre vårdhögskolor. Utbildningen vid övriga vårdhögskolor har genom avtal inordnats vid statliga universitet eller högskolor. Landstingen finansierar huvuddelen av alla vårdutbildningar.

Därutöver finns det enskilda utbildningsanordnare, såsom Chalmers tekniska högskola AB, Stiftelsen Högskolan i Jönköping samt Handelshögskolan i Stockholm. Ytterligare tio enskilda utbildningsanordnare har tillstånd att utfärda olika examina på grundutbildningsnivå, bl.a. för teologi- och vårdutbildningar.

Regeringen lämnar i budgetpropositionen en ingående redovisning av då tillgängliga uppgifter rörande omfattning och resultat inom högre utbildning och forskning (prop. s. 23, 27 f. och 92 f.). Här skall endast kort sammanfattas det huvudsakliga innehållet.

Enligt regeringen är intresset för högre utbildning fortfarande betydligt större än tillgången på utbildningsplatser. Det förekommer dock flera utbildningsvägar med lågt sökandetryck. Samtidigt förväntas det framtida behovet av högskoleutbildade på arbetsmarknaden öka mer än tillgången trots tidigare beslut om expansion. Detta talar sammantaget för en fortsatt expansion av högskolan.

Den satsning på nya högskoleplatser som inleddes år 1997 och som ännu fortgår har givit utslag det första året medan ökningen av antalet helårsstudenter är marginell mellan budgetåren 1997 och 1998. I stället har det antal platser som ligger över det s.k. takbeloppet för ersättning i grundutbildningen minskat. Minskningen av överproduktionen är i enlighet med regeringens intentioner. Om takbeloppet överskrids genom att lärosätena tar in fler studenter än vad som berättigar till ersättning kan kvaliteten i utbildningen påverkas negativt.

Antalet sökande till högskolan hösten 1998 var 288 000. Av dessa hade 119 000 inte tidigare varit registrerade i högskolan. Som jämförelse kan nämnas att antalet nybörjare i högskolan läsåret 1997/98 var 64 500. En studie av övergångsfrekvenserna till högskolan inom tre år efter avslutad gymnasieutbildning visar på en ökning från 20 % läsåret 1985/86 till 37 % läsåret 1993/94. Detta är en positiv utveckling, framhåller regeringen. Dock bör enligt regeringens bedömning andelen ungdomar som går vidare till

högre studier öka. Målsättningen är att hälften av en ungdomskull skall ha påbörjat högskolestudier vid 25 års ålder. Den beslutade utbyggnaden av högskolan är därför angelägen.

Studiebenägenheten bland ungdomar påverkas i hög grad av deras socioekonomiska bakgrund och föräldrarnas studieerfarenhet. Samtidigt är den i hög grad könsbetingad, beroende av etnisk bakgrund och regionalt olika. Bland de senaste årens ungdomsgrupper, vars föräldrar är högre tjänstemän eller akademiker, har närmare 60 % börjat i högskolan vid 21 års ålder. Bland ungdomar som kommer från hem med lågutbildade föräldrar är denna andel bara 10–15 %. Att minska den sociala snedrekryteringen förblir därför en viktig utbildningspolitisk uppgift, betonar regeringen.

Ansträngningar under en följd av år i syfte att öka antalet studerande till högskolans naturvetenskapliga och tekniska utbildningar har fortsatt att ge goda effekter. Antalet nybörjare på civilingenjörsprogrammen har ökat från 5 450 år 1993/94 till 6 100 år 1997/98. Kvinnorna svarade för cirka 95 % av detta nytillskott. På högskoleingenjörsutbildningarna, som under samma period ökat från 5 400 till 7 800 nybörjare, svarade kvinnorna för nästan hälften av ökningen. Sökandetrycket är dock fortfarande lågt.

Inom Utbildningsdepartementet prioriteras nu arbete som syftar till att dels öka direktrekryteringen från gymnasieskolan till högskolan, dels öka rekryteringsunderlaget till vissa högskoleutbildningar som är särskilt efterfrågade på arbetsmarknaden och dels minska snedrekryteringen sett ur ett socialt, könsbetingat, etniskt och regionalt perspektiv.

I regleringsbrevet avseende anslag till statliga universitet och högskolor (utom de konstnärliga) specificeras utbildningsuppdraget genom mål för antalet helårsstudenter totalt och för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. För Chalmers tekniska högskola AB och för Stiftelsen Högskolan i Jönköping har målen angivits i avtalen mellan staten och utbildningsanordnaren. Totalt var målet 205 200 helårsstudenter för budgetåret 1998. Utfallet blev 213 157 helårsstudenter, vilket innebär att resultatet överstiger målet med 4 %. Relativt många, eller 12 av 29 lärosäten som givits mål, har inte uppnått dessa. Detta är en klar försämring i förhållande till budgetåret 1997. Summan av målen för de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena budgetåret 1998 var 61 260 helårsstudenter. Utfallet blev 62 562 helårsstudenter, dvs. ett par procent högre än målet. Av 27 lärosäten, för vilka mål satts för dessa utbildningar, har 11 inte uppnått målen. Också här är det en klar försämring i förhållande till budgetåret 1997. Enligt prognosen för perioden 1997–1999 kommer antalet helårsstudenter totalt att ligga 6 % över uppdraget och för naturvetenskaplig och teknisk utbildning 2 % över uppdraget. Regeringens syfte med att i utbildningsuppdraget ange ett minsta antal helårsstudenter inom de tekniska och naturvetenskapliga utbildningsområdena har varit att öka dessa utbildningars omfattning inom grundutbildningen. Mot den bakgrunden är det enligt regeringen positivt att antalet högskolenybörjare med denna inriktning har ökat för att läsåret 1997/98 uppgå till en tredjedel av högskolenybörjarna.

Regeringen har i budgetpropositionerna för åren 1997 och 1998 angivit mål för antalet examina inom vissa utbildningar avseende treårsperioderna 1997–1999 och 2000–2002 samt som planeringsförutsättning för perioden

2003–2005. Med stöd av nuvarande resultat är en rimlig prognos att målet för perioden 1997–1999 kommer att klaras för antalet magisterexamina och civilingenjörsexamina. För apotekarexamen och gymnasielärarexamen är utfallet efter två av tre år något under 50 %. Resultatet för grundskollärarexamen, årskurserna 4–9, är ännu sämre. Målen för dessa examina kommer sannolikt inte att nås. Ett allvarligt problem är det låga antalet sökande till lärarutbildningar med matematisk-naturvetenskaplig inriktning – framför allt till grundskollärarutbildning för årskurserna 4–9. Regeringen ser allvarligt på den bristande måluppfyllelsen. Regeringen avser därför att noga följa utvecklingen av lärosätenas fortsatta åtgärder i syfte att nå en högre måluppfyllelse.

För treårsperioden 1997–1999 har regeringen fastställt målet 5 658 examina i forskarutbildningen (exklusive examina vid Sveriges lantbruksuniversitet). En rimlig prognos är att målet kommer att nås. Måluppfyllelsen varierar dock mellan vetenskapsområdena och det är enligt regeringen osäkert om målen kommer att nås för de naturvetenskapliga och tekniska vetenskapsområdena. Måluppfyllelsen varierar också mellan olika lärosäten. Den är lägre framför allt vid de lärosäten som har en teknisk profil inom forskarutbildningen. Det är oroande, anser regeringen, att måluppfyllelsen är lägre inom de naturvetenskapliga och tekniska vetenskapsområdena, där den grundläggande utbildningen byggs ut och därmed behöver fler lärare. Regeringens satsning på ytterligare resurser för grundforskning och forskarutbildning bedöms på lång sikt kunna förbättra situationen. De satsningar som görs av bl.a. Stiftelsen för strategisk forskning och Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) torde på kort sikt leda till en förbättring, menar regeringen.

Totalt har ökningstakten av antalet nyantagna till forskarutbildningen avtagit, enligt regeringen. Variationen är stor mellan olika fakulteter. För de tekniska och matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna var ökningen av de nyantagna 4 % respektive 9 % mellan läsåren 1996/97 och 1997/98 medan antalet nyantagna vid de humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteterna minskade kraftigt – med 20 % respektive 14 %.

U t s k o t t e t finner det värdefullt att regeringen årligen, på sätt som nu sker, för riksdagen redovisar utfallet av de satsningar som görs inom högre utbildning och forskning.

Utbyggnaden av den högre utbildningen

Utbyggnaden år 2000

Bakgrund

Som nämnts i avsnittet om resultatredovisning är intresset för högre utbildning fortsatt stort, vilket visar sig såväl i många sökanden som i arbetsmarknadens stora efterfrågan på högskoleutbildade. Detta utgör bakgrunden till statsmakternas satsning på ökad dimensionering av utbildningen. För perioden 1997–2000 har beslut fattats som innebär en ökning med 68 000 platser. Enligt 1999 års ekonomiska vårproposition (prop. 1998/99:100, ytr.

Regeringens förslag

Utbyggnaden av den högre utbildningen med 20 000 platser från hösten 2000 skall enligt regeringen fördelas på lärosäten på sätt som framgår av nedanstående tabell (prop. s. 103, tabell 5.11; vid återgivandet av tabellen har tabell 5.9 på s. 100 inarbetats).

Regeringens förslag till fördelning och kriterierna för denna har presenterats i budgetpropositionen för år 1999. Där framhöll regeringen näringslivets behov av välutbildade inom naturvetenskap och teknik, högskolans betydelse för den regionala tillväxten och för storstadsutvecklingen samt studenternas efterfrågan på utbildning vid olika högskolor. I förslaget ingick 1 825 platser för senare fördelning, varav 1 500 platser avsåg distansutbildning och decentraliserad utbildning. Huvudparten av dessa platser för distansutbildning m.m. fördelas nu och ingår i tabellen nedan. Av återstående 325 platser för senare fördelning föreslår regeringen att 157 platser fördelas till enskilda utbildningsanordnare avseende utbildning i teologi, vård/social omsorg, mänskliga rättigheter och kyrkomusik samt designutbildning vid Göteborgs universitet. Resterande 168 platser avser regeringen att fördela i särskild ordning. Förslag från Kommissionen för rekrytering till vård och omsorg, den s.k. Vårdkommissionen (Ds 1999:44) om en utökning av det statliga bidraget till vårdutbildningar kommer då att beaktas. – Tabellen omfattar även platser för åren 2001 och 2002 som behandlas i det följande.

	År 2000	Vart och ett av åren 2001 och 2002
Uppsala universitet	800	503
Lunds universitet	900	553
Göteborgs universitet	1 210	505
Stockholms universitet	600	365
Umeå universitet	910	380
Linköpings universitet	700	780
Karolinska institutet	50	94
Kungl. Tekniska högskolan	800	750
Luleå tekniska universitet	770	285
Karlstads universitet	500	200
Växjö universitet	500	200
Örebro universitet	500	200
Mitthögskolan	620	200
Högskolan i Karlskrona/Ronneby	500	300
Malmö högskola	900	700
Högskolan i Kalmar	500	200
Högskolan i Borås	700	200
Högskolan Dalarna	500	200
Högskolan på Gotland	300	200

Högskolan i Gävle	500	200
Högskolan i Halmstad	500	200
Högskolan Kristianstad	600	200
Högskolan i Skövde	500	200
Högskolan i Trollhättan/Uddevalla	500	200
Lärarhögskolan i Stockholm	800	200
Mälardalens högskola	700	350
Södertörns högskola	900	450
Chalmers tekniska högskola AB	600	450
Stiftelsen högskolan i Jönköping	500	250
Konstnärliga högskolor i Stockholm	5	30
Distansutbildningsmyndigheten	700	
Enskilda utbildningsanordnare m.m.	315	
För senare fördelning	200	1 010
<i>Totalt</i>	<i>19 580</i>	<i>10 555</i>

Motionerna

Moderata samlingspartiet framför i motion 1999/2000:Ub812 kritiska synpunkter när det gäller de tillämpade *principerna för fördelning av studieplatser till universitet och högskolor* (yrk. 7). Moderaterna anser att en utbyggnad av högre utbildning är nödvändig. Dock måste de kvantitativa mål som regering och riksdag ställer upp vara förenliga med de rimliga och nödvändiga krav som studenterna och omvärlden ställer rörande utbildningens kvalitet. Fördelningen av studieplatser skall i första hand ske i en omfattning som motsvarar studenternas intresse för respektive ämne och institution och inte som i dag utifrån bl.a. regionalpolitiska skäl. Moderaterna menar att det bör införas en ny princip, att lärosäten som inte får tillräckligt många sökande i förhållande till antalet platser skall överföra ej utnyttjade medel till ett nytt anslag, i motionen kallat B 59 Medel att fördela för grundutbildning och internationell utveckling m.m. Genom detta anslag (som utskottet behandlar i ett senare avsnitt) skall lärosäten som har fler sökande än studieplatser kunna erhålla utökade resurser.

Enligt Moderaternas motioner 1999/2000:Sk692 yrkande 31 och 1999/2000:Ub812 yrkande 8 finns det anledning att från statens sida vidta särskilda utbildningssatsningar. En särskild satsning på civilingenjörsutbildning bör utformas efter ett långsiktigt mål som innebär att det inom fem år skall utexamineras 50 % fler civilingenjörer än i dag. Enligt Moderaterna är det av avgörande betydelse att tillgången på denna kompetens förbättras för att stärka Sveriges konkurrenskraft och tillväxtpotentialer.

Kristdemokraterna anför i motion 1999/2000:Ub421 yrkande 10 att de ser med stor oro på att ett ökat antal högskolor inte når upp till de examensmål som uppställts. Detta visar, menar de, att den höga *takten i expansionen* inte enbart för med sig positiva effekter för den högre utbildningen. Arbetet med att säkerställa utbildningens kvalitet i expansionens kölvatten måste stärkas. De anser vidare att det måste göras större satsningar på dyrare spetsutbildningar om Sverige skall fortsätta att vara konkurrenskraftigt. Kristdemokraterna vill därför utöka antalet högskoleplatser i något lugnare takt än rege-

ringen. De anslår i sitt budgetförslag medel för en utbyggnad motsvarande 7 500 platser per år de närmaste tre åren. Därutöver föreslås medel för ytterligare 5 000 platser år 2000 att fördelas mellan universiteten i storstäderna. (Utskottet behandlar anslagen i ett senare avsnitt.)

I samma motion från Kristdemokraterna ifrågasätter de regeringens – som de menar – alltför ensidiga satsning på naturvetenskap och teknik (yrk. 13). De påpekar att ämnen inom humaniora i stor utsträckning är kulturbärande och ger studenten tillfälle till självreflektion och kritiskt tänkande – det man i vid mening kallar bildning. En bättre balans mellan de olika utbildningsområdena när det gäller dimensioneringen vore önskvärd ur ett långsiktigt perspektiv.

Enligt motion 1999/2000:Ub435 (kd) yrkande 1 bör sökbilden till respektive lärosäte i högre grad än i dag styra fördelningen av utbildningsplatser och hur platserna skall fördelas mellan olika discipliner. Motionärerna hävdar att nu utökas antalet platser på utbildningar där det är svårt att fylla dem som redan finns, medan andra utbildningar, till vilka det är kö, får stagnera. Det är inte rimligt att platserna skall styras mot en viss inriktning oavsett vilken sökbild som finns.

Liknande synpunkter förs fram i motion 1999/2000:Ub814 från Folkpartiet. Enligt denna bör riksdagen hos regeringen begära att ett system utformas som gör att antalet studieplatser på olika utbildningar geografiskt relateras till antalet sökande till olika orter (yrk. 9). I motionen framhålls att utvidgningen av den högre utbildningen inte skall ha funktion av regionalpolitik. För att inte splittra resurser i form av pengar och personal bör resurserna koncentreras till de platser studenter söker sig till. (Folkpartiet anslår i sitt budgetalternativ ytterligare 110 miljoner kronor till universitet och högskolor för kvalitetsförbättringar av grundutbildningen.)

I motion 1999/2000:Ub494 (c) pläderas för ökade forskningsresurser till de regionala högskolorna och att detta finansieras genom en minskad ökning av antalet platser i grundutbildningen. Motionären anser att det finns skäl att slå av på ökningstakten för att låta kvaliteten hinna i kapp utbyggnaden.

Utskottets bedömning

Utskottet anser att motionsyrkandena om *principerna för fördelning av studieplatser till universitet och högskolor, takten i expansionen, m.m.* bör avslås av riksdagen. Med anledning av det som sägs i motionerna vill utskottet framhålla följande.

Omfattningen av utbyggnaden av antalet högskoleplatser anser utskottet vara riktig. Skall Sverige kunna hålla jämna steg med jämförbara länder i ekonomiskt, socialt och kulturellt avseende är det nödvändigt att höja andelen högskoleutbildade i befolkningen. Som framgår av resultatredovisningen är sökandetrycket till högre utbildning fortsatt starkt. Alltför många ungdomar har inte kunnat erbjudas en högskoleplats. Riksdagen bör alltså inte frångå sina tidigare beslut om utbyggnad av den högre utbildningen för en lugnare utbyggnadstakt, vilket förespråkas främst från Kristdemokraterna.

Liksom regeringen anser utskottet att fördelningen av utbildningskapacitet till olika lärosäten måste bestämmas genom en avvägning mellan flera fak-

torer, av vilka studenternas efterfrågan är en, näringslivets behov i olika delar av landet en annan och olika lärosätens möjligheter att anordna utbildning ytterligare en.

Utskottet konstaterar att utbildningar i naturvetenskap och teknik är prioriterade i den utbyggnad som genomförs under perioden 1997–2000 och i ännu högre grad i den fortsatta utbyggnad som avses ske åren 2001–2002.

När det gäller humanioras roll i utbildningen har utskottet tidigare, och senast vid behandlingen av ett liknande yrkande våren 1999, erinrat om den ordning som gäller för fastställandet av innehållet i högskoleutbildningen (bet. 1998/99:UbU7 s. 47). Den innebär att riksdagen och regeringen har överlämnat åt de lokala högskolemyndigheterna att göra detta, inom de mycket vida ramar som satts genom högskolelagen och examensordningen.

Utskottet vill understryka det som regeringen anger i propositionen om att kvaliteten inom den högre utbildningen måste komma i fokus.

En av Högskoleverkets centrala uppgifter är att bedöma kvaliteten inom högre utbildning och forskning. Bland annat har verket under den gångna treårsperioden granskat kvalitetsarbetet vid alla statliga universitet och högskolor, dvs. de processer som på lokal nivå leder fram till kvalitet. Högskoleverket har nu inlett en andra omgång av dessa kvalitetsbedömningar, men kommer då att i högre grad fokusera på den *faktiska* kvaliteten, dvs. de synliga resultaten efter tre års kvalitetsarbete. Vidare har verket det senaste året startat studier i syfte att belysa de faktiska konsekvenserna av senare års reformer. Under arbetsnamnet ”Är grundutbildningens kvalitet i farozonen?” undersöks de kvalitativa följderna av det senaste decenniets snabba expansion av grundutbildningen. I projektet kombineras insamling av kvantitativa data med fallstudier.

Ett annat sätt att utveckla kvaliteten i högskolan är att stärka både studentorganisationernas och de enskilda studenternas möjligheter till inflytande. Regeringen har aviserat att en särskild proposition om studentinflytande och utbildningskvalitet skall läggas fram för riksdagen under hösten 1999.

De nuvarande reglerna för resursfördelning innefattar att lärosätena i efterskott får avräkna helårsstudenter och helårsprestationer enligt de s.k. prislapparna. Om antalet helårsstudenter och helårsprestationer vid ett lärosäte under ett budgetår är mindre än vad det anvisade takbeloppet medger ersättning för, får ounyttjat takbelopp tas med till följande år i form av anslagssparande. Dock får högst 10 % av takbeloppet sparas till nästa budgetår. Även helårsprestationer som man inte kan få ersättning för inom takbeloppet ett visst år får föras över till följande budgetår. Dessa möjligheter att överföra både över- och underprestationer byggdes in i resursfördelningssystemet redan när detta infördes (prop. 1992/93:169, bet. UbU14, rskr. 363). Genom denna ordning får lärosätena rimligt utrymme att göra egna prioriteringar och rimlig överblick över vilka resurser de disponerar. En ordning som skulle innebära att anslag dras in under ett redan påbörjat budgetår (t.ex. på grund av svag studenttillströmning till en viss utbjuden utbildning) är enligt utskottets uppfattning inte förenlig med det självständiga ansvar som universitet och högskolor numera har för sin verksamhet. Den situationen att ett lärosäte över en period av flera år inte har haft så många studenter och redovisat så många prestationer att takbeloppen utnyttjats, har hittills inte inträffat.

Regeringen har den 30 september 1999 beslutat tillkalla en särskild utredare för att se över vissa frågor om högskolans styrning (dir. 1999:70). Enligt direktiven skall utgångspunkten för uppdraget vara att det nuvarande mål- och resultatstyrda resurstilldelnings- och styrsystemet för grundutbildningen skall ligga fast i sina grunddrag. Utredaren skall analysera möjligheterna att vidareutveckla nuvarande system och föreslå förbättringar av systemet. Utredaren skall också redovisa erfarenheterna av hur målstyrningen inom grundutbildningen har fungerat sett ur såväl riksdagens och regeringens som högskolans perspektiv. Vidare ingår i uppdraget att överväga om någon form av mål- och resultatstyrd resursfördelning kan införas för anslag till forskning och forskarutbildning. Enligt den närmare beskrivningen av uppdraget i direktiven skall utredaren bl.a. överväga hur resurstilldelningssystemet kan utformas, så att fördelningen av medel skall kunna göras utifrån hur väl lärosätet har uppfyllt sina mål. Utredaren skall även redovisa och lämna förslag till övriga åtgärder för de fall de mål, som regeringen har ställt upp för högskolan, uppnås respektive inte uppnås. – Utredningsuppdraget skall redovisas senast den 31 maj 2000.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen förordat om *utbyggnaden av den högre utbildningen år 2000*.

Nya platser i högskolan åren 2001 och 2002

Regeringens förslag

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om utbyggnaden av den högre utbildningen åren 2001 och 2002. Inom ramen för de medel som beräknats för den av riksdagen beslutade utbyggnaden med 10 000 platser vart och ett av åren byggs den grundläggande högskoleutbildningen ut med ett större antal platser och en spridning på utbildningsområden med olika ersättningsbelopp.

Enligt regeringens bedömning bör tyngdpunkten i utbyggnaden ligga inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena. Närmare 70 % av platserna föreslås därför fördelade till dessa områden. Utbyggnaden bör även avse medicinsk utbildning och vårdutbildning, humanistisk och samhällsvetenskaplig utbildning samt konstnärlig utbildning.

Vid fördelningen av platser på utbildningsområden och högskolor har följande kriterier tillämpats:

- tyngdpunkten i utbyggnaden sker inom de naturvetenskapliga och tekniska områdena
- behovet av IT-utbildningar och gränsöverskridande utbildningar beaktas
- hänsyn tas till behov av platser för uppbyggnad av de nya högskolorna Malmö högskola, Södertörns högskola och Högskolan på Gotland samt Linköpings universitet vad avser utbyggnaden i Norrköping
- visst utrymme används för nya platser inom humaniora och samhällsvetenskap på högskolor där en satsning på enbart naturvetenskap och teknik är svår att genomföra
- för att förhindra en stor minskning av antalet nybörjare inom de humanistiska och samhällsvetenskapliga utbildningsområdena har platser fördelats

till Uppsala, Lunds, Göteborgs, Stockholms, Umeå och Linköpings universitet

- läkarutbildningen byggs ut enligt förslag av Vårdkommissionen (Ds 1999:44) med 550 platser vartdera året
- 30 platser per år avsätts för de konstnärliga högskolorna i Stockholm, varav 20 platser avser ett tillskott av platser om dessa högskolor samlas i en gemensam Konsternas högskola och 10 platser avser musikutbildning vid Kungl. Musikhögskolan i Stockholm
- 1 010 platser för vartdera året reserveras för senare fördelning.

Totalt innebär regeringens förslag en ytterligare utbyggnad med ca 10 550 platser hösten 2001 och 10 550 platser hösten 2002 med den fördelning på lärosäten som framgår av den redovisade tabellen ovan.

Motionerna

Folkpartiet begär i motion 1999/2000:Ub814 att riksdagen gör ett uttalande till regeringen om att överföra en del av de *medel som avsatts för utbyggnaden av grundutbildningen* i högskolan åren 2001–2002 till forskning och fler doktorandtjänster (yrk. 13). Enligt motionen bör 70 miljoner kronor överföras år 2001 och 200 miljoner kronor år 2002.

Fler platser till *läkarutbildningen* i Göteborg föreslås i tre motioner. I motionerna framhålls att antalet läkarutbildningsplatser per invånare är betydligt lägre i Västsverige än i övriga regioner, samtidigt som det i Göteborg finns ett patientunderlag som ger goda förutsättningar att bygga ut läkarutbildningen. Enligt motion 1999/2000:Ub444 (fp, m, v, kd, c, mp) bör läkarutbildningen i Göteborg tillföras ytterligare 25 utbildningsplatser från år 2001. I motion 1999/2000:Ub429 (m) anför om läkarutbildningen i Göteborg att denna bör återfå samma volym som den hade före neddragningarna i mitten av 1980-talet, dvs. 170 utbildningsplatser per år. Likaså begärs i motion 1999/2000:Ub491 (s) att riksdagen uttalar sig för att läkarutbildningen vid Göteborgs universitet framöver skall tilldelas ytterligare platser.

Kristdemokraterna anser i motionerna 1999/2000:So482 yrkande 5 och 1999/2000:Ub421 yrkande 15 att fler utbildningsplatser måste skapas för vårdyrken. De delar därmed Vårdkommissionens syn på behovet av fler platser i läkar- och sjuksköterskeutbildningarna. Skall vi klara framtidens medicinska vård och omsorg är det nödvändigt att vården och omsorgen också tillförsäkras dess viktigaste resurs, nämligen kompetent personal, betonar Kristdemokraterna.

Behovet av en ökad intagning till *tandläkarutbildningen* vid Umeå universitet lyfts fram i motionerna 1999/2000:Ub473 (s) och 1999/2000:Ub482 (s). I båda motionerna hänvisas till riksdagens beslut att minska tandläkarutbildningen från budgetåret 1994/95, bl.a. i Umeå. Effekterna av denna neddragning börjar nu bli märkbara. Samtidigt ökar medvetenheten om framtida stora pensionsavgångar i tandläkarkåren och tilltagande tandläkarbrist i främst Norrlandslänen. I en första etapp bör intaget till Umeåutbildningen öka från nuvarande 40 till 60 tandläkarstuderande per år.

Enligt motion 1999/2000:Ub452 (m) är *logopeder* den enda yrkesgrupp som på ett bra sätt kan diagnosticera barnstämning. Det är viktigt, understryker motionärerna, att tillräckligt många logopeder utbildas i landet för att kunna ge stammande barn hjälp i tid. Också i motion 1999/2000:So263 (fp) yrkande 5 betonas behovet av fler logopeder vid barnavårdscentraler m.m. och vikten av att behandla stämning hos barn tidigt i förskolan/skolan.

Behovet av *satsningar på vissa högskolor eller regioner* tas upp i ett flertal motioner.

I motion 1999/2000:Ub492 (c, m, v, kd) begärs att Högskolan i Jönköping perioden 2001–2002 skall tilldelas minst 300 platser utöver de 250 nya platser för vart och ett av åren 2001–2002 som föreslås i budgetpropositionen (yrk. 1). Högskolan i Jönköping har redovisat ett mycket gott söktryck samt tillhör de högskolor som har nått de mål regeringen ställt upp för grundutbildningen.

Riksdagen bör enligt motion 1999/2000:Ub425 (s) uttala sitt stöd för Lunds universitets satsning på högskoleutbildning i Helsingborg. Det viktiga med denna satsning är att den ger möjlighet till högskoleutbildning i en region där utbildningsnivån är låg i dag. Universitetet har satt upp målet att år 2003 ha 3 500 studenter knutna till Helsingborg. Det finns dock en oro för att detta inte kan fullföljas eftersom Lunds universitet endast fick ca 1 000 nya platser för åren 2000 och 2001.

Enligt motion 1999/2000:N240 (m) yrkande 5 måste Stockholmsregionens andel av universitets- och högskoleplatser öka. Utbyggnaden av den högre utbildningen har inte styrts av studenternas uttalade önskemål om var de önskar läsa. I regeringens budget föreslås nu totalt strax under 7 000 nya platser fram till år 2002. Det utgör endast 17 % av tillskottet och förvärrar alltså Stockholmsregionens underförsörjning av högskoleplatser. Även i motionerna 1999/2000:Ub402 (m), 1999/2000:Ub442 (m), 1999/2000:Ub418 (kd) yrkande 1 och 1999/2000:N271 (fp) yrkande 5 påtalas att Stockholmsregionen är underförsörjd med utbildningsplatser i förhållande till folkmängden och arbetsmarknadens behov. Trots expansionen vid Södertörns högskola halkar regionen alltmer efter övriga landet. Fler högskoleplatser behövs.

Riksdagen bör enligt motion 1999/2000:Ub435 (kd) yrkande 2 uttala sig för en ökad tilldelning av utbildningsplatser inom humaniora vid Linköpings universitet. I dagsläget är det kö till utbildningar inom filosofisk fakultet vid universitetet, samtidigt som universitetet får ett stort utbildningsuppdrag med huvudinriktning mot naturvetenskap och medicin. En bättre balans mellan naturvetenskap/teknik och humaniora bör eftersträvas.

Fler utbildningsplatser inom högre utbildning i Västra Götaland efterfrågas i motion 1999/2000:Ub460 (kd, m, c). Beräkningar inom regionen visar att det krävs 6 000 nya platser för att fördelningen gentemot landet i övrigt skall vara rättvis, hävdas det i motionen. Enligt motion 1999/2000:Ub426 (m) yrkande 1 har den hittillsvarande ökningen av utbildningsutbudet i Västsverige inte på långa vägar räckt till för att möta den ökade benägenheten att söka till högskolan. Också i motion 1999/2000:Ub490 (s) påpekas att Västsverige är underförsörjt med utbildningsplatser. Motionärerna anger att

söktrycket är störst i landet, samtidigt som antalet utbildningsplatser relaterat till folkmängd är lägst.

I motion 1999/2000:Ub467 (s) pläderas för resurser och utbildningsplatser till Högskolan i Trollhättan/Uddevalla för etablering av ett utvecklingscentrum för COOP (Cooperative Education). Därmed avses teoretiska studier varvade med anställningsperioder.

Ett nationellt kompetenscentrum inom ITS (intelligenta transportsystem) bör enligt motion 1999/2000:Ub499 (c) yrkande 22 inrättas vid Högskolan Dalarna. ITS beskrivs i motionen som ett kunskapstema som fokuserar på informationsteknik som ett verktyg för att bl.a. förbättra trafiksäkerhet och miljö.

Enligt motion 1999/2000:Ub415 (m) finns ca 50 % av alla utbildningsplatser inom högre utbildning i Stockholm-Uppsala-området. Motionären skriver att så kan det inte få fortsätta.

Fyra motioner syftar till en utbyggnad av antalet utbildningsplatser vid de fristående teologiska högskolorna. I motionerna 1999/2000:Ub447 (fp, m, kd, c, mp) yrkande 2 och 1999/2000:Ub421 (kd) yrkande 16 begärs att riksdagen uttalar sig för att de tre fria teologiska högskolorna i Stockholm, Uppsala och Örebro tilldelas nya årsstudieplatser. Ytterligare 60 årsstudieplatser borde enligt motion 1999/2000:Ub455 (kd) kunna tilldelas Teologiska Högskolan, Stockholm. I motion 1999/2000:Ub468 (s) begärs ett riksdagsuttalande om att Teologiska Högskolan, Stockholm och den teologiska utbildningen vid Ersta Sköndal högskola bör få ett väsentligt utökat antal platser vid kommande års fördelning.

Vid den fortsatta expansionen av högskoleutbildningen är det enligt motion 1999/2000:N239 (m) yrkande 6 viktigt att ta till vara de forskningsmiljöer som ännu inte kompletterats med högskoleutbildning av hög kvalitet. Motionären för fram att högre utbildning bör knytas till Studsvik och Askölaboratoriet.

Utskottets bedömning

Utskottet tillstyrker att riksdagen godkänner vad regeringen förordat om *utbyggnaden av den högre utbildningen åren 2001 och 2002*. Förslaget innebär att den högre utbildningen sammantaget byggs ut med 89 000 platser under åren 1997–2002. Därmed bör riksdagen avslå yrkandet från Folkpartiet om att överföra medel åren 2001 och 2002 från grundutbildningen till forskning och anställningar av fler doktorander (mot. 1999/2000:Ub814 yrk. 13).

Övriga här aktuella motionsyrkanden avstyrks av utskottet av skäl som följer.

Principerna för fördelning av nya platser åren 2001 och 2002 finns angivna i budgetpropositionen. Där poängterar regeringen att utbyggnaden av den grundläggande högskoleutbildningen huvudsakligen bör ske inom de naturvetenskapliga och tekniska utbildningsområdena, men att den även avser medicinsk utbildning, vårdutbildning, humanistisk och samhällsvetenskaplig utbildning vid ett antal namngivna universitet, konstnärlig utbildning och uppbyggnad av de nya statliga högskolorna. Dessutom har 1 010 platser vartdera året reserverats för senare fördelning. Fördelningen av dessa platser

kommer, enligt vad regeringen anger, att ingå i budgetarbetet inför de två kommande budgetpropositionerna.

Utskottet vill återigen erinra om att fördelningen av platser bestäms genom en avvägning av flera faktorer, såsom studenternas efterfrågan, näringslivets behov i olika delar av landet samt de olika lärosätenas möjligheter att anordna utbildning och ta emot studerande. Riksdagen bör kunna utgå från att regeringen i det reguljära budgetarbetet prövar förslag liknande de av motionärerna framförda.

Det planeringssystem som gäller för den grundläggande högskoleutbildningen innebär att universiteten och högskolorna själva bestämmer om sitt utbildningsutbud och dimensioneringen av olika utbildningar. Inom ramen för tillgängliga resurser förutsätts respektive lärosäte skapa den profil man önskar ha. Systemet bygger på förtroende för lärosätenas vilja och förmåga att anpassa sin verksamhet så att behoven i det omgivande samhället kan tillgodoses.

I enlighet med Vårdkommissionens förslag i rapporten *Den ljusnande framtid är vård* (Ds 1999:44) föreslår regeringen att läkarutbildningen utökas. I regeringens förslag till utbyggnad av den högre utbildningen har 550 platser år 2001 och 550 platser år 2002 fördelats till läkarutbildningen. Det motsvarar att antalet examinerade läkare på sikt kan ökas med ca 200 personer per år. År 1998 examinerades knappt 800 läkare. I Göteborg beräknas antalet examinerade läkare efter utbyggnaden öka med 40 per år, jämfört med att antalet som examinerades år 1998 var 93. Utskottet finner inte skäl att ifrågasätta det underlag som kommissionen tagit fram eller regeringens bedömning när det gäller fördelningen på utbildningsanordnare. Förslag om utökning av *läkarutbildningen i Göteborg* har behandlats även vid tidigare riksmöten. Utskottet har då påpekat att fördelningen av utbildningsplatser inte kan göras med utgångspunkt enbart i befolkningsunderlaget i olika regioner.

Vårdkommissionen föreslog också att antalet nybörjarplatser på *sjuksköterskeutbildning* skall ökas med 1 000 senast höstterminen år 2002. Regeringen anger i budgetpropositionen att man delar denna bedömning. Enligt regeringen kommer kommissionens förslag att beaktas vid den senare fördelningen av vissa platser inom den beslutade utbyggnaden (prop. s. 100).

Mot bakgrund av situationen med en framväxande tandläkarbrist har inom Socialstyrelsen under 1999 startats ett projekt som rör framtida kompetensfördelning mellan olika yrkeskategorier inom tandvården samt *utbildningskapaciteten vad gäller tandläkare*, specialistkompetenta tandläkare, tandhygienister och tandsköterskor. Till projektet är knuten en referensgrupp med företrädare för bl.a. Landstingsförbundet, de fyra odontologiska fakulteterna och Sveriges Tandläkarförbund. Enligt vad utskottet inhämtat kommer projektet att avrapporteras till Utbildnings- och Socialdepartementen vid årsskiftet 1999/2000.

Med anledning av det nu aktuella yrkandet om behovet av fler *logopeder* för barn med stanningsproblem vill utskottet erinra om att utskottet våren 1999 avstyrkte motsvarande motionsyrkanden (bet. 1998/99:UbU7 s. 25). Liksom då hänvisar utskottet till att en särskild utredare tillsattes i juli 1998 för att kartlägga elevvårdens och skolhälsovårdens verksamhet och funktion

samt överväga lämpliga åtgärder i syfte att höja verksamhetens kvalitet och effektivitet (dir. 1998:59). Uppdraget skall vara slutfört senast den 31 mars 2000.

När det gäller årsstudieplatser vid de *fristående teologiska högskolorna* innebär regeringens förslag en ökning med 25 platser inom utbildningsområdet teologi fr.o.m. den 1 juli 2000, fördelade på Teologiska Högskolan, Stockholm (10), Örebro Missionsskola (8) och Johannelunds teologiska högskola (7). Enligt utbildningsministerns svar den 20 oktober på frågor i riksdagen (fråga 1999/2000:71 resp. 1999/2000:72) vägdes – vid fördelningen av platser – ansökningarna från dessa fristående högskolor mot att den statliga högskolan är statens primära ansvar men också mot ansökningar från andra enskilda utbildningsanordnare med utbildningar inom ett antal områden. Bedömningen gjordes utifrån utbildningsbehoven i samhället som helhet. Utskottet finner inte skäl att göra någon annan bedömning. – Utöver ökningen med 10 platser för Teologiska Högskolan, Stockholm skall, enligt förslaget i budgetpropositionen, skolan fr.o.m. den 1 juli 2000 tilldelas medel för utbildning i mänskliga rättigheter och demokratifrågor motsvarande 50 helårsstudenter och helårsprestationer.

Ett motionsyrkande om högre utbildning vid Studsvik och Askölaboratoriet avslogs av riksdagen våren 1999 (bet. 1998/99:UbU7 s. 32). Utskottet hänvisade till att Askölaboratoriet ingår i Stockholms marina forskningscentrum som tillhör matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet. Den s.k. R 2-reaktor i Studsvik upplåts även till universitet och tekniska högskolor för utbildning och forskning. I vilken omfattning detta skall ske måste högskolan själv avgöra.

Konstnärliga utbildningar

Regeringen begär att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om konstnärliga utbildningar (avsnitt 5.3.6).

Enligt regeringens förslag skall Linköpings universitet erhålla resurser för anordnande av de utbildningar som i dag finns vid Carl Malmstens Skola. Av de 700 nya utbildningsplatser som tilldelas universitetet fr.o.m. andra halvåret 2000 skall 40 avse utbildningsområdet design.

På motsvarande sätt föreslår regeringen att vissa utbildningar vid Stenebyskolan skall föras över till Göteborgs universitet. Av universitetets nya utbildningsplatser (1 210) fr.o.m. andra halvåret 2000 skall 70 avse utbildningsområdet design.

U t s k o t t e t har inget att invända mot regeringens förslag. Riksdagen bör alltså godkänna desamma.

I avsnittet anmäls att regeringen avser att under hösten 1999 tillsätta en särskild utredare med uppgift att i nära samråd med berörda konstnärliga högskolor förbereda organiserandet av en ny högskola, *Konsternas högskola i Stockholm*, där de nuvarande högskolorna inom en gemensam organisation ingår som institutioner. Utredaren skall lämna en delrapport till regeringen senast den 30 juni 2000. Ett slutligt förslag skall lämnas till regeringen senast

Utbyggnad av forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor

Regeringens förslag

Riksdagen har med anledning av de förslag som regeringen lade fram i 1999 års ekonomiska vårproposition beslutat att anslagen för grundforskning och forskarutbildning skall höjas med totalt 779 miljoner kronor för perioden 2000–2002 (prop. 1998/99:100, ytr. UbU3y, bet. FiU20, rskr. 256). För år 2000 har beräknats 70 miljoner kronor, avsedda främst för att utveckla verksamheten vid de tre nya universitet, Karlstads universitet, Växjö universitet och Örebro universitet, vilka inrättades den 1 januari 1999. För den totala förstärkningen av grundforskning och forskarutbildning har 400 miljoner kronor beräknats för år 2001 och ytterligare 309 miljoner kronor för år 2002.

I den nu aktuella propositionen lägger regeringen fram förslag om utökade resurser till de tre nya universiteten, Mitthögskolan samt Högskolan i Karlskrona/Ronneby och Högskolan i Kalmar. Förslag till fördelning av övriga medel lämnas i nästa forskningspolitiska proposition och i budgetpropositionen för år 2001. Regeringen anmäler att beredning av förslag till fördelning av dessa medel kommer att ske mot bakgrund av de forskningsstrategier som bl.a. universitet och högskolor skall lämna till regeringen i december 1999.

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om utbyggnad av forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor (avsnitt 5.4.1), nämligen att

- Stockholms universitet skall erhålla resurser för inordnandet av Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek i Stockholms universitetsbibliotek,
- Linköpings universitet skall erhålla resurser för utbyggnad av forskning och forskarutbildning inom det tekniska vetenskapsområdet vid Campus Norrköping,
- Karolinska institutet skall erhålla resurser för övertagandet av Hälso- och sjukvårdens utvecklingsinstitut (Spri) bibliotek,
- Karlstads universitet, Växjö universitet och Örebro universitet skall erhålla 22 miljoner kronor vardera för forskning och forskarutbildning,
- Mitthögskolan skall erhålla 22 miljoner kronor för forskning,
- Högskolan i Karlskrona/Ronneby skall erhålla 2 miljoner kronor för forskning och forskarutbildning inom det tekniska vetenskapsområdet,
- Högskolan i Kalmar skall erhålla 2 miljoner kronor för forskning och forskarutbildning inom det naturvetenskapliga vetenskapsområdet,
- Högskolan i Gävle skall erhålla resurser för övertagandet av Institutionen för byggd miljö.

Som planeringsförutsättning för åren 2001 och 2002 bör enligt regeringen gälla att Karlstads, Växjö och Örebro universitet skall erhålla ytterligare 20 miljoner kronor vardera per år för forskning och forskarutbildning, att Mitthögskolan skall erhålla ytterligare 10 miljoner kronor per år för forskning, att

Högskolan i Karlskrona/Ronneby skall erhålla ytterligare 10 miljoner kronor per år för forskning och forskarutbildning inom det tekniska vetenskapsområdet *samt att* Högskolan i Kalmar skall erhålla ytterligare 10 miljoner kronor per år för forskning och forskarutbildning inom det naturvetenskapliga vetenskapsområdet.

I sammanhanget redovisar regeringen att Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) har beslutat avsätta totalt 212 miljoner kronor för att stimulera forskning vid 17 universitet och högskolor runt om i landet. Pengarna kommer att betalas ut under åren 2000 och 2001. Syftet med satsningen är att högskolorna och de nya universiteten skall få ökade möjligheter att bygga upp starka forskningsmiljöer.

Motionerna

Moderata samlingspartiet anser i motion 1999/2000:Ub812 att en extra satsning bör göras på Högskolan i Karlskrona/Ronneby i syfte att denna skall kunna utvecklas till en komplett specialhögskola inom IT och så småningom ett IT-universitet (yrk. 10). Moderaterna anslår i sitt budgetalternativ 8 miljoner kronor mer än regeringen till högskolan.

Folkpartiet är i motion 1999/2000:Ub814 yrkande 23 kritiskt till regeringens förslag om utbyggnad av forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor. Partiet vill för år 2000 anslå betydligt utökade resurser, ytterligare 100 miljoner kronor, att fördelas till lärosäten för anställning av doktorander.

Riksdagsuttalanden om förstärkta forskningsresurser till skilda universitet och högskolor begärs i motioner.

Enligt motion 1999/2000:Ub454 (m) bör Linköpings universitet tillföras forskningsresurser i sådan omfattning att Campus Norrköping kan utvecklas utan att det sker på bekostnad av andra delar av verksamheten. Regeringen bör återkomma med förslag om ökade fakultetsanslag.

Karlstads universitets framtida utveckling behandlas i motion 1999/2000:Ub450 (m). Motionären understryker att det framgent kommer att krävas satsningar vad gäller grundutbildning, forskning och forskarutbildning för att Karlstads universitet skall bli ett fullvärdigt och attraktivt lärosäte.

När det gäller forskningsanslaget till Mithögskolan betonas i motion 1999/2000:Ub436 (s) att det är angeläget att högskolan ges möjlighet till fortsatt utveckling bl.a. inom profilområdena Skogen som resurs, Entreprenörskap och ledarskap, Elektronik och telematik, Nätverksutveckling samt Turism.

Frågan om den framtida utvecklingen av Mälardalens högskola tas upp i motion 1999/2000:Ub469 (s). Motionärerna pläderar för en fortsatt stark utveckling av högskolan med tilldelning av vetenskapsområden. De menar att det finns en risk för att ett avbrott i den kraftfulla satsning som hittills skett vid högskolan kan vara till stor skada.

Högskolan i Jönköping bör enligt motion 1999/2000:Ub492 (c, m, v, kd) yrkande 2 tillföras forskningsmedel inom ramen för befintliga anslag i

samma omfattning som högskolorna i Kalmar och Karlskrona/Ronneby, dvs. med 10 miljoner kronor per år för åren 2001 och 2002.

I motion 1999/2000:Ub813 (c) yrkande 4 om ökade forskningsresurser till Högskolan i Kalmar anför motionären att det är viktigt att högskolan får fortsätta att utvecklas.

Högskolan i Borås bör enligt motion 1999/2000:Ub464 (s) prioriteras inför kommande års fördelning av fasta forskningsresurser. Forskningsanslaget per helårsstudent är klart lägst i landet bland jämförbara högskolor, hävdar motionärerna.

Utskottets bedömning

Utskottet anser att riksdagen bör godkänna vad regeringen förordat om *utbyggnad av forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor*.

Enligt utskottets mening bör riksdagen avslå samtliga nu redovisade motionsyrkanden om ytterligare resurser till forskning och forskarutbildning generellt eller till visst lärosäte. Utskottet vill framhålla att regeringens budgetförslag föregås av en dialog med berörda lärosäten. Eftersom den ekonomiska ramen är begränsad måste prioriteringar göras. Som regeringen anger i propositionen (s. 112 f.) kommer fördelningen av de nya forskningsmedlen för 2001 och 2002 att bedömas utifrån de forskningsstrategier som universitet och högskolor skall lämna till regeringen i december 1999. Riksdagen bör avvakta regeringens beredning inför nästa budgetproposition och forskningspolitiska proposition. Utskottet är alltså inte berett att med anledning av föreliggande yrkanden föreslå riksdagen att uttala sig för en särskild satsning på något av de nu aktuella lärosätena.

Utskottet vill dock betona vikten av att de nya universiteten, och de högskolor som tilldelats vetenskapsområde, får möjlighet att utveckla sin forskning och forskarutbildning inom ett antal profilområden, som lärosätena själva bedömer som strategiska. Kvalitetsutvecklingen vid dessa lärosäten bör även i fortsättningen uppmärksammas.

I sammanhanget bör nämnas att Mälardalens högskola har ansökt om att få tekniskt respektive humanistisk-samhällsvetenskapligt vetenskapsområde. Högskoleverket har behandlat ansökan och tillstyrker att högskolan erhåller tekniskt vetenskapsområde. Regeringen avser att närmare pröva ansökan och att återkomma i frågan i nästa forskningspolitiska proposition.

Som utskottet redovisat i det föregående har regeringen tillkallat en särskild utredare för att utreda vissa frågor om högskolans styrning (dir. 1999:70). Enligt direktiven ingår i uppdraget att överväga möjligheterna att införa mål- och resultatstyrd resursfördelning också för anslag till forskning och forskarutbildning. Utredaren skall analysera och överväga hur fördelningen av anslag till forskning och forskarutbildning kan utformas. Bedömningen skall baseras på kvalitetsomdömen med anknytning till bl.a. lärosätets profilering. Utredaren skall lämna förslag om ett sådant system och därvid ange systemets för- och nackdelar. Som nämnts skall utredningsuppdraget redovisas senast den 31 maj 2000.

Det bör påpekas att Högskolan i Borås – som framgår av propositionen (s. 114) – tillhör de lärosäten som kan räkna med ett betydande tillskott av medel från KK-stiftelsen.

Avräkning av särskilda åtaganden under anslag

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner vad regeringen förordar om avräkning av särskilda åtaganden under anslag (avsnitt 5.6.2).

Anslagen för grundutbildning till respektive universitet och högskola består av takbelopp, dvs. högsta möjliga ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer som kan erhållas, och i vissa fall dessutom ersättning för särskilda åtaganden. Medel för s.k. NT-utbildning har beräknats inom ersättningen för särskilda åtaganden för berörda högskolor.

Beträffande grundutbildningsanslagen gäller att slutlig avräkning mot utförda prestationer görs vid budgetårets slut. De särskilda åtagandena skall, med undantag för medel för NT-utbildning, inte avräknas mot prestationer.

Enligt regeringens förslag skall avräkning av särskilda åtaganden under grundutbildningsanslagen få göras i samband med att medlen tillförs respektive lärosätes räntekonto.

U t s k o t t e t tillstyrker vad regeringen förordat i ärendet.

Ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer

Regeringen begär riksdagens godkännande av de i propositionen (avsnitt 5.6.3) föreslagna beloppen för ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena för budgetåret 2000. De belopp som gäller för budgetåret 1999 har räknats upp med 0,93 % avseende pris- och löneomräkning. Ersättningsbeloppens storlek, de s.k. prislapparna, varierar kraftigt mellan olika utbildningsområden.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen godkänner de föreslagna ersättningsbeloppen.

Personskadeskydd för studenter

Regeringen lägger i proposition 1999/2000:5 *Personskadeskydd för studenter* fram förslag om att statliga universitet och högskolor skall få använda medel som anvisats under utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning* till personskadeförsäkring för studenter.

Studenter inom högskolan omfattas bara i begränsad utsträckning av arbetsskadeförsäkringen. Denna gäller nämligen bara under sådana moment i utbildningen då studenten utför arbete som stämmer överens med eller till sin art liknar sådant som vanligen utförs vid förvärvsarbete. Arbetsskadeförsäkringen täcker inte skador som inträffar under teoretiska utbildningsmoment eller vid färd till och från utbildningen. Det är enligt regeringens uppfattning viktigt att studenterna kollektivt omfattas av och åtnjuter ett grundläggande försäkringsskydd oberoende av studieort och studiernas omfattning eller utbildningens karaktär. Regeringens bedömning är att skyddet för studenterna inte bör tillgodoses genom en utvidgning av arbetsskadeförsäkringen, utan

i stället genom att det införs en särskild försäkring som täcker personskador som kan drabba studenter under utbildningen.

Regeringen avser att införa en bestämmelse i högskoleförordningen (1993:100) om att statliga universitet och högskolor skall ansvara för att studenterna i samband med utbildningen i Sverige är försäkrade för personskada. Centrala studiestödsnämnden (CSN) avses få i uppdrag att för högskolornas räkning teckna en kollektiv sådan försäkring hos Kammarkollegiet. Försäkringen skall ge ett enhetligt skydd åt alla studenter. Den är tänkt att omfatta olycksfall i samband med utbildningen och vid färd till och från utbildningen samt – med tanke på riskerna i t.ex. vårdutbildningar – även sjukdom orsakad av bakterier, virus eller annat smittämne. Försäkringsvillkoren skall underställas regeringen för godkännande. Kostnaderna för försäkringen skall belasta högskolornas anslag i proportion till antalet helårsstudenter vid respektive lärosäte. Enligt preliminära bedömningar som redovisas i propositionen beräknas kostnaden uppgå till ca 24 kr per helårsstudent. Några särskilda medel skjuts inte till, utan lärosätena förväntas klara av denna kostnad inom ramen för sina reguljära anslag. Den aviserade ändringen i högskoleförordningen avses träda i kraft den 1 juli 2000.

Den nya försäkringen är enbart avsedd för studerande (inklusive forskarstuderande som inte är anställda) vid statliga universitet och högskolor. För landstingskommunala högskolor och för högskolor med enskild huvudman finns redan i dag inget hinder att teckna försäkringar för sina studenter hos privata försäkringsgivare. Statliga lärosäten kan inte göra det.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen godkänner att de statliga lärosätena använder medel från sina anslag under utgiftsområde 16 till personskadeförsäkring för studenter.

Motion 1999/2000:Ub3 (m) tar upp behovet av *personskadeskydd för studenter vid icke-statliga universitet och högskolor*. Motionären vill att skyddet skall omfatta samtliga studenter vid universitet och högskolor, oberoende av huvudman (yrk. 1). Kostnaden för att inkludera studenter vid lärosäten med annan huvudman än staten bör inrymmas i den kostnadsram av 6 miljoner kronor som nämns i propositionen (yrk. 2). De icke-statliga universiteten och högskolorna bör också erbjudas möjlighet till samma administrativa hantering som de statliga lärosätena (yrk. 3).

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen avslår motionen.

Som nämnts i det föregående har icke-statliga utbildningsanordnare möjlighet att själva teckna försäkringar för sina studenter och välja försäkringsgivare. Om staten vill införa en skyldighet för dem att försäkra sina studenter, krävs det att bestämmelser om detta införs i lag eller i de avtal som varje anordnare har med staten. Den konstruktion av personskadeskyddet för studenter vid statliga lärosäten som föreslås i propositionen bygger på att statliga myndigheter normalt inte kan teckna försäkringar hos enskilda försäkringsgivare för skador som staten skall ersätta. Kammarkollegiet är en myndighet vars grundläggande roll är att företräda staten. Det är därför inte möjligt att inkludera även icke-statliga utbildningsanordnare i en försäkring som CSN tecknar hos Kammarkollegiet. Vad gäller kostnaderna så befinner sig statliga och icke-statliga universitet och högskolor i samma läge: respektive

lärosäte kommer att få lov att inrymma kostnaderna för en personskadeförsäkring inom de anslag som anvisas under utgiftsområde 16. För de enskilda och kommunala utbildningsanordnarna innebär detta budgetåret 2000 anslaget B 52 *Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m.* Uppgiften i propositionen att totalkostnaden för den föreslagna försäkringen blir ca 6 miljoner kronor är en preliminär uppskattning.

Anslag till universitet och högskolor för budgetåret 2000

Regeringens förslag

De anslagsbelopp som regeringen föreslår inom verksamhetsområdet Universitet och högskolor m.m. har av regeringen beräknats med hänsyn till beslutad utbyggnad av den högre utbildningen och dess fördelning mellan lärosäten samt i enlighet med vad regeringen har förordat om konstnärliga utbildningar och satsningar på forskning och forskarutbildning. Beloppen har pris- och löneomräknats med 0,93 %. Regeringens förslag till anslagsbelopp framgår av bilaga 3 till detta betänkande.

Motionerna

Fyra oppositionspartier för i motioner fram andra budgetförslag än regeringen för verksamhetsområdet Universitet och högskolor m.m. Deras avvikelser från regeringens förslag framgår av bilaga 3 till detta betänkande.

Moderata samlingspartiets budgetalternativ återfinns i motion 1999/2000: Ub812 (yrk. 9, 23–29). Moderaterna föreslår att Högskolan i Karlskrona/Ronneby, som de anser skall utvecklas till en komplett specialhögskola inom IT, får 8 miljoner kronor utöver regeringens förslag i anslag för forskning och forskarutbildning. Däremot vill de minska forskningsanslaget till Mitthögskolan med 20 miljoner kronor. Regeringens höjning av detta forskningsanslag till samma nivå som de nya universitetens är enligt deras mening orimlig. Till följd av att Moderaterna motsätter sig regeringens besparing vad avser tidigare utlovat bidrag för mikroelektroniskt centrum vid Chalmers tekniska högskola tillför de 60 miljoner kronor under anslaget B 52 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar. Vidare föreslås att anslaget B 53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. avskaffas. Moderaterna vill även minska anslaget B 54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor med 50 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Ett nytt anslag B 59 Medel att fördela för grundutbildning och internationell utveckling m.m. föreslås bli uppfört med drygt 242 miljoner kronor år 2000. Detta skall kunna användas för att ge de lärosäten utökade resurser som har fler sökande än studieplatser. På motsvarande sätt föreslås ett nytt anslag B 58 Medel att fördela för forskning och forskarutbildning bli uppfört med uppemot 245 miljoner kronor år 2000. Det avses bli använt för att ge ökade resurser till forskning och forskarutbildning vid de universitet och högskolor som i regeringens förslag tilldelats obetydliga ökningarna och som håller hög kvalitet, uppnår goda resultat och drar till sig många sökande.

Kristdemokraterna välkomnar i motion 1999/2000:Ub807 högskolesatsningen, men de anser att utbyggnaden bör ske i en långsammare takt för att inte riskera att kvaliteten på utbildningen urholkas. Av en annan motion (1999/2000:Ub421), som utskottet behandlat i det föregående, framgår att Kristdemokraterna vill att utbyggnaden år 2000 skall omfatta 7 500 nya platser. Därutöver bör 5 000 platser år 2000 fördelas mellan universiteten i storstäderna. För att ytterligare värna kvaliteten avsätter Kristdemokraterna 50 miljoner kronor av de besparingar som den lägre utbyggnadstakten innebär till forskarutbildningen, vilket bidrar till att öka antalet disputerade lärare. Dessutom avsätts 50 miljoner kronor till kompetensutveckling i pedagogik för högskolelärare. Det kristdemokratiska budgetalternativet innebär att anslagen till universitet och högskolor, när det gäller grundutbildningen, minskas med sammanlagt 525 miljoner kronor år 2000 jämfört med regeringens förslag. Besparingen redovisas under ett nytt anslag B 61 Minskad volym inom grundutbildningen. Ett likaledes nytt anslag B 60 Kvalitetssatsning inom spetsutbildningen föreslås bli uppfört med 200 miljoner kronor. Enligt motion 1999/2000:Ub421 måste nämligen större satsningar göras på spetsutbildningar om Sverige i framtiden skall fortsätta att vara konkurrenskraftigt (yrk. 11).

Centerpartiets budgetalternativ enligt motion 1999/2000:Ub811 yrkande 5 tillför 3 miljoner kronor mer än regeringen föreslagit i forskningsresurser till vardera Karlstads, Växjö och Örebro universitet och till Mithögskolan. Högskolorna i Karlskrona/Ronneby och Kalmar föreslås få ytterligare 8 miljoner kronor vardera för forskning och forskarutbildning utöver regeringens förslag. Anslaget B 54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor förstärks med 93 miljoner kronor. Särskilt nämns i motionen att partiet vill anslå ytterligare 5 miljoner kronor till Högskolan i Borås för forskning. En minskning görs av anslaget B 52 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m. med 8 miljoner kronor avseende anslagsposten För regeringens fördelning. Under anslaget B 53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. tar Centerpartiet bort anslagsposten För regeringens fördelning (-100 miljoner kronor) och tillför 25 miljoner kronor för distansutbildning, vilket gör att anslaget sammantaget minskas med 75 miljoner kronor.

Folkpartiets budgetförslag i motionerna 1999/2000:Fi212 yrkande 16 delvis och 1999/2000:Ub814 yrkande 24 delvis innebär utöver regeringens förslag 110 miljoner kronor till kvalitetsförbättringar av grundutbildningen, 100 miljoner kronor till anställningar av fler doktorander och 95 miljoner kronor till sommaruniversitet. Av praktiska skäl för Folkpartiet upp summan av dessa ökningar, 305 miljoner kronor, under anslaget B 53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. Folkpartiet påpekar i motion 1999/2000:Ub814 att universitetskurser på sommaren är ett steg mot ökad valfrihet för studenterna (yrk. 7).

Frågan om statsbidrag för kostnader för *mikroelektroniskt centrum* vid Chalmers tekniska högskola har – förutom i Moderaternas budgetmotion – också tagits upp i fyra andra motioner. I motionerna hänvisas bl.a. till att det i tidigare års budgetpropositioner angivits som planeringsförutsättning att

högskolan skulle erhålla ersättning för ökade lokalkostnader för mikroelektroniskt centrum. Några medel för detta finns dock inte upptagna i årets budgetproposition. Enligt motion 1999/2000:Ub413 (m) skall ingångna avtal hållas, särskilt som avtalet mellan staten och Chalmers tekniska högskola anger att högskolan skall ha lika gynnsamma förutsättningar som de statliga lärosätena. Det är högst uppseendeväckande, anför det i motion 1999/2000:Ub459 (kd, m, c, fp), att finansieringsförutsättningarna ändras ett halvår innan centrumet skall invigas. Också i motion 1999/2000:Ub401 (fp) betonas att avtal skall hållas. Riksdagen bör därför anvisa 43 miljoner kronor till Chalmers tekniska högskola för mikroelektroniskt centrum under anslaget B 53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. I motion 1999/2000:Ub486 (s) anför motionärerna att det alltsedan principbeslutet om ett mikroelektroniskt centrum vid Chalmers stått klart att staten skall ge bidrag till hyreskostnader för det nya centrumet. De betonar att det är viktigt med likvärdighet mellan stiftelsehögskolor och andra högskolor.

Tom Tits Experiment i Södertälje bör enligt motion 1999/2000:Ub443 (m) tilldelas platser för lärarutbildning, för årskurserna 1–7 i matematik/naturorientering 140 poäng, fr.o.m. höstterminen 2000 genom omfördelning inom befintligt anslag för lärarutbildning. Motionären hänvisar till de goda erfarenheter som har gjorts av det hittillsvarande samarbetet, varigenom Lärarhögskolan i Stockholm (LHS) placerar studerande vid Tom Tit.

I motion 1999/2000:Ub453 (fp, c) föreslås ett bemyndigande för regeringen att använda medel från anslaget B 53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. till de lärosäten som har *extra kostnader för decentraliserad utbildning*. Decentralisering av utbildning från Umeå universitet till Skellefteå, Lycksele, Örnsköldsvik m.fl. orter medför exempelvis en kostnadsökning som för kommande verksamhetsår beräknas till ca 4 miljoner kronor, anger motionärerna.

Utskottets bedömning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till anslagsbelopp inom verksamhetsområdet Universitet och högskolor m.m. och avstyrker samtliga nu redovisade motionsyrkanden.

Kristdemokraternas budgetförslag innebär att de vill frångå riksdagens redan tidigare fattade beslut om utbyggnad av den högre utbildningen med 20 000 platser från hösten 2000. Motionsyrkanden om en lugnare utbyggnadstakt har i det föregående avstyrkts av utskottet. Såväl Moderaternas som Centerpartiets förslag förutsätter en högre utgiftsram för utgiftsområde 16 än den som regeringen föreslagit och som finansutskottet nyligen har tillstyrkt och kammaren beslutat. Folkpartiets förslag är inte möjligt att förverkliga inom den av regeringen föreslagna utgiftsramen annat än genom en minskning av Kunskapslyftet, något som utskottet i föregående avsnitt avstyrkt. När det gäller sommaruniversitet vill utskottet påminna om att lärosätena numera är oförhindrade att erbjuda reguljära kurser under sommaren, men de har att planera hela sin verksamhet inom ramen för de medel som anvisats.

Mikroelektroniskt centrum vid Chalmers tekniska högskola AB (CTH) beräknas kunna invigas sommaren 2000. Regeringen har tidigare angivit att

CTH skall erhålla medel för mikroelektroniskt centrum. Senast i budgetpropositionen för år 1999 anmälde regeringen att som planeringsförutsättning för 2000 bör gälla att CTH erhåller ersättning med 38 miljoner kronor för ökade lokalkostnader för mikroelektroniskt centrum. Regeringen föreslår nu att denna planeringsförutsättning inte längre skall gälla och att ersättning för ökade hyreskostnader inte skall utgå till högskolan. Enligt vad utskottet inhämtat har regeringen gjort en annan bedömning av stiftelsehögskolans behov av resurstillskott mot bakgrund av att stiftelsens kapital uppgår till närmare 3 miljarder kronor och att stiftelsen gav stöd till bolaget med ca 70 miljoner kronor det senaste året.

Beträffande *Tom Tits Experiment i Södertälje* har riksdagen under våren 1999 avslagit ett motsvarande motionsyrkande (bet. 1998/99:UbU4 s. 15). Utskottet ansåg att samarbetet mellan Lärarhögskolan i Stockholm (LHS) och Tom Tits Experiment var ett utomordentligt initiativ. Emellertid ankommer det på högskolemyndigheterna själva – i det här fallet LHS – att besluta om hur de skall lägga upp sin utbildningsverksamhet och besluta i frågor om lokalisering.

När det gäller *extra kostnader för decentraliserad utbildning* påminner utskottet om att utskottet, då det nuvarande resurstilldelningssystemet beslutades år 1993, utgick från att högskolestyrelserna i det nya systemet skulle vara beredda att ta minst lika stort ansvar som dittills för kompetensförsörjningen i landet och i sin respektive region. Som utskottet nämnt i det föregående har en särskild utredare tillkallats med uppdrag bl.a. att analysera möjligheterna att vidareutveckla resurstilldelningssystemet och föreslå förbättringar av detta system. I sammanhanget skall utredaren även uppmärksamma problem med att anordna utbildning på deltid och distansutbildning samt redovisa förslag till åtgärder. Resultatet av uppdraget, som skall redovisas senast den 31 maj 2000, bör enligt utskottets mening inväntas.

Övrigt

I motion 1999/2000:Ub422 (s) vill motionären att riksdagen skall göra ett uttalande till regeringen om att varje universitet och högskola årligen bör få som *verksamhetsmål* att vidta åtgärder för att *förbättra den fysiska tillgängligheten* vid lärosätet för studenter med funktionshinder (yrk. 2). Lärosätena bör också varje år läggas krav på att återrapportera hur arbetet bedrivits och att redovisa en uppdaterad handlingsplan för att åstadkomma grundläggande fysisk tillgänglighet före år 2005 (yrk. 3).

U t s k o t t e t anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

Statens institut för särskilt utbildningsstöd (SISUS) har gjort en kartläggning av den fysiska tillgängligheten för funktionshindrade studenter vid universitet och högskolor. Den visade stora brister i grundtillgängligheten, bl.a. för rörelsehindrade. Regeringen gav i november 1998, bl.a. mot bakgrund av SISUS kartläggning, ett utredningsuppdrag till Högskoleverket rörande studenter med funktionshinder. Verket skall bl.a. kartlägga vilka åtgärder universitet och högskolor vidtar för att undanröja de hinder som finns för studenter med funktionshinder att delta i utbildningen, och vilka åtgärder lärosätena vidtar för att stimulera funktionshindrade att söka sig till

högre utbildning. Uppdraget skall redovisas senast den 14 januari 2000. I avvaktan på detta bör riksdagen inte göra något uttalande med anledning av motionen.

1999/2000:UbU1

3 Högskolemyndigheter m.fl.

Högskoleverket

Regeringen informerar om att det gjorts en extern utvärdering av Högskoleverket. Resultatet av utvärderingen visar att verket väl har fullgjort och fullgör sin uppgift som nationell högskolemyndighet. Uppgifterna finns angivna i förordningen (1995:945) med instruktion för Högskoleverket.

Vidare framgår av regeringens resultatinformation att en första omgång bedömningar av kvalitetsarbetet vid samtliga universitet och högskolor avslutades under år 1998. Ett av de viktigaste resultaten är att synen på kvalitetsarbete har förändrats och att medvetenheten om dess betydelse har ökat. Regeringen redovisar under anslaget även det arbete som utförts av Högskoleverket inom olika verksamhetsgrenar såsom sammanställning av statistik, rättssäkerheten inom högskolan, stöd- och utvecklingsinsatser för universitet och högskolor, rekrytering till högre utbildning samt internationell rörlighet för studenter och akademiskt utbildade.

För budgetåret 2000 föreslår regeringen att till Högskoleverket anvisas 131 775 000 kr.

Som ett led i besparingar på myndigheter föreslår Kristdemokraterna i motion 1999/2000:Ub807 (i denna del) att Högskoleverkets anslag skall minskas med 6 miljoner kronor. Motionärerna hänvisar till att myndigheten har ett stort anslagssparande.

U t s k o t t e t, som inte har något att erinra mot regeringens anslagsberäkning, föreslår att riksdagen med avslag på motionen i nu berörd del skall anvisa det begärda anslaget.

Verket för högskoleservice

Verket för högskoleservice (VHS) ansvarar för den samordnade antagningen till grundläggande högskoleutbildning. Utöver detta biträder VHS universitet och högskolor och andra myndigheter vid upphandling.

Regeringen redovisar att antalet sökande under år 1998 var drygt 172 000 personer, vilket är jämförbart med föregående år, då knappt 174 000 personer sökte. Antalet antagna ökade däremot med närmare 4 000 från år 1997 till totalt 58 000 år 1998.

VHS beräknas erhålla 52 450 000 kr i avgiftsintäkter budgetåret 2000, vilka beräknas balansera kostnader på samma belopp. För budgetåret 2000 begär regeringen ett anslag till VHS på 12 171 000 kr.

U t s k o t t e t tillstyrker regeringens förslag till medel under anslaget.

Regeringen föreslår på tilläggsbudget i propositionen att förvaltningsanslaget till Centrala studiestödsnämnden (CSN) höjs engångsvis för budgetåret 1999 med drygt 61 miljoner kronor. Riksdagen har nyligen bifallit förslaget (prop. 1999/2000:1 volym 1 s. 120, yttr. UbU2y, bet. FiU11, rskr 35). Höjningen beror på kostnadsökningar avseende datadrift och utveckling samt ökade ärendevolymer. Volymökningen har uppkommit till följd av regeringens fortsatta satsning på vuxen- och högskoleutbildning. Anslagsmedlen för budgetåret 1999 kommer därmed sammantaget att uppgå till 375 miljoner kronor.

Av regeringens resultatinformation framgår att CSN med hjälp av ökade resurser har kunnat förbättra sin service till de studerande och låntagarna. Trots detta har man inte nått 1996 års servicenivå.

Antalet personer som får studiestöd under år 1999 beräknas uppgå till nästan en miljon och antalet låntagare till drygt 1,3 miljoner.

Beträffande återbetalningsverksamhetens administrationskostnader anför regeringen att dessa skall täckas av intäkter från avgifter. För att uppnå de ekonomiska målen för verksamheten höjdes expeditionsavgiften inom återbetalningsverksamheten från den 1 januari 1999. Detta ger en resursförstärkning på ca 20 miljoner kronor.

Regeringen föreslår att riksdagen till CSN för budgetåret 2000 anvisar 343 250 000 kr.

Folkpartiet motsätter sig i motionerna 1999/2000:Ub814 yrkandena 24 och 17 samt 1999/2000:Fi212 yrkande 16 höjningen av den nu aktuella expeditionsavgiften och föreslår med hänvisning härtill en ökning av anslaget till CSN med 20 miljoner kronor.

U t s k o t t e t vill liksom för ett år sedan erinra om att riksdagen ställde sig bakom de beräkningar av medel som gjordes i 1998 års ekonomiska vårproposition, då höjningen av expeditionsavgiften för år 1999 aviserades (prop. 1997/98:150, yttr. UbU10y, bet. FiU20, rskr. 318). Utskottet har inget att erinra mot den av regeringen vidtagna åtgärden, varför Folkpartiets yrkanden avstyrks. Då utskottet ej heller i övrigt har något att erinra mot medelsberäkningen under anslaget, anser utskottet att riksdagen bör anvisa det av regeringen begärda anslagsbeloppet.

Distansutbildningsmyndigheten

Distansutbildningsmyndigheten är en ny myndighet. Den började sin verksamhet den 1 juli 1999. Myndigheten skall stödja utveckling av distansutbildning baserad på modern informationsteknik inom högskolan och folkbildningen. Genom beslut av riksdagen har 50 miljoner kronor anvisats för myndighetens inledande verksamhetsperiod (prop. 1997/98:62, bet. AU11, rskr. 204). Från Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling har myndigheten erhållit 50 miljoner kronor för att stödja distansutbildning för i första hand folkbildningens behov. Regeringen informerar om att myndigheten enligt regeringsbeslut den 20 maj 1999 under år 2000 efter rekvisition får använda 35 miljoner kronor för utvecklingsarbete inom högskolan. Vi-

dare föreslås myndigheten under år 2000 disponera 14,1 miljoner kronor motsvarande 700 högskoleplatser fr.o.m. höstterminen. Medlen har beräknats under anslaget B 53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Regeringen framför inga förslag till riksdagsbeslut i det nu aktuella avsnittet av propositionen (utg.omr. 16 s. 204 ff.). Regeringen avser att återkomma till frågan om myndighetens resurser i budgetarbetet för år 2001.

4 Nationella och internationella forskningsresurser

Inledning

Verksamhetsområdet omfattar anslag till nationell och internationell forskning, till nationella forskningsbibliotek och till nationell kontaktverksamhet i förhållande till EU:s forskningssamarbete. Regeringen anför att verksamheten utvecklas enligt de målsättningar och riktlinjer som angavs i forskningspropositionen hösten 1996 (prop. 1996/97:5, bet. UbU3, rskr. 99). I avvaktan på den forskningspolitiska proposition som regeringen avser att lägga fram under år 2000 har inga större förändringar genomförts som rör den nationella forskningsverksamheten inom verksamhetsområdet. Inom det europeiska forskningssamarbetet har det femte ramprogrammet för forskning och utveckling inletts. Regeringen prioriterar arbetet med att förbättra myndigheternas resultat vad gäller tvärvetenskap, jämställdhet, samhällsrelevans och förnyelse inom forskningen samt forskningsinformation. Myndigheternas kompetens skall utnyttjas fullt ut för att ta fram ett allsidigt och bra underlag för forskningspropositionen år 2000.

Resultatbedömning

Regeringen redovisar en utförlig resultatbedömning för verksamhetsområdet. Bedömningen relateras i huvudsak till riksdagens senaste forskningspolitiska beslut. I korthet framgår följande.

Beträffande forskningsråden, Forskningsrådsnämnden (FRN) och Rymdstyrelsen gör regeringen den bedömningen att den forskning som finansieras av myndigheterna generellt sett har hög kvalitet och inom flera områden ligger i den internationella forskningsfronten. Av särskild vikt i det fortsatta kvalitetsarbetet är åtgärder som ytterligare förbättrar den svenska forskningens internationella anknytning. Myndigheterna bör t.ex. öka användningen av utländska forskare i prioriteringsarbetet.

Regeringen understryker att arbetet för förnyelse är angeläget. Tendensen att etablerade forskningsinriktningar dominerar forskningsfinansieringen kan tillsammans med den relativt låga geografiska rörligheten hos de akademiska forskarna på sikt urholka den svenska forskningens generellt sett goda kvalitet. Ett av de viktigaste argumenten för att fördela forskningsmedel via forskningsråd är att råden skall bidra till att stärka den nyskapande forskningen och underlätta etablering av nya forskningsinriktningar.

När det gäller jämställdhet och genusforskning gör regeringen bedömningen att myndigheterna arbetat medvetet och långsiktigt med jämställdhets- och genusfrågor. Frågorna har diskuterats kontinuerligt och nya former för forsk-

ningsstöd har prövats. Andelen ansökningar från kvinnliga forskare har ökat successivt inom alla rådens ansvarsområden och beviljandegraden följer i de flesta fall denna trend. I regel ges underrepresenterat kön företräde i de fall ansökningarna är av likvärdig kvalitet. Trots detta råder ännu en mycket skev könsfördelning inom många forskningsområden. Regeringen anser att det i dessa fall är särskilt viktigt att myndigheternas verksamhet bidrar till att det tillkommer fler kvinnliga forskare som kan vara goda förebilder för kvinnliga forskarstuderande.

Riksdagen ställde sig hösten 1996 bakom de allmänna riktlinjer för forskningspolitiken som regeringen då redovisade och som skall gälla bl.a. forskningens samhällsrelevans och nytta. Regeringen bedömer att myndigheterna har ägnat stor uppmärksamhet åt forskningens samhällsrelevans under verksamhetsåret 1998. De åtgärder som har vidtagits bör ge resultat på såväl kort som lång sikt. Regeringen framhåller att det finns stora variationer mellan olika forskningsområden vad gäller tidsperspektiv som är rimliga vid en bedömning av samhällsrelevansen. Oftast måste grundforskningens samhällsrelevans och nytta ses i ett längre perspektiv, även om t.ex. den kliniska delen av medicinsk forskning ligger mycket nära ett direkt nyttiggörande av forskningsresultat.

Informationsverksamheten har enligt regeringen utvecklats mycket positivt. Det är dock angeläget, menar regeringen, att myndigheterna under kommande budgetår i större utsträckning utnyttjar möjligheterna att dels lära av varandra, dels samordna sina informationsinsatser. Befintliga kanaler för forskningsinformation, t.ex. det nationella systemet för forskningsinformation på Internet (SAFARI), bör utnyttjas effektivare.

Beträffande de statliga forskningsstiftelserna, Stiftelsen för strategisk forskning (SSF), Stiftelsen för miljöstrategisk forskning (MISTRA), Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen), Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning (STINT) och Stiftelsen för vård- och allergiforskning (Vårdal), konstaterar regeringen att SSF är en av de största externa finansiärerna av svensk forskning och forskarutbildning inom naturvetenskap, teknik och medicin. Stiftelsens finansiella åtaganden för perioden 2000–2002 uppgår till ca en miljard kronor per år. Stiftelsen har beslutat att den årliga budgetvolymen skall minskas till 650 miljoner kronor per år fr.o.m. år 2005. Därmed kan stiftelsens medel förväntas räcka in på 2020-talet. Regeringen ser positivt på de insatser som stiftelserna och Riksbankens Jubileumsfond gör för svensk forskning. I flera avseenden innebär deras verksamhet värdefulla förstärkningar och kompletteringar av andra forskningsfinansiärers insatser. Stiftelserna och andra forskningsfinansiärer har nått långt i sin gemensamma strävan att finna konstruktiva former för samarbete. Regeringen ger exempel på samverkan i forskningsfrågor. SSF finansierar sedan år 1998 forskningsinsatser inom sex delområden som ligger inom ansvarsområdet för Medicinska forskningsrådet (MFR), Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR), Teknikvetenskapliga forskningsrådet (TFR) och Rymdstyrelsen. Bedömning och prioritering av ansökningar till detta forskningsprogram görs av råden och Rymdstyrelsen. SSF har under år 1998 finansierat stora driftbidrag till ett antal yngre forskare som valts ut av MFR, NFR och TFR.

Sverige är för närvarande medlem i bl.a. följande internationella forskningsorganisationer:

- Europeiska kärnforskningsorganisationen (CERN) som bedriver grundforskning inom högenergifysik.
- Europeiska sydobservatoriet (ESO) som driver astronomiska observatorier i Chile.
- Europeiska synkrotronljuskällan (ESRF) som ger fysiker, kemister och biologer möjlighet till grundläggande materialforskning.
- Europeiska molekylärbiologiska forskningslaboratoriet (EMBL) som ger möjlighet till deltagande i främst molekylärbiologisk forskning.
- Det europeiska rymdorganet (ESA) som bl.a. driver vetenskapliga program inom rymdområdet.
- Internationella institutet för tillämpad systemanalys (IIASA), där FRN är svensk medlemsorganisation.

Medlemskapen i dessa och andra internationella forskningsorganisationer tar i anspråk betydande delar av framför allt anslagen till NFR och Rymdstyrelsen. Från och med år 1998 har dessa och övriga råd själva ansvaret för att väga det vetenskapliga värdet av medlemskapet i internationella organisationer mot alternativet att satsa mer resurser på nationellt forskningsstöd. Myndigheterna lämnar förslag till regeringen beträffande medlemskapen och mot bakgrund av bl.a. dessa bedömningar har regeringen beslutat att Sverige tills vidare skall fortsätta sitt medlemskap i samtliga internationella forskningsorganisationer som landet var medlem i år 1998.

Utskottet behandlar i detta sammanhang motion 1999/2000:Ub812 (m) yrkande 12. Beträffande nationella och internationella forskningsresurser anser motionärerna att mer av statens resurser bör riktas till regioner som målinriktat arbetar med att bygga *internationellt konkurrenskraftiga kluster av kunskap, kunnande och kapital*.

U t s k o t t e t avstyrker yrkandet.

I det föregående har utskottet behandlat anslagen till lärosätena, såväl universitet som högskolor, och därvid tagit ställning till vad regeringen förordat om satsningar på de nyblivna universiteten och på vissa högskolor som erhållit vetenskapsområden och därmed egna anslag för forskning och forskarutbildning. Enligt utskottets uppfattning ligger dessa åtgärder, som utskottet har ställt sig bakom, åtminstone delvis i linje med vad motionärerna framhåller om regionala satsningar. Åtgärderna kan, vid en omsorgsfull och genomtänkt utbyggnad av forskningsverksamheten vid de berörda lärosätena, medverka till att internationellt ansedda institutioner och/eller nätverk skapas på skilda ställen i landet. Sådana institutioner eller motsvarande kan förväntas vara attraktiva för andra externa finansiärer än för dem som beviljar anslag med hjälp av allmänna medel; det kan t.ex. röra sig om utländsk eller svensk industri. När det gäller medel som hanteras av forskningsråden och motsvarande myndigheter, vill utskottet understryka vikten av att anslag ur dessa beviljas efter noggrann prövning. Utskottet förutsätter att kravet på vetenskaplig kvalitet därvid inte eftersätts.

U t s k o t t e t vill avslutningsvis under detta avsnitt om resultatbedömning framhålla värdet av att regeringen på det sätt som görs i propositionen redovisar för riksdagen en rad faktiska förhållanden på det nu aktuella verksamhetsområdet jämte sin egen bedömning i vissa frågor av vad som sker i verksamheten.

Anslag till nationella och internationella forskningsresurser

Propositionen

Som framgått av det föregående berör regeringen i avsnittet med resultatbedömning frågan om Sveriges deltagande i visst internationellt forsknings-samarbete och informerar om sitt beslut att Sverige tills vidare fortsätter sitt medlemskap i de forskningsorganisationer som landet var med i år 1998. Emellertid anser regeringen nu liksom tidigare att kostnaderna för Sveriges medverkan i internationella forskningsorganisationer bör minska. Den nuvarande ordningen innebär att varje forskningsråd inom ramen för sina anslag får avväga hur resurserna skall fördelas mellan nationellt forskningsstöd och internationellt samarbete. Anslagssituationen för NFR och Rymdstyrelsen är sådan att det är osäkert om Sverige förmår att finansiera framtida medverkan i CERN och ESA. Regeringen föreslår därför att anslagen till NFR och Rymdstyrelsen fr.o.m. budgetåret 2000 vartdera ökas med ca 19 miljoner kronor. Den sammanlagda ökningen om 38 miljoner kronor finansieras till större delen dels genom att det årliga bidraget på 25 miljoner kronor till Svenska institutet för internationella forskarstipendier m.m. föreslås upphöra, dels genom en minskning med 10 miljoner kronor av FRN:s anslag för forskning och forskningsinformation. Den senare åtgärden görs mot bakgrund av att Sveriges årliga bidrag om 8 miljoner kronor till finansieringen av Miljö- och rymdforskningsinstitutet i Kiruna (MRI), som t.o.m. 1999 beräknats under FRN:s anslag, upphör enligt avtal.

Regeringen föreslår att verksamheten vid Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek (SPPB) skall inordnas i Stockholms universitetsbibliotek. Anslaget till Stockholms universitet (B 8) ökas med anledning därav med 6,9 miljoner kronor, vilket innebär en besparing på det nuvarande anslaget till SPPB om 1,5 miljoner kronor. Anslaget till SPPB upphör med utgången av år 1999. Besparingen motiveras med förväntade samordningsvinster. I avvaktan på att dessa nått full effekt tillförs universitetet engångsvis 1,5 miljoner kronor.

En sammanställning av regeringens förslag till anslagsbelopp för budgetåret 2000 under de olika anslagen finns i bilaga 3 anslagen D 1–D 17.

Forskningsråden och FRN bör även i fortsättningen ges möjlighet att åta sig mer långsiktiga projektstöd. Regeringen föreslår därför att riksdagen skall *bemyndiga regeringen* att under år 2000 fatta beslut om stöd till forskning som finansieras under verksamhetsområdet Nationella och internationella forskningsresurser som innebär åtaganden enligt en i propositionen återgiven tabell (avsnitt 7.7).

Moderata samlingspartiet föreslår i sitt budgetalternativ enligt motion 1999/2000:Ub812 yrkandena 30–35 att anslagen till nationella och internationella forskningsresurser ökas med sammanlagt 195 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. I motionen anförs att de fyra vetenskapliga forskningsråden skall förmedla resurser till forskningsprojekt av hög kvalitet, och det framgår av yrkandena att ökningen bör göras så att HSFR tillförs 10 miljoner kronor, MFR 25 miljoner kronor, NFR och TFR vardera 50 miljoner kronor samt anslaget D 17 Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning 10 miljoner kronor. Dessutom föreslår Moderaterna att det på statsbudgeten förs upp ett nytt anslag, Europeisk forskningssamverkan, och att det under detta anvisas 50 miljoner kronor. Fler svenska forskare bör kunna delta i internationella forskningsprojekt av högsta kvalitet som inget land ensamt klarar av att driva. Det framgår av yrkandet i fråga att Moderaterna för ändamålet vill anvisa 50 miljoner kronor under vardera av de närmast följande tre åren, sammanlagt alltså 150 miljoner kronor. Vidare framgår det av motionen att de, såvitt avser medlen för dyrbar vetenskaplig utrustning, vill tillskjuta sammanlagt 30 miljoner kronor under de tre närmast följande åren (yrk. 13). Medlen bör avse bl.a. högpresterande datorsystem, heter det i motionen.

Folkpartiet anmärker i sin motion 1999/2000:Ub814 yrkande 12 att den neddragning som skett på forskningsråden inte är acceptabel och pekar på rådets betydelse när det gäller mångfald och frihet inom forskningen. Det är när okonventionella idéer möts som det blir icke förutsägbara forskningsresultat. Med hänvisning härtill och till att sektors- och uppdragsforskningen har ökat kraftigt och att resurserna måste räcka till fri grundforskning föreslås i motionen (yrk. 24 i motsvarande del) och i motion 1999/2000:Fi212 (fp) att till Forskningsrådsnämnden: Forskning och forskningsinformation anvisas 150 miljoner kronor utöver vad regeringen har föreslagit. Förstärkningen bör delas ut till forskningsråden för att sålunda stärka den obundna forskningen.

En sammanställning av de båda partiernas budgetalternativ återfinns i bilaga 3.

Utskottets bedömning

Utskottet tillstyrker regeringens förslag till anslagsbelopp inom verksamhetsområdet Nationella och internationella forskningsresurser och avstyrker samtliga i sammanhanget aktuella motionsyrkanden.

Det finns enligt utskottets uppfattning inte ekonomiskt utrymme för att tillskjuta medel under de nu behandlade anslagen i den omfattning som motionärerna föreslår. Utskottet konstaterar att inget av anslagen genom förslaget i propositionen dras ned i jämförelse med vad som anvisades av riksdagen för ett år sedan, bortsett från anslaget till FRN. Skälen till den reduceringen och användningen av de därigenom frigjorda medlen har utskottet redogjort för ovan.

Det är med tillfredsställelse som utskottet konstaterar den samverkan som har vuxit fram mellan å ena sidan forskningsstiftelserna, å andra sidan råden

och Rymdstyrelsen (jfr s. 66 ovan). Det är angeläget att möjligheterna till samverkan mellan råd, stiftelser och även fakulteter utnyttjas på ett sådant sätt att grundforskningen kan tillföras resurser.

Med anledning av Moderaternas yrkande beträffande anslaget till dyrbar vetenskaplig utrustning vill utskottet peka på vad regeringen anför om den temporära kostnadsminskning på anslaget som gjorts. Den upphör stegvis med början år 2001. Regeringen konstaterar att nya resurser behöver tillföras anslaget för att bibehålla en oförändrad nivå på stödet till dyrbar vetenskaplig utrustning. Regeringen avser att utnyttja delar av den förstärkning av anslagen för forskning och forskarutbildning som riksdagen beslutade om i samband med 1999 års vårproposition för att finansiera återföringen till anslaget.

Utskottet föreslår att riksdagen ger regeringen det begärda *bemyndigandet* som gör det möjligt för forskningsråden och FRN att även fortsättningsvis åta sig mer långsiktigt projektstöd.

5 Gemensamma ändamål

Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.

Anslaget (E 1) avser till största delen medlemsavgiften till Unesco. En mindre del avser medlemsavgifter till fonden för konventionen om världens natur- och kulturarv och det internationella centrum för konservering i Rom (ICCROM). Dessutom ingår medel för kostnader för Svenska Unescorådet.

Regeringen föreslår att riksdagen under anslaget för budgetåret 2000 anvisar 37 629 000 kr.

U t s k o t t e t tillstyrker regeringens förslag.

Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.

De utgifter som belastar rubricerade anslag (E 2) avser utvecklingen av system som skall leda till effektivisering och kostnadsminskning i myndigheternas verksamhet eller av system som ger ökad tillgång till information nationellt och internationellt samt viss övergripande statistik. Anslaget kan även tas i anspråk för vissa andra myndighetsövergripande verksamheter av tillfällig art. Under anslaget finns även särskilda medel avsatta för barnomsorgsundersökningar.

För budgetåret 2000 föreslår regeringen att till Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m. anvisas 22 805 000 kr.

En jämförelse mellan budget och utfall år 1998 visar ett anslagssparande om 31,9 miljoner kronor. Prognosen för anslagsbelastningen innevarande budgetår har beräknats till 39 miljoner kronor vilket innebär ett utgående anslagssparande om 11,9 miljoner kronor vid årets slut. Huvuddelen av anslaget är anvisat till verksamheter av tillfällig art eller projekt där behoven uppstår löpande under året. Det innebär att anslagsbelastningen varierar kraftigt från ett budgetår till ett annat. På tilläggsbudget föreslår regeringen på annat ställe i propositionen att anslaget för budgetåret 1999 minskas med 12,8 miljoner kronor (volym 1 s. 120, jfr yttr. 1999/2000:UbU2y).

Moderata samlingspartiet föreslår i sin budgetmotion 1999/2000:Ub812 att anslaget skall dras ned med 5 miljoner kronor årligen (yrk. 36). Motionärerna hänvisar till ett omfattande anslagssparande och ett beräknat överskott för år 1999.

U t s k o t t e t, som inte har något att invända mot regeringens medelsberäkning, anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandet och följa regeringens förslag.

6 Anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

En sammanställning av regeringens och oppositionspartiernas budgetförslag för utgiftsområde 16 återfinns i bilaga 3 till detta betänkande.

U t s k o t t e t har i de föregående avsnitten redovisat sin bedömning av regeringens och motionärernas förslag till anslag för år 2000 inom de olika verksamhetsområdena inom utgiftsområdet och därvid tagit ställning till samtliga berörda yrkanden.

Med hänvisning till vad som där anförts föreslår utskottet att riksdagen med bifall till regeringens förslag *för budgetåret 2000 anvisar anslagen* under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt uppställningen i bilaga 2.

7 Övrigt

Av motion 1999/2000:Ub812 framgår att Moderaterna anser att anslaget till *medel för dyrbar vetenskaplig utrustning under de närmast följande åren* bör ökas med sammanlagt 30 miljoner kronor, innebärande en ökning av det berörda anslaget med 10 miljoner kronor årligen under åren 2001 och 2002 (yrk. 13). Syftet med tillskottet är att rädda användningen av de s.k. superdatorerna, anför motionärerna.

U t s k o t t e t föreslår att riksdagen skall avslå yrkandet.

Regeringen redovisar i propositionen en beräkning av anslagen under utgiftsområdet för åren 2001 och 2002, men den lägger av naturliga skäl inte fram något förslag till anslagsbelopp för riksdagens prövning. Riksdagen bör avvakta regeringens kommande förslag och således inte göra något tillkännagivande i enlighet med motionsyrkandet.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *rätten att delta i förskoleverksamhet, m.m.* att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub263, 1999/2000:Ub294 yrkande 3, 1999/2000:Sf302 yrkandena 14 och 15 och 1999/2000:A230 yrkande 21,

res. 1 (kd) - delvis

res. 2 (fp) - delvis

2. beträffande *maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub245 yrkande 1, 1999/2000:Sf302 yrkande 12, 1999/2000:Sf305 yrkandena 8 och 9 och 1999/2000:So325 yrkande 6,

res. 3 (m, kd, c) - delvis

res. 2 (fp) - delvis

3. beträffande *valfrihet och mångfald inom barnomsorgen*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Sf302 yrkande 11,

res. 3 (m, kd, c) - delvis

4. beträffande *öppen förskola*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Sf302 yrkande 13, 1999/2000:Sf637 yrkande 19 och 1999/2000:So325 yrkande 8,

res. 4 (kd, c)

5. beträffande *folkomröstning om utformningen av barnomsorgen*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub208,

6. beträffande *interkommunal ersättning*

att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i 11 kap. 24 § skollagen (1985:1100),

7. beträffande *nationellt kvalitetsinstitut*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub212 yrkandena 2 och 3, 1999/2000:Ub227 yrkande 10, 1999/2000:Ub259 yrkandena 4 och 8, 1999/2000:Ub294 yrkande 29 och 1999/2000:Ub311 yrkande 3,

res. 5 (m) - delvis

res. 6 (c) - delvis

res. 2 (fp) - delvis

8. beträffande *utformningen m.m. av den kvalificerade yrkesutbildningen*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub310 yrkandena 1–4 och 6,

res. 5 (m) - delvis

9. beträffande *uppföljning av kvaliteten i Kunskapslyftet*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub219 yrkandena 1 och 2,

res. 2 (fp) - delvis

10. beträffande *lärlingsutbildning*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub223 yrkande 1, 1999/2000:Ub236 yrkande 15, 1999/2000:Ub270, 1999/2000:Ub271, 1999/2000:Ub294 yrkande 22, 1999/2000:Ub813 yrkande 8 och 1999/2000:A282 yrkande 3,

res. 7 (m, kd, fp)

11. beträffande *nationell skolpeng*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub227 yrkande 4, 1999/2000:Ub812 yrkande 3 och 1999/2000:A805 yrkande 8,

res. 5 (m) - delvis

12. beträffande *resurstilldelningssystemet i grundskolan*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub275 yrkande 1,

res. 1 (kd) - delvis

13. beträffande *principerna för fördelning av studieplatser till universitet och högskolor, takten i expansionen, m.m.*

att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ub421 yrkandena 10 och 13, 1999/2000:Ub435 yrkande 1, 1999/2000:Ub494, 1999/2000:Ub812 yrkandena 7 och 8, 1999/2000:Ub814 yrkande 9 samt 1999/2000:Sk692 yrkande 31,

res. 5 (m) - delvis

res. 1 (kd) - delvis

res. 6 (c) - delvis

res. 2 (fp) - delvis

14. beträffande *utbyggnaden av den högre utbildningen åren 2001 och 2002*

att riksdagen godkänner vad regeringen förordat samt avslår motionerna 1999/2000:Ub402, 1999/2000:Ub415, 1999/2000:Ub418 yrkande 1, 1999/2000:Ub421 yrkandena 15 och 16, 1999/2000:Ub425, 1999/2000:Ub426 yrkande 1, 1999/2000:Ub429, 1999/2000:Ub435 yrkande 2, 1999/2000:Ub442 1999/2000:Ub444, 1999/2000:Ub447 yrkande 2, 1999/2000:Ub452, 1999/2000:Ub455, 1999/2000:Ub460, 1999/2000:Ub467, 1999/2000:Ub468, 1999/2000:Ub473, 1999/2000:Ub482, 1999/2000:Ub490, 1999/2000:Ub491, 1999/2000:Ub492 yrkande 1, 1999/2000:Ub499 yrkande 22, 1999/2000:Ub814 yrkande 13, 1999/2000:So263 yrkande 5, 1999/2000:So482 yrkande 5, 1999/2000:N239 yrkande 6, 1999/2000:N240 yrkande 5 och 1999/2000:N271 yrkande 5,

res. 5 (m) - delvis

res. 1 (kd) - delvis

res. 6 (c) - delvis

res. 2 (fp) - delvis

15. beträffande *personskadeförsäkring för studenter vid icke-statliga universitet och högskolor*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub3,

res. 5 (m) - delvis

16. beträffande *den fysiska tillgängligheten vid universitet och högskolor som verksamhetsmål*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub422 yrkandena 2 och 3,

17. beträffande *internationellt konkurrenskraftiga koncentrationer av kunskap m.m.*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub812 yrkande 12,

res. 5 (m) - delvis

18. beträffande *medel för dyrbar vetenskaplig utrustning de närmaste åren*

att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ub812 yrkande 13,

res. 5 (m) - delvis

19. beträffande *anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2000, m.m.*

att riksdagen

a) godkänner vad regeringen förordat om *utbyggnaden av den högre utbildningen år 2000* (yrk. 2),

b) godkänner vad regeringen förordat om *konstnärliga utbildningar* (yrk. 4),

- c) godkänner vad regeringen förordat om *utbyggnad av forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor* (yrk. 5) samt avslår motionerna 1999/2000:Ub436, 1999/2000:Ub450, 1999/2000:Ub454, 1999/2000:Ub464, 1999/2000:Ub469, 1999/2000:Ub492 yrkande 2, 1999/2000:Ub812 yrkande 10, 1999/2000:Ub813 yrkande 4, 1999/2000:Ub814 yrkande 23,
- d) godkänner vad regeringen förordat om *avräkning av särskilda åtaganden under anslag* (yrk. 6),
- e) godkänner de *belopp som regeringen förordat för ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer inom de olika utbildningsområdena för budgetåret 2000* (yrk. 7),
- f) med bifall till proposition 1999/2000:5 godkänner att universitet och högskolor använder medel som anvisas under utgiftsområde 16 *Utbildning och universitetsforskning till personskadeförsäkring för studenter*,
- g) *bemyndigar* regeringen att under år 2000 högst göra de ekonomiska åtaganden i fråga om stöd till forskning som finansieras under verksamhetsområdet Nationella och internationella forskningsresurser som regeringen förordat (yrk. 8),
- h) med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub240 yrkande 1, 1999/2000:Ub294 yrkande 34, 1999/2000:Ub310 yrkande 5, 1999/2000:Ub401, 1999/2000:Ub413, 1999/2000:Ub421 yrkande 11, 1999/2000:Ub443, 1999/2000:Ub453, 1999/2000:Ub459, 1999/2000:Ub486, 1999/2000:Ub807, 1999/2000:Ub810 yrkande 10, 1999/2000:Ub811 yrkandena 1–5, 1999/2000:Ub812 yrkandena 1, 2, 4–6, 9, 14–36, 1999/2000:Ub814 yrkandena 7, 12, 17 och 24 delvis, 1999/2000:Fi212 yrkande 16 delvis, 1999/2000:Sk692 yrkande 35 samt 1999/2000:T717 yrkandena 1 och 6 *för budgetåret 2000 anvisar anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning enligt uppställningen i bilaga 2* (yrk. 9).

Stockholm den 23 november 1999

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

I beslutet har deltagit: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Beatrice Ask (m)¹⁾, Eva Johansson (s), Inger Lundberg (s), Yvonne Andersson (kd)¹⁾, Lars Hjertén (m)¹⁾, Majléne Westerlund Panke (s), Tomas Högström (m)¹⁾, Torgny Danielsson (s), Tomas Eneroth (s), Lennart Gustavsson (v), Erling Wälivaara (kd)¹⁾, Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c)¹⁾, Ulf Nilsson (fp)¹⁾ och Anders Sjölund¹⁾ (m).

¹⁾Har ej deltagit i beslutet under moment 19.

1. Rätten att delta i förskoleverksamhet, m.m. (mom. 1, 12, 13 och 14) – kd

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

När det gäller *rätten att delta i förskoleverksamhet m.m.* vill vi kristdemokrater betona vikten av att föräldrarna skall ha rätt att välja i vilken form en avgiftsfri verksamhet för fyra- och femåringar skall ske. Vi vill se en breddad barnomsorgspolitik med förskola som drivs av olika huvudmän, familjedaghem, kooperativ samt en garanterad tillgång till öppen förskola där pedagogisk personal finns att tillgå. Vi stöder i och för sig införandet av en avgiftsfri verksamhet för fyra- och femåringar men vill ge föräldrarna möjlighet att utifrån sina behov kunna välja verksamhetsform. Barn till arbetssökande föräldrar måste ges rätt till barnomsorg. Enligt vår uppfattning bör barn till aktivt arbetssökande föräldrar få en garanterad vistelsetid om minst tre timmar om dagen. Föräldrar som är tillfälligt arbetslösa och som ser det som en möjlighet att få mer tid tillsammans med barnet skall garanteras möjlighet att återfå en plats som de frivilligt avstår från under en tid.

Vi vill ha ett *resurstilldelningssystem i grundskolan* som innebär att behoven får styra tilldelningen. Enligt vår uppfattning bör ett system införas som ger alla skolor en tillräcklig basresurs per elev, lika stor för alla elever, och en tilläggsresurs som varierar med de enskilda elevernas särskilda behov av hjälp och stöd. Bidrag till lokalkostnader och andra kringkostnader bör anpassas efter den enskilda skolans faktiska kostnader och behov.

När det gäller *fördelningen av studieplatser till universitet och högskolor* vill vi betona att den höga *takten i expansionen* inte enbart för med sig positiva effekter, vilket visat sig i att ett ökat antal högskolor inte klarar av de examensmål som uppställts. Enligt vår uppfattning har högskolan tillåtits expandera alltför hastigt på bekostnad av kvalitet; bl.a. har det inte kunnat rekryteras disputerade lärare i den omfattning som krävs. Arbetet med att säkerställa utbildningens kvalitet i expansionens kölvatten måste intensifieras. Vi vill därför utöka antalet högskoleplatser i en något lugnare takt än regeringen, nämligen med 7 500 platser per år de närmaste tre åren. Därtill bör 5 000 platser år 2000 fördelas mellan universiteten i storstäderna. Vidare anser vi det angeläget att större satsningar görs på dyrare spetsutbildningar, bl.a. civilingenjörsutbildningar, för att Sverige skall fortsätta att vara konkurrenskraftigt. Vi vill också betona humanioras roll i utbildningen och dess betydelse för att ge studenterna det man i vid mening kallar bildning. En alltför ensidig satsning på naturvetenskap och teknik bör undvikas. Sökbilden till respektive lärosäte bör i högre grad än i dag styra fördelningen av utbildningsplatser och hur platserna skall fördelas mellan olika discipliner. Vad vi här har anfört bör riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub421 yrkandena 10 och 13 och 1999/2000:Ub435 yrkande 1 som sin mening ge regeringen till känna.

Vid *utbyggnaden av den högre utbildningen åren 2001 och 2002* bör enligt vår mening särskilt beaktas att antalet utbildningsplatser ökar i läkar- och sjuksköterskeutbildningarna. Det är nödvändigt, om vi skall klara den medi-

cinska vården och omsorgen i framtiden, att kompetent personal finns att tillgå. Vi vill också framhålla angelägenheten av att humaniora uppvärderas vid landets universitet, bl.a. vid Linköpings universitet, genom ökad tilldelning av utbildningsplatser. I dagsläget är det kö till utbildningar inom den filosofiska fakulteten samtidigt som universitetet får omfattande utbildningsuppdrag med inriktning mot naturvetenskap och medicin. Vidare bör fler utbildningsplatser fördelas till Västsverige, där beräkningar gjorts som visar att det krävs 6 000 nya platser för att fördelningen gentemot landet i övrigt skall vara rättvis. Vi anser det också angeläget att de tre fristående teologiska högskolorna i Stockholm, Uppsala och Örebro tilldelas ytterligare årsstudieplatser utöver regeringens förslag. Riksdagen bör med bifall till motionerna 1999/2000:Ub421 yrkandena 15 och 16, 1999/2000:Ub435 yrkande 2, 1999/2000:Ub447 yrkande 2, 1999/2000:Ub460 och 1999/2000:So482 yrkande 5 som sin mening ge regeringen till känna vad vi nu har anfört.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 1, 12, 13 och 14 bort hemställa

1. *beträffande rätten att delta i förskoleverksamhet m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Sf302 yrkandena 14 och 15 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub263, 1999/2000:Ub294 yrkande 3 och 1999/2000:A230 yrkande 21 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

12. *beträffande resurstilldelningssystemet i grundskolan*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub275 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

13. *beträffande principerna för fördelning av studieplatser till universitet och högskolor, takten i expansionen, m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub421 yrkandena 10 och 13 och 1999/2000:Ub435 yrkande 1, med anledning av motion 1999/2000:Ub494 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub812 yrkandena 7 och 8, 1999/2000:Ub814 yrkande 9 och 1999/2000:Sk692 yrkande 31 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

14. *beträffande utbyggnaden av den högre utbildningen åren 2001 och 2002*

att riksdagen godkänner vad regeringen förordat samt med bifall till motionerna 1999/2000:Ub421 yrkandena 15 och 16, 1999/2000:Ub435 yrkande 2, 1999/2000:Ub447 yrkande 2, 1999/2000:Ub460 och 1999/2000:So482 yrkande 5 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub402, 1999/2000:Ub415, 1999/2000:Ub418 yrkande 1, 1999/2000:Ub425, 1999/2000:Ub426 yrkande 1, 1999/2000:Ub429, 1999/2000:Ub442, 1999/2000:Ub444, 1999/2000:Ub452, 1999/2000:Ub455, 1999/2000:Ub467, 1999/2000:Ub468, 1999/2000:Ub473, 1999/2000:Ub482, 1999/2000:Ub490, 1999/2000:Ub491, 1999/2000:Ub492 yrkande 1, 1999/2000:Ub499 yrkande 22, 1999/2000:Ub814 yrkande 13, 1999/2000:So263 yrkande 5, 1999/2000:N239 yrkande 6, 1999/2000:N240 yrkande 5 och 1999/2000:N271 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Ulf Nilsson (fp) anför:

När det gäller *rätten att delta i förskoleverksamhet m.m.* anser Folkpartiet att samtliga barn från tre års ålder skall erbjudas plats inom en barnomsorg med tydlig pedagogisk inriktning. Att delta i en pedagogisk verksamhet redan från tidig ålder ger alla barn stora möjligheter till individuell utveckling. Barn med läs- och skrivsvårigheter får större möjligheter att lära sig läsa och skriva om deras problem uppmärksammas tidigt i livet. Barn med svenska som andraspråk ges också större möjlighet att lära sig svenska före skolstarten om de deltar i en pedagogisk förskola.

Enhetliga omsorgstaxor ger låga marginaleffekter såvitt avser berörda familjers ekonomi, vilket är önskvärt. Det skulle vara positivt att i kommunerna införa en enhetlig taxa inom förskoleverksamheten och skolbarnsomsorgen. Folkpartiet säger däremot nej till en statligt reglerad *maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg*. Vi anser att lokala frågor skall hanteras lokalt. Vi vill införa ett kommunalt finansierat system – en barnomsorgspeng – för likvärdiga möjligheter till barnomsorg oavsett om man önskar kommunalt eller privat dagis eller någon annan omsorgsform. Denna ”barnomsorgspeng” skall beslutas lokalt, men det vore av stort värde om staten genom t.ex. Skolverket tog fram metoder för kommunerna att utforma en sådan ”peng”.

Folkpartiet anser att ett *nationellt kvalitetsinstitut* – en nationell skolinpektion – bör inrättas för att kraftigt stärka statens uppföljning och utvärdering av skolans resultat. Skolverket skall behålla sin rådgivande och stödjande roll och sina utvecklingsuppgifter. Den nationella skolinspektionen skall granska kvaliteten i såväl kommunala som fristående skolor, säkerställa likvärdighet i bedömningen av nationella prov och det nationella betygssystemet.

Enligt Folkpartiets uppfattning bör ett särskilt uppdrag lämnas till Skolverket att genomföra en *uppföljning av kvaliteten i Kunskapslyftet*. Kunskapslyftskommittén skall följa och utvärdera utbildningssatningen, men hittills har få uppgifter som handlar om kvaliteten redovisats. Utbildningen skall pågå till år 2002. Eventuella brister i utbildningen bör rättas till snarast. Uppdraget till Skolverket bör avse undervisningens kvalitet, lärarnas kompetens samt betygens relation till resultat på nationella prov.

När det gäller *principerna för fördelning av studieplatser till universitet och högskolor* anser jag att ett nytt system bör utformas som gör att antalet studieplatser på olika utbildningar geografiskt relateras till antalet sökande till olika orter. För att inte splittra resurser i form av pengar och personal bör resurserna koncentreras till de platser studenter söker sig till. Omfattningen och fördelningen av studieplatser skall alltså inte göras utifrån regionalpolitiska överväganden. Det är vidare angeläget att värna och stärka kvaliteten i grundutbildningen. Vad jag nu anfört bör riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub814 yrkande 9 som sin mening ge regeringen till känna.

Jag anser att en del av de medel som regeringen avsätter för *utbyggnaden av den högre utbildningen åren 2001–2002* bör överföras till forskning och och anställning av fler doktorander. Detta kan på sikt medföra en förbättrad kvalitet i grundutbildningen genom ökad tillgång på disputerade lärare. Som föreslås i motion 1999/2000:Ub814 yrkande 13 bör 70 miljoner kronor överföras år 2001 och 200 miljoner kronor år 2002. Jag vill också, i likhet med motionärerna i motion 1999/2000:So263 yrkande 5, särskilt peka på behovet av att fler logopeder utbildas för hjälp åt barn med stamningsproblem. De båda motionsyrkandena bör enligt min mening bifallas av riksdagen.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 1, 2, 7, 9, 13 och 14 bort hemställa

1. *beträffande rätten att delta i förskoleverksamhet m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub294 yrkande 3 och 1999/2000:A230 yrkande 21 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub263 och 1999/2000:Sf302 yrkandena 14 och 15 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

2. *beträffande maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Sf305 yrkandena 8 och 9 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub245 yrkande 1, 1999/2000:Sf302 yrkande 12 och 1999/2000:So325 yrkande 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. *beträffande nationellt kvalitetsinstitut*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub294 yrkande 29 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub212 yrkandena 2 och 3, 1999/2000:Ub227 yrkande 10, 1999/2000:Ub259 yrkandena 4 och 8 och 1999/2000:Ub311 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

9. *beträffande uppföljning av kvaliteten i Kunskapslyftet*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub219 yrkandena 1 och 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

13. *beträffande principerna för fördelning av studieplatser till universitet och högskolor, takten i expansionen, m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub814 yrkande 9, med anledning av motion 1999/2000:Ub435 yrkande 1 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub421 yrkandena 10 och 13, 1999/2000:Ub494, 1999/2000:Ub812 yrkandena 7 och 8 samt 1999/2000:Sk692 yrkande 31 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

14. *beträffande utbyggnaden av den högre utbildningen åren 2001 och 2002*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub814 yrkande 13 och 1999/2000:So263 yrkande 5, med anledning av vad regeringen förordat, samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub402, 1999/2000:Ub415, 1999/2000:Ub418 yrkande 1, 1999/2000:Ub421 yrkandena 15 och 16, 1999/2000:Ub425, 1999/2000:Ub426 yrkande 1, 1999/2000:Ub429, 1999/2000:Ub435 yrkande 2, 1999/2000:Ub442,

1999/2000:Ub444, 1999/2000:Ub447 yrkande 2, 1999/2000:Ub452, 1999/2000:Ub455, 1999/2000:Ub460, 1999/2000:Ub467, 1999/2000:Ub468, 1999/2000:Ub473, 1999/2000:Ub482, 1999/2000:Ub490, 1999/2000:Ub491, 1999/2000:Ub492 yrkande 1, 1999/2000:Ub499 yrkande 22, 1999/2000:So482 yrkande 5, 1999/2000:N239 yrkande 6, 1999/2000:N240 yrkande 5 och 1999/2000:N271 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

1999/2000:UbU1

3. Maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, m.m. (mom. 2 och 3) – m, kd, c

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högstrom (m), Erling Wälivaara (kd), Sofia Jonsson (c) och Anders Sjölund (m) anför:

Vi avvisar införandet av en *maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg*. En sådan reform innebär att staten skulle peka ut vad som är det bästa för den enskilda familjen och det enskilda barnet, eftersom ekonomin styr de flesta människors val. Enligt vår uppfattning kommer alternativa barnomsorgslösningar få svårt att hävda sig i förhållande till den offentliga barnomsorgen. Valfriheten inskränks och mångfalden inom barnomsorgen hämmas. Vi vill peka på att införandet av en maxtaxa allra mest skulle gynna de familjer som har en relativt hög inkomst, vilket är uppseendeväckande i sig. Maxtaxa är vidare en dyr reform. Vi anser att det är bättre att använda resurserna så att de kommer alla barnfamiljer till del. Vi är också allvarligt bekymrade för den kommunala ekonomin. Genomförandet av en maxtaxa skulle kunna tränga undan andra viktiga behov i kommunerna. Vi anser således att införandet av en maxtaxa är förkastligt från åtminstone tre perspektiv – ideologiskt, ekonomiskt och fördelningspolitiskt.

Vi vill betona föräldrars och barns rätt till *valfrihet och mångfald inom barnomsorgen*. Föräldrarna måste ges en reell möjlighet att välja barnomsorgsform. Alla former av barnomsorg måste ses som ett komplement till föräldrarnas omsorg och utgå från vad föräldrarna anser vara bäst för sitt barn. Vi vill att det skall finnas förskolor som drivs av olika huvudmän, familjedaghem, kooperativ samt en garanterad tillgång till öppen förskola.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 2 och 3 bort hemställa

2. beträffande *maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub245 yrkande 1, 1999/2000:Sf302 yrkande 12 och 1999/2000:So325 yrkande 6 och med avslag på motion 1999/2000:Sf305 yrkandena 8 och 9 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

3. beträffande *valfrihet och mångfald inom barnomsorgen*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Sf302 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Yvonne Andersson (kd), Erling Wälivaara (kd) och Sofia Jonsson (c) anför:

Under de senaste åren har var fjärde *öppna förskola* försvunnit och takten i avvecklingen har ökat. Vi anser att det är viktigt att bryta denna negativa trend. Den öppna förskolan måste ges möjlighet att utvecklas. Den fyller en viktig funktion i synnerhet för familjer och barn i utsatta områden. Vi vill betona att det inom den öppna förskolan finns en bred erfarenhet, kunskap och en tradition som bl.a. bygger på att man arbetar med många olika grupper som t.ex. arbetssökande, dagbarnvårdare, invandrare och ensamstående föräldrar.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under moment 4 bort hemställa

4. beträffande *öppen förskola*
att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Sf302 yrkande 13, 1999/2000:Sf637 yrkande 19 och 1999/2000:So325 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

5. Nationellt kvalitetsinstitut, m.m. (mom. 7, 8, 11, 13, 14, 15, 17 och 18) – m

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Moderata samlingspartiet anser att ett fristående *nationellt kvalitetsinstitut* bör inrättas med uppgift att kvalitetsgranska alla skolor. Den nationella uppföljningen och utvärderingen är otillräcklig i sin nuvarande form. Kvalitetsfrågorna måste få en mer framskjuten plats i den svenska skolan. Det kräver en ny organisation och att arbetet kan bedrivas mer fristående från den politiska sfären. Vi anser att en arbetsgrupp bör tillsättas med uppgift att dra upp riktlinjer för arbetet vid ett nationellt kvalitetsinstitut. I utredningen bör ingå att lämna förslag till organisation och arbetsformer för institutet.

När det gäller *utformningen m.m. av den kvalificerade yrkesutbildningen* vill vi framhålla att behovet av kvalificerat yrkeskunnande är omfattande. De positiva erfarenheterna av försöksverksamheten med KY måste tas till vara och utvecklas. Erfarenheterna från försöksverksamheten visar att det krävs utrymme för variation och korta beslutsvägar för att utbildningen skall kunna svara mot arbetslivets krav och därmed de studerandes förväntningar. Det är viktigt att specialdesignad utbildning mycket snabbt kan anordnas och genomföras. Fristående och flexibla yrkesskolor skall vara ett alternativ till den traditionella högskolan. Beslut om att godkänna utbildningar kan tas nationellt, men det är en fördel om man beslutar lokalt med stöd av nationella kriterier. Det är viktigt att utbildningarna följer arbetslivets rytm. Nuvarande modell är enligt vår uppfattning stelbent vad gäller tidsanvändningen inom utbildningarna. För vissa branscher och yrken krävs mer av arbetsplatsförlagd utbildning och för andra mindre. Utbildningens längd bör kunna variera mellan ett och tre år. Det skall finnas minst tre olika examina som bygger på

utbildningens längd och innehåll. Lön bör kunna utgå till eleven under tiden på arbetsplatsen och vi förutsätter att avtal kan träffas om lön som motsvarar minst studiemedelsbeloppet.

Moderata samlingspartiet anser att en *nationell skolpeng* skall införas. Staten bör ta över ansvaret för grundskolans finansiering fr.o.m. år 2001. Staten skall ange de nationella målen och garantera samtliga elever de resurser som krävs för en likvärdig utbildning. Kommunerna skall även kunna genomföra lokala satsningar på skolan utöver den skolpeng som förs direkt till den skola eleven väljer. Alla elever och föräldrar skall ha möjlighet att fritt välja skola. En övergång till att fördela resurser efter vilken skola eleverna och föräldrarna väljer innebär att skolornas självständighet och frihet att förfoga över de ekonomiska medlen och hur de skall användas ökar. Vi har i vårt budgetalternativ beräknat 50,9 miljarder kronor för detta ändamål fr.o.m. budgetåret 2001.

När det gäller *principerna för fördelning av studieplatser till universitet och högskolor* anser vi att den viktigaste och grundläggande drivkraften för utbyggnaden av den högre utbildningen skall vara lärosätenas konkurrens om studenterna. Utbyggnaden av högskolan skall alltså inte göras utifrån regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska skäl. De kvantitativa mål som regering och riksdag ställer upp måste vara förenliga med de rimliga och nödvändiga krav som studenterna och omvärlden ställer rörande utbildningens kvalitet. Vi menar att det bör införas en ny princip i fråga om resursfördelning till universitet och högskolor. Lärosäten som inte får tillräckligt många sökande i relation till antalet platser skall vara skyldiga att överföra ej utnyttjade medel till ett nytt anslag, som skall användas för att lärosäten som har fler sökande än studieplatser skall kunna få utökade resurser. Vidare anser vi att det finns anledning att från statens sida vidta särskilda utbildningssatsningar. En sådan särskild satsning på civilingenjörsutbildning bör ha som mål att det inom fem år skall utexamineras 50 % fler civilingenjörer än i dag. Riksdagen bör med bifall till motionerna 1999/2000:Ub812 yrkandena 7 och 8 samt 1999/2000:Sk692 yrkande 31 som sin mening ge regeringen till känna vad vi här har anfört.

Vid den fortsatta *utbyggnaden av högskoleutbildningen* är det enligt vår mening viktigt att ta till vara de forskningsmiljöer som ännu inte kompletterats med högskoleutbildning av hög kvalitet. Vi vill särskilt lyfta fram förslaget i motion 1999/2000:N239 yrkande 6 om att använda Studsvik och Askölaboratoriet för utbildning i anslutning till den kvalificerade forskning som finns där. Riksdagen bör bifalla motionsyrkandet.

Personskadeskyddet bör vara enhetligt och lika för alla studenter oavsett om lärosätet är statligt eller har *icke-statlig huvudman*. Det är viktigt att studenter vid högskolor och universitet med annan huvudman än staten inte särbehandlas negativt. Regeringen bör låta utreda hur alla lärosäten skall kunna erbjuda sina studenter samma försäkring och administrativa hantering av denna som de statliga högskolorna gör. Vad vi här har anfört bör riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub3 som sin mening ge regeringen till känna.

Vi anser beträffande nationella och internationella forskningsresurser att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub812 yrkande 12 bör uttala sig

för att det bör göras större satsningar på regioner, där man målmedvetet arbetar med att bygga upp *internationellt konkurrenskraftiga koncentrationer av kunskap*, kunnande och kapital. Mer av de samlade utbildnings- och forskningsresurserna bör inriktas på sådana kunskapskluster.

I likhet med vad som förordas i samma motion, yrkande 13, anser vi att riksdagen genom ett tillkännagivande begär att regeringen de närmast följande åren (2001–2002) beräknar en ökning med 10 miljoner kronor vartdera året av *medlen för dyrbar vetenskaplig utrustning*, sammantaget 20 miljoner kronor. Härigenom kan användningen av de högpresterande datorsystemen, de s.k. superdatorerna, räddas.

Mot bakgrund av det anförda anser vi att utskottet under momenten 7, 8, 11, 13, 14, 15, 17 och 18 bort hemställa

7. beträffande *nationellt kvalitetsinstitut*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub227 yrkande 10, 1999/2000:Ub311 yrkande 3 och 1999/2000:Ub259 yrkandena 4 och 8 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub212 yrkandena 2 och 3 samt motion 1999/2000:Ub294 yrkande 29 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

8. beträffande *utformningen m.m. av den kvalificerade yrkesutbildningen*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub310 yrkandena 1–4 och 6 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

11. beträffande *nationell skolpeng*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub227 yrkande 4, 1999/2000:Ub812 yrkande 3 och 1999/2000:A805 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

13. beträffande *principerna för fördelning av studieplatser till universitet och högskolor, takten i expansionen, m.m.*

att riksdagen med bifall till motionerna 1999/2000:Ub812 yrkandena 7 och 8 och 1999/2000:Sk692 yrkande 31, med anledning av motion 1999/2000:Ub814 yrkande 9 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub421 yrkandena 10 och 13, 1999/2000:Ub435 yrkande 1 och 1999/2000:Ub494 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

14. beträffande *utbyggnaden av den högre utbildningen åren 2001 och 2002*

att riksdagen godkänner vad regeringen förordat samt med bifall till motion 1999/2000:N239 yrkande 6 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub402, 1999/2000:Ub415, 1999/2000:Ub418 yrkande 1, 1999/2000:Ub421 yrkandena 15 och 16, 1999/2000:Ub425, 1999/2000:Ub426 yrkande 1, 1999/2000:Ub429, 1999/2000:Ub435 yrkande 2, 1999/2000:Ub442, 1999/2000:Ub444, 1999/2000:Ub447 yrkande 2, 1999/2000:Ub452, 1999/2000:Ub455, 1999/2000:Ub460, 1999/2000:Ub467, 1999/2000:Ub468, 1999/2000:Ub473, 1999/2000:Ub482, 1999/2000:Ub490, 1999/2000:Ub491, 1999/2000:Ub492 yrkande 1, 1999/2000:Ub499 yrkande 22, 1999/2000:Ub814 yrkande 13, 1999/2000:So263 yrkande 5, 1999/2000:So482 yrkande 5,

1999/2000:N240 yrkande 5 och 1999/2000:N271 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

15. beträffande *personskadeförsäkring för studenter vid icke-statliga universitet och högskolor*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ub3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

17. beträffande *internationellt konkurrenskraftiga koncentrationer av kunskap m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub812 yrkande 12 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

18. beträffande *medel för dyrbar vetenskaplig utrustning de närmaste åren*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub812 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

6. Nationellt kvalitetsinstitut, m.m. (mom. 7, 13 och 14) – c

Sofia Jonsson (c) anför:

Centerpartiet anser att ett fristående *nationellt kvalitetsinstitut* bör inrättas. Vi anser att beslutet att inrätta en kvalitetsgranskningsnämnd vid Skolverket var ett steg i fel riktning som bör återkallas. Som huvudmän för ett särskilt institut skulle t.ex. kommunerna och lärarnas organisationer kunna fungera. Institutet bör ha till uppgift att jämföra data kommun för kommun och skola för skola. Det bör också ha i uppgift att utveckla och förfina metoder för utvärdering och att stödja kommunerna i deras eget arbete med utvärdering, t.ex. genom att erbjuda expertis på området.

När det gäller *fördelningen av studieplatser till universitet och högskolor och takten i expansionen* anser jag, som anförts i motion 1999/2000:Ub494, att det nu finns skäl att slå av på ökningstakten för att låta kvaliteten hinna i kapp utbyggnaden. Nyrekryteringen av lärare har t.ex. inte ökat i samma takt som utbyggnaden av antalet studieplatser. Högskolorna behöver därför ett andrum för att besätta lärartjänster och höja forskningsandelen. Riksdagen bör bifalla den nämnda motionen.

En fortsatt *utbyggnad av högskoleverksamheten* i Dalarna är mycket angelägen. Jag anser att ett nationellt kompetenscentrum inom ITS bör inrättas vid Högskolan Dalarna. ITS står för Intelligent Transport system och är ett kunskapsstema som använder informationsteknik för att bl.a. förbättra trafiksäkerhet och miljö. Riksdagen bör med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkande 22 som sin mening ge regeringen till känna vad jag har anfört om utbyggnaden av den högre utbildningen.

Mot bakgrund av det anförda anser jag att utskottet under momenten 7, 13 och 14 bort hemställa

7. beträffande *nationellt kvalitetsinstitut*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub212 yrkandena 2 och 3 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub227 yrkande 10, 1999/2000:Ub259 yrkandena 4 och 8, 1999/2000:Ub294 yrkande 29

och 1999/2000:Ub311 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

1999/2000:UbU1

13. beträffande *principerna för fördelning av studieplatser till universitet och högskolor, takten i expansionen, m.m.*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub494, med anledning av motion 1999/2000:Ub421 yrkande 10 samt med avslag på motionerna 1999/2000:Ub421 yrkande 13, 1999/2000:Ub435 yrkande 1, 1999/2000:Ub812 yrkandena 7 och 8, 1999/2000:Ub814 yrkande 9 och 1999/2000:Sk692 yrkande 31 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

14. beträffande *utbyggnaden av den högre utbildningen åren 2001 och 2002*

att riksdagen godkänner vad regeringen förordat samt med bifall till motion 1999/2000:Ub499 yrkande 22 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ub402, 1999/2000:Ub415, 1999/2000:Ub418 yrkande 1, 1999/2000:Ub421 yrkandena 15 och 16, 1999/2000:Ub425, 1999/2000:Ub426 yrkande 1, 1999/2000:Ub429, 1999/2000:Ub435 yrkande 2, 1999/2000:Ub442, 1999/2000:Ub444, 1999/2000:Ub447 yrkande 2, 1999/2000:Ub452, 1999/2000:Ub455, 1999/2000:Ub460, 1999/2000:Ub467, 1999/2000:Ub468, 1999/2000:Ub473, 1999/2000:Ub482, 1999/2000:Ub490, 1999/2000:Ub491, 1999/2000:Ub492 yrkande 1, 1999/2000:Ub814 yrkande 13, 1999/2000:So263 yrkande 5, 1999/2000:So482 yrkande 5, 1999/2000:N239 yrkande 6, 1999/2000:N240 yrkande 5 och 1999/2000:N271 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

7. Lärlingsutbildning (mom. 10) – m, kd, fp

Beatrice Ask (m), Yvonne Andersson (kd), Lars Hjertén (m), Tomas Högstrom (m), Erling Wälivaara (kd), Ulf Nilsson (fp) och Anders Sjölund (m) anför:

Vi vill se en modern, flexibel *lärlingsutbildning* där skolan och arbetslivet delar på ansvaret för utbildningen. Utbildningen bör utformas tillsammans med branscher och företag. Den praktiska utbildningen på arbetsplatsen skall kombineras med studier i ämnen som efterfrågas inom yrkesområdet. Förslagsvis kan den vara fyraårig, men den totala tiden kan variera. Ibland, men inte alltid, kan de två första åren tillbringas i skolan och de två sista åren i arbetslivet. Lärlingsutbildningen skall inte obligatoriskt leda till högskolebehörighet. Företagen bör få ersättning motsvarande kommunens kostnad för yrkesutbildning under ett år, samtidigt som lärlingen ges ersättning under tredje och fjärde året i relation till den insats som görs i produktionen. Utbildningen bör avslutas med ett gesällprov och leda till ett yrkesdiplom eller en yrkesexamen.

10. beträffande *lärlingsutbildning*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:Ub294 yrkande 22 och med anledning av motionerna 1999/2000:Ub223 yrkande 1, 1999/2000:Ub236 yrkande 15, 1999/2000:Ub270, 1999/2000:Ub271 och 1999/2000:A282 yrkande 3 samt med avslag på motion 1999/2000:Ub813 yrkande 8 som sin mening ger regeringen till känna vad som ovan anförts,

Särskilda yttranden

1. Anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2000 (mom. 19) – m

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Moderata samlingspartiet har i motioner föreslagit en alternativ budget för år 2000. Den framgår av reservation 21 i finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU1. För utgiftsområde 16 föreslår vi där en utgiftsram på 32 925 000 000 kr. Eftersom denna avviker från det som riksdagen har beslutat (rskr. 28), har vi valt att inte reservera oss här men vill redovisa vår inställning till utgiftsområdets budget för år 2000.

När det gäller verksamhetsområdet *Förskola, skola och vuxenutbildning* vill vi framhålla följande.

Kvalitetsfrågorna måste få en mer framskjuten plats i den svenska skolan. Vi föreslår inrättandet av ett fristående kvalitetsinstitut för uppföljning och utvärdering samt en sammanslagning av Skolverket och Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH). Uppgifterna att svara för uppföljning och utvärdering lyfts i huvudsak från Skolverket till det nya kvalitetsinstitutet som i vårt budgetförslag tilldelas 200 miljoner kronor. Anslaget till SIH utgår. I reservation 5 har vi närmare utvecklat vår syn på ett fristående kvalitetsinstitut.

Vi föreslår att anslaget A 3 Forskning inom skolväsendet ökas med 8 miljoner kronor för forskningsprojekt om långsiktig kunskapsbildning.

Moderata samlingspartiet har konsekvent drivit frågor om informationsteknikens betydelse för utveckling, modernisering och förnyelse av skolans arbetssätt och pedagogik. Informationstekniken måste införas och användas som ett viktigt arbetsredskap och hjälpmedel i alla skolor och på alla nivåer. Det är också viktigt att informationstekniken som ett pedagogiskt instrument tydliggörs i lärarutbildningen. I vårt budgetalternativ föreslår vi sammanlagt 1 171 miljoner kronor mer än regeringen under den kommande treårsperioden för att stärka lärarnas IT-kunnande, driva projekt som rör digital distansutbildning och för bredbandsuppkopplingar till samtliga skolor. För budgetåret 2000 föreslår vi en ökning med 460 miljoner kronor av anslaget A 4 Program för IT i skolan.

Vi föreslår att anslaget A 5 Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna utgår. Enligt vår uppfattning löses inte problem med utanförskap med mer statsbidrag till vissa kommuner. Det som behövs är i stället att alla elever ges bra möjligheter att välja skola och att staten tar över finansieringen av skolan. Vi anser att utveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp är ett prioriterat område och föreslår en ökning av anslaget A 7 med 1 miljon kronor.

Enligt vår uppfattning är det fullkomligt orimligt att lägga ned Ekeskolan och Hällsboskolan. Vi föreslår att anslaget A 8 Specialskolor och resurscenter sammanlagt tillförs ytterligare 30 miljoner kronor under den kommande treårsperioden (10 miljoner kronor år 2000) för ett bibehålla och utveckla den kompetens som finns vid skolorna. Vi föreslår vidare att anslaget A 12 Bidrag till svensk undervisning i utlandet ökas med 14 miljoner kronor. De svenska skolorna underlättar svenska medborgares möjligheter att arbeta utomlands och de fungerar också som betydelsefulla marknadsförare av Sverige.

När det gäller anslaget till Särskilda utbildningsinsatser för vuxna anser vi att en successiv neddragning av antalet platser inom Kunskapslyftet bör ske, samtidigt som den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) bör byggas ut till att omfatta 27 200 platser år 2002. I vårt budgetalternativ tillför vi anslaget 850 miljoner kronor från utgiftsområde 17 anslaget L 1 Bidrag till folkbildningen. Sammantaget föreslår vi att anslaget till Särskilda utbildningsinsatser för vuxna minskas med 176 miljoner kronor år 2000. Vi utvecklar närmare vår syn på utformningen m.m. av KY i reservation 5.

Som också framgår av reservation 5 anser vi att utbyggnaden av *universitet och högskolor* skall ske i en omfattning som motsvarar intresset bland de sökande till högskolan och inte som i dag utifrån bl.a. regionalpolitiska skäl. Ett nytt anslag, B 59 Medel att fördela för grundutbildning och internationell utveckling m.m., bör föras upp från vilket lärosäten som har fler sökande än studieplatser i grundutbildningen skall kunna få utökade resurser. Till det nya anslaget vill vi anvisa drygt 242 miljoner kronor för år 2000. Även för forskning och forskarutbildning vill vi föra upp ett nytt anslag, B 58, som skall kunna användas för att ge ökade forskningsresurser till de lärosäten som i regeringens förslag tilldelats obetydliga ökningar och som håller hög kvalitet, uppnår goda resultat och får många sökande. Till det nya anslaget B 58 Medel att fördela för forskning och forskarutbildning anslår vi för år 2000 närmare 245 miljoner kronor. Medel till de nya anslagen tar vi från anslaget B 53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. som därmed avskaffas. Vidare kan anslaget B 54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor minskas med 50 miljoner kronor.

Vi anser att Högskolan i Karlskrona/Ronneby bör ges möjlighet att bli en komplett specialhögskola inom informationsteknik och så småningom ett IT-universitet. Högskolan bör därför tilldelas 8 miljoner kronor utöver regeringens förslag till forskning och forskarutbildning. Däremot vill vi minska forskningsanslaget till Mithögskolan med 20 miljoner kronor. Det är orimligt, menar vi, att Mithögskolan tilldelas forskningsresurser i nivå med de nya universitetens. Till bidrag för mikroelektroniskt centrum vid Chalmers tekniska högskola AB – ett bidrag som tidigare utlovats av regeringen men

nu dragits in – föreslår vi 60 miljoner kronor under anslaget B 52 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m.

Inom verksamhetsområdet *Nationella och internationella forskningsresurser* föreslår vi i vår alternativa budget sammanlagt 195 miljoner kronor mer än regeringen. Vår föreslagna ökning avser förstärkning av forskningsråden, europeisk forskningssamverkan samt ökade medel för dyrbar vetenskaplig utrustning. Jämfört med regeringens förslag ökas anslagen till Naturvetenskapliga forskningsrådet och Teknikvetenskapliga forskningsrådet med vardera 50 miljoner kronor, Medicinska forskningsrådet med 25 miljoner kronor samt Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet med 10 miljoner kronor. Det ankommer på de fyra vetenskapliga forskningsråden att förmedla resurser till forskningsprojekt av hög kvalitet. Rådens möjligheter till detta är beroende av tillgången på medel. Också i enlighet med vårt budgetalternativ bör anslaget Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning tillföras 10 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Detta bör kunna medverka till att rädda användningen av de s.k. superdatorerna. Slutligen menar vi att det förutvarande anslaget för europeisk forskningssamverkan bör återinföras och att 50 miljoner kronor anvisas för nästa år under anslaget. Vi är beredda att även de närmast följande åren (2001–2002) föra upp 50 miljoner kronor varje år på anslaget. Det är mycket angeläget att fler svenska forskare ges möjlighet att delta i internationella forskningsprojekt av högsta kvalitet, projekt som Sverige ensamt inte klarar av att genomföra.

Beträffande området *Gemensamma ändamål* anser vi att det är möjligt att ta ut en besparing om 5 miljoner kronor inom anslaget E 2 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m. Den i propositionen redovisade anslagsutvecklingen tyder på ett beräknat överskott för år 1999.

2. Anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2000 (mom. 19) – kd

Yvonne Andersson (kd) och Erling Wälivaara (kd) anför:

Kristdemokraterna har i motioner föreslagit en alternativ budget för år 2000. Den framgår av reservation 22 i finansutskottets betänkande 1999/2000: FiU1. För utgiftsområde 16 föreslår vi där en utgiftsram på 32 242 000 000 kr. Eftersom denna avviker från det som riksdagen har beslutat (rskr. 28), har vi valt att inte reservera oss här men vill redovisa vår inställning till utgiftsområdets budget för 2000.

När det gäller verksamhetsområdet *Förskola, skola och vuxenutbildning* föreslår vi att anslaget A 1 Skolverket minskas med 15 miljoner kronor. Vi bedömer att detta kan göras utan inskränkningar i verksamheten med hänsyn till ett stort anslagssparande. Vi anser att satsningen på IT i skolan bör ske i en mer realistisk takt och föreslår därför en minskning av anslaget A 4 med 70 miljoner kronor. Redan i vår budgetmotion för budgetåret 1999 uppmärksammade vi att regeringens utbyggnadstakt för den femåriga utbildningssatsningen – Kunskapslyftet – var orealistisk. Detta kom också regeringen fram till i vårbudgeten. Den aviserade utbyggnaden drogs tillbaka och i stället föreslogs en förlängning av satsningen. Vi håller fast vid vår jämna utbygg-

nadstakt och avsätter därför 100 miljoner kronor utöver regeringens förslag till Kunskapslyftet såväl år 2000 som år 2001. Vi anser att bidraget till fackliga organisationer, 40 miljoner kronor, för uppsökande verksamhet och utbildning i samhällsfrågor kan finansieras inom ramen för befintliga medel. Sammantaget föreslår vi således att anslaget A 15 ökas med 60 miljoner kronor år 2000. Vi avsätter också 25 miljoner kronor under ett nytt anslag till marknadsföring av en ny lärlingsutbildning.

Inom verksamhetsområdet *Universitet och högskolor m.m.* välkomnar vi den satsning på högre utbildning som regeringen gör, men vi menar att en alltför hög takt i utbyggnaden innebär risk för att kvaliteten i utbildningen urholkas. Därför vill vi utöka antalet platser inom den högre utbildningen i en något lugnare takt än den regeringen föreslår, nämligen med 7 500 nya platser år 2000 och med ett lika stort antal nya platser vartdera av åren 2001 och 2002. Därtill bör en särskild satsning göras med 5 000 platser år 2000 att fördelas mellan universiteten i storstäderna. Samtliga dessa platser skall vara permanenta. Den lugnare utbyggnadstakten ger också utrymme för att förstärka forskarutbildningen med 50 miljoner kronor, vilket bidrar till att öka antalet disputerade lärare. Dessutom avsätter vi 50 miljoner kronor till kompetensutveckling i pedagogik för högskolans lärare. Konsekvensen av våra förslag är att anslagen till universitet och högskolor minskas med sammanlagt 525 miljoner kronor (B 61 Minskad volym inom grundutbildningen). Enligt vår uppfattning måste större satsningar göras på spetsutbildningar om Sverige skall fortsätta att vara konkurrenskraftigt. Vi föreslår därför att ett nytt anslag för kvalitetssatsning inom spetsutbildningen förs upp med 200 miljoner kronor (B 60).

Inom området *Högskolemyndigheter* vill vi som ett led i en besparing på myndigheter reducera anslaget C 1 Högskoleverket med 6 miljoner kronor. Det motsvarar ungefär 5 % av det totala anslaget. Den i propositionen redovisade anslagsutvecklingen tyder på ett stort anslagssparande.

3. Anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2000 (mom. 19) – c

Sofia Jonsson (c) anför:

Centerpartiet har i motioner föreslagit en alternativ budget för år 2000. Den framgår av reservation 23 i finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU1. För utgiftsområde 16 föreslår vi där en utgiftsram på 32 773 000 000 kr. Eftersom denna avviker från det som riksdagen har beslutat (rskr. 28), har vi valt att inte reservera oss här men vill redovisa vår inställning till utgiftsområdets budget för år 2000.

När det gäller verksamhetsområdet *Förskola, skola och vuxenutbildning* har vi i vårt budgetalternativ föreslagit en minskning av anslaget A 1 Statens skolverk med 25 miljoner kronor. Vi anser att beslutet att inrätta skolinspektörstjänsterna vid Skolverket var ett steg i fel riktning och bör återkallas. Vi föreslår i stället under ett särskilt anslag att 100 miljoner kronor anvisas för inrättande av ett kvalitetsinstitut. I reservation 6 utvecklar vi närmare vår syn på ett sådant kvalitetsinstitut.

Under anslaget A 2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg har vi beräknat 10 miljoner kronor för utveckling av läromedel för elever med läs- och skrivsvårigheter. Vi föreslår därjämte en minskning av anslaget på 3 miljoner kronor. Vi vill betona vikten av ökad kompetensutveckling för lärare m.fl. inom skolan. Vi föreslår att 80 miljoner kronor avsätts under ett nytt anslag för en särskild skolsatsning som bör innefatta kompetensutveckling för skolledare och kommunpolitiker för att stärka kunskaperna om målstyrning och kvalitetssäkring, program för läs- och skrivutveckling och matematik samt resurser för didaktisk forskning. Vi föreslår också en ökning av anslaget A 3 Forskning inom skolområdet med 10 miljoner kronor för forskning om läs- och skrivsvårigheter.

Vårt budgetförslag innebär för verksamhetsområdet *Universitet och högskolor m.m.* att vardera Karlstads universitet, Växjö universitet och Örebro universitet samt Mitthögskolan tillförs 3 miljoner kronor utöver regeringens förslag i forskningsresurser för år 2000. Också Högskolan i Kalmar och Högskolan i Karlskrona/Ronneby får genom vårt förslag ytterligare 8 miljoner kronor vardera för forskning och forskarutbildning. Vi vill förstärka anslaget B 54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor med 93 miljoner kronor. Särskilt vill vi framhålla att Högskolan i Borås bör tilldelas 5 miljoner kronor mer än regeringen föreslagit för forskning. Enligt vår mening kan anslagsposterna För regeringens fördelning tas bort under anslagen B 52 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m. (-8 miljoner kronor) och B 53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. (-100 miljoner kronor). Dock bör 25 miljoner kronor föras till det senare anslaget för att ge ökat utrymme för distansutbildning.

4. Anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning för budgetåret 2000 (mom. 19) – fp

Ulf Nilsson (fp) anför:

Folkpartiet liberalerna har i motioner föreslagit en alternativ budget för år 2000. Den framgår av reservation 24 i finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU1. För utgiftsområde 16 föreslår vi där en utgiftsram på 32 068 000 000 kr. Eftersom denna avviker från det som riksdagen har beslutat (rskr. 28), har vi valt att inte reservera oss här men vill redovisa vår inställning till utgiftsområdets budget för 2000.

När det gäller anslagen under verksamhetsområdet *Förskola, skola och vuxenutbildning* vill vi framhålla följande. Det är viktigt att det finns tillgång till svenska skolor utomlands. Svenska barn som bor utomlands bör ses som en framtida resurs för Sverige. I vårt budgetalternativ tillför vi därför anslaget A 12 Bidrag till svensk undervisning i utlandet 20 miljoner kronor. Verksamheten inom Kunskapslyftet kan enligt vår mening reduceras mot bakgrund av en mera begränsad efterfrågan av utbildningen och det förbättrade arbetsmarknadsläget. Vi föreslår att anslaget A 15 Särskilda utbildningsinsatser för vuxna minskas med 1 000 miljoner kronor år 2000.

Vi anser det vara av avgörande betydelse att undervisningen och forskningen vid *universitet och högskolor* håller god kvalitet. Utan disputerade

lärare kan inte våra lärosäten erbjuda den vetenskapliga kvalitet på undervisningen som studenterna har rätt att kräva. Anslagen till universitet och högskolor bör enligt vår mening ökas med 110 miljoner kronor för kvalitetsförbättringar av grundutbildningen. Vidare bör det tillföras 100 miljoner kronor att fördelas till universitet och högskolor för anställning av doktorander. Vi vill dessutom anslå 95 miljoner kronor för att lärosätena skall kunna bedriva sommarkurser, något som vi ser som ett steg mot ökad valfrihet för studenterna. Av praktiska skäl föreslår vi att dessa ökningar, sammanlagt 305 miljoner kronor, görs på anslaget B 53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.

Inom området *Högskolemyndigheter* anslår vi 20 miljoner kronor utöver förslaget i budgetpropositionen. Vi motsätter oss den höjning av expeditationsavgiften för återbetalning av studielån som regeringen har vidtagit och kompenserar myndigheten för intäktsminskningen genom denna ökning av anslaget.

När det slutligen gäller verksamhetsområdet *Nationella och internationella forskningsresurser* anser vi att den tidigare neddragningen på forskningsråden inte är acceptabel. Rådets resurser måste räcka till fri grundforskning. Vi kan se hur sektors- och uppdragsforskning har ökat kraftigt. Mot den bakgrunden är det viktigt att förutsättningarna för att kunna pröva okonventionella idéer inom forskningen förbättras. Det är när sådana idéer möts som det kan bli forskningsresultat som ingen kunnat förutse. Mångfalden och friheten att kunna omsätta idéer i praktisk forskningsverksamhet har i sig ett egenvärde. Mot bakgrund härav har vi velat föreslå att Forskningsrådsnämnden tillförs 150 miljoner kronor. Denna förstärkning bör föras vidare till forskningsråden för att säkra den obundna forskningen.

5. Rätten att delta i förskoleverksamhet m.m. (mom. 1) – m

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Vad gäller frågan om tre timmars allmän förskola för 4–5-åringar vill vi avvakta regeringens förslag. Pedagogiskt planerad förskoleverksamhet har många fördelar, men vi anser det nödvändigt att en sådan reform ges en sådan inriktning att mångfald och valfrihet vad gäller val av barnomsorg främjas. Vi anser också att verksamhetens kvalitet har betydelse. Vi är kritiska till att all barnomsorg numera kallas förskola och att en statlig läroplan skall gälla barn från 1 års ålder. Det är skillnad på den pedagogiska verksamhet som kan bedrivas med barn i så vitt skilda åldrar. För de mindre barnen torde frågan om bra barnomsorg vara viktigast.

6. Folkomröstning om utformningen av barnomsorgen (mom. 5) – m

1999/2000:UbU1

Lars Hjertén (m) anför:

Utformningen av barnomsorgen är en fråga som har större betydelse för en barnfamilj än nästan alla andra frågor. Hur skall allmänhetens förtroende för det demokratiska styrelsesättet öka och hur skall politiker och den politiska beslutsprocessen återfå förtroende hos allmänheten? Min grundläggande uppfattning är att man borde överväga en folkomröstning när det gäller utformningen av barnomsorgen. Det vore på tiden att ge den svenska allmänheten en rejäl chans att direkt få säga sin mening i en fråga som är angelägen för alla, innan långtgående beslut fattas av riksdagen.

7. Familjedaghemmen – m

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Vi är mycket tveksamma till de långsiktiga konsekvenserna av att regeringen nu låter utarbeta riktlinjer för familjedaghemmen där dagbarnvårdarnas "samhälleliga uppdrag" m.m. skall preciseras. Familjedaghemmen utgör ett viktigt alternativ inom barnomsorgen. En av poängerna är att föräldrar och dagmammor tillsammans kan samarbeta och att barnen får vara i ett hem där dagen inte som på institution planeras i detalj. Den allmänna utvecklingen tyder på att kommunerna i rask takt avvecklar detta alternativ inom barnomsorgen eller att familjedaghemmen alltmer institutionaliseras. Skälet för oss att avvisa läroplanen för förskolan (inklusive barnomsorgen) byggde på oro för en likriktning inom barnomsorgen. De nu aviserade riktlinjerna visar att oron var befogad. Med den politik som nu bedrivs ligger statliga anvisningar för föräldrar i farans riktning.

8. Utbyggnaden av den högre utbildningen åren 2001 och 2002 (mom. 14) – c

Sofia Jonsson (c) anför:

Jag vill hänvisa till Centerpartiets ställningstagande i partimotion 1999/2000: Fi211 med förslag till utgiftsramar – som behandlats av finansutskottet – att *utbyggnaden av den högre utbildningen åren 2001 och 2002* skall omfatta sammantaget 10 000 utbildningsplatser, jämfört med regeringens förslag om ca 21 000 platser. Centern vill därutöver satsa på att stärka kvaliteten inom den högre utbildningen.

Beatrice Ask (m), Lars Hjertén (m), Tomas Högström (m) och Anders Sjölund (m) anför:

Med anledning av enskilda motioner från moderata riksdagsledamöter om *fler utbildningsplatser eller ökade forskningsresurser* till visst lärosäte eller viss region vill vi hänvisa till vår principiella uppfattning när det gäller frågor om utbyggnad. Den uttrycks i vår reservation 5 när det gäller utbyggnad av grundutbildningen, nämligen att fördelningen av studieplatser i första hand skall ske i en omfattning som motsvarar studenternas intresse för respektive ämne och institution. Enligt samma principer skall ökade resurser till forskning och forskarutbildning tilldelas de lärosäten, där många studenter i första hand anger att de vill studera och som dessutom håller hög kvalitet och uppnår goda resultat.

Förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 16

Utbildning och universitetsforskning

1999/2000:UbU1
Bilaga 2

1 000-tal kronor

Utskottets förslag överensstämmer med regeringens förslag till anslagsfördelning.

Verksamhetsområde Anslag	Utskottets förslag
A Förskola, skola och vuxenutbildning	
1 Statens skolverk (<i>ram</i>)	301 568
2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg (<i>ram</i>)	313 799
3 Forskning inom skolväsendet (<i>ram</i>)	8 115
4 Program för IT i skolan (<i>ram</i>)	501 254
5 Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna (<i>ram</i>)	265 000
6 Statens institut för handikappfrågor i skolan (<i>ram</i>)	123 098
7 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp (<i>ram</i>)	21 470
8 Specialskolor och resurscenter (<i>ram</i>)	453 129
9 Särskilda insatser på skolområdet (<i>ram</i>)	276 353
10 Sameskolstyrelsen (<i>ram</i>)	34 990
11 Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola (<i>ram</i>)	123 793
12 Bidrag till svensk undervisning i utlandet (<i>ram</i>)	73 091
13 Statens skolor för vuxna (<i>ram</i>)	41 834
14 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning (<i>ram</i>)	140 701
15 Särskilda utbildningsinsatser för vuxna (<i>ram</i>)	4 307 844
16 Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling (<i>ram</i>)	17 163
B Universitet och högskolor m.m.	
1 Uppsala universitet: Grundutbildning (<i>ram</i>)	802 766
2 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning (<i>ram</i>)	976 369
3 Lunds universitet: Grundutbildning (<i>ram</i>)	1 029 776
4 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning (<i>ram</i>)	983 709
5 Göteborgs universitet: Grundutbildning (<i>ram</i>)	984 972
6 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning (<i>ram</i>)	799 136
7 Stockholms universitet: Grundutbildning (<i>ram</i>)	685 183
8 Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning (<i>ram</i>)	798 090
9 Umeå universitet: Grundutbildning (<i>ram</i>)	742 064
10 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning (<i>ram</i>)	553 758
11 Linköpings universitet: Grundutbildning (<i>ram</i>)	729 320
12 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning (<i>ram</i>)	360 441
13 Karolinska institutet: Grundutbildning (<i>ram</i>)	259 942
14 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning (<i>ram</i>)	624 371
15 Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning (<i>ram</i>)	735 243
16 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning (<i>ram</i>)	527 383
17 Luleå tekniska universitet: Grundutbildning (<i>ram</i>)	398 973
18 Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning (<i>ram</i>)	184 019

Verksamhetsområde Anslag	Utskottets förslag	1999/2000:UbU1 Bilaga 2
19 Karlstads universitet: Grundutbildning (ram)	314 527	
20 Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning (ram)	75 405	
21 Växjö universitet: Grundutbildning (ram)	270 279	
22 Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning (ram)	75 518	
23 Örebro universitet: Grundutbildning (ram)	323 509	
24 Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning (ram)	75 630	
25 Mithögskolan: Grundutbildning (ram)	453 409	
26 Mithögskolan: Forskning (ram)	75 118	
27 Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Grundutbildning (ram)	161 113	
28 Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Forskning och forskarutbildning (ram)	23 580	
29 Malmö högskola: Grundutbildning (ram)	429 665	
30 Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning (ram)	51 388	
31 Högskolan i Kalmar: Grundutbildning (ram)	246 915	
32 Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning (ram)	23 509	
33 Danshögskolan: Grundutbildning (ram)	22 942	
34 Dramatiska institutet: Grundutbildning (ram)	56 200	
35 Högskolan i Borås: Grundutbildning (ram)	192 351	
36 Högskolan Dalarna: Grundutbildning (ram)	229 635	
37 Högskolan på Gotland: Grundutbildning (ram)	69 957	
38 Högskolan i Gävle: Grundutbildning (ram)	220 567	
39 Högskolan i Halmstad: Grundutbildning (ram)	156 075	
40 Högskolan Kristianstad: Grundutbildning (ram)	171 620	
41 Högskolan i Skövde: Grundutbildning (ram)	158 076	
42 Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning (ram)	139 532	
43 Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning (ram)	35 208	
44 Konstfack: Grundutbildning (ram)	99 516	
45 Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning (ram)	46 893	
46 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning (ram)	88 319	
47 Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning (ram)	305 055	
48 Mälardalens högskola: Grundutbildning (ram)	314 951	
49 Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning (ram)	13 856	
50 Södertörns högskola: Grundutbildning (ram)	172 114	
51 Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning (ram)	22 540	
52 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m. (ram)	1 543 659	
53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m. (ram)	451 293	
54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor (ram)	192 178	
55 Sunet (ram)	75 692	
56 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning (ram)	1 600 913	
57 Universitets och högskolors premier för de statliga avtalsförsäkringarna (ram)	1 557 530	
C Högskolemyndigheter m.fl.		
1 Högskoleverket (ram)	131 775	
2 Verket för högskoleservice (ram)	12 171	
3 Centrala studiestödsnämnden (ram)	343 250	

Verksamhetsområde Anslag	Utskottets förslag	1999/2000:UbU1 Bilaga 2
D Nationella och internationella forskningsresurser		
1 Forskningsrådsnämnden: Forskning och forskningsinformation (<i>ram</i>)	81 353	
2 Forskningsrådsnämnden: Förvaltning (<i>ram</i>)	25 008	
3 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Forskning (<i>ram</i>)	208 467	
4 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning (<i>ram</i>)	14 655	
5 Medicinska forskningsrådet: Forskning (<i>ram</i>)	339 342	
6 Medicinska forskningsrådet: Förvaltning (<i>ram</i>)	11 822	
7 Naturvetenskapliga forskningsrådet: Forskning (<i>ram</i>)	747 544	
8 Naturvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning (<i>ram</i>)	21 891	
9 Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Forskning (<i>ram</i>)	243 647	
10 Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning (<i>ram</i>)	8 784	
11 Rymdforskning (<i>ram</i>)	142 075	
12 Kungl. biblioteket (<i>ram</i>)	200 811	
13 Institutet för rymdfysik (<i>ram</i>)	41 145	
14 Polarforskningssektariatet (<i>ram</i>)	22 836	
15 Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete mellan Sverige och EU (<i>ram</i>)	11 994	
16 Särskilda utgifter för forskningsändamål (<i>ram</i>)	123 904	
17 Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning (<i>ram</i>)	64 726	
E Gemensamma ändamål		
1 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m. (<i>ram</i>)	37 629	
2 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m. (<i>ram</i>)	22 805	
Summa för utgiftsområdet	32 572 588	

Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2000 inom utgiftsområde 16

Utbildning och universitetsforskning

Belopp i 1000-tal kronor

Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	(m)	(kd)	(c)	(fp)
A Förskola, skola och vuxenutbildning						
A 1 Statens skolverk	(ram)	301 568		-15 000	-25 000	
A 2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg	(ram)	313 799			-3 000	
A 3 Forskning inom skolväsendet	(ram)	8 115	+8 000		+10 000	
A 4 Program för IT i skolan	(ram)	501 254	+460 000	-70 000		
A 5 Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna	(ram)	265 000	-265 000			
A 6 Statens institut för handikappfrågor i skolan	(ram)	123 098	-123 098			
A 7 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp	(ram)	21 470	+1 000			
A 8 Specialskolor och resurscenter	(ram)	453 129	+10 000			
A 9 Särskilda insatser på skolområdet	(ram)	276 353				
A 10 Sameskolstyrelsen	(ram)	34 990				
A 11 Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola	(ram)	123 793				
A 12 Bidrag till svensk undervisning i utlandet	(ram)	73 091	+14 000			+20 000
A 13 Statens skolor för vuxna	(ram)	41 834				
A 14 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning	(ram)	140 701				
A 15 Särskilda utbildningsinsatser för vuxna	(ram)	4 307 844	-176 000	+60 000		-1 000 000
A 16 Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling	(ram)	17 163				
A 17 Nationellt kvalitetsinstitut (nytt anslag)	(ram)		+200 000		+100 000	
A 18 Marknadsföring av lärlingsutbildning (nytt anslag)	(ram)			+25 000		

Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	(m)	(kd)	(c)	(fp)
A 19 Särskild skolsatsning (nytt anslag)	(ram)				+80 000	
B Universitet och högskolor m.m.						
B 1 Uppsala universitet: Grundutbildning	(ram)	802 766				
B 2 Uppsala universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	976 369				
B 3 Lunds universitet: Grundutbildning	(ram)	1 029 776				
B 4 Lunds universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	983 709				
B 5 Göteborgs universitet: Grundutbildning	(ram)	984 972				
B 6 Göteborgs universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	799 136				
B 7 Stockholms universitet: Grundutbildning	(ram)	685 183				
B 8 Stockholms universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	798 090				
B 9 Umeå universitet: Grundutbildning	(ram)	742 064				
B 10 Umeå universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	553 758				
B 11 Linköpings universitet: Grundutbildning	(ram)	729 320				
B 12 Linköpings universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	360 441				
B 13 Karolinska institutet: Grundutbildning	(ram)	259 942				
B 14 Karolinska institutet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	624 371				
B 15 Kungl. Tekniska högskolan: Grundutbildning	(ram)	735 243				
B 16 Kungl. Tekniska högskolan: Forskning och forskarutbildning	(ram)	527 383				
B 17 Luleå tekniska universitet: Grundutbildning	(ram)	398 973				
B 18 Luleå tekniska universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	184 019				
B 19 Karlstads universitet: Grundutbildning	(ram)	314 527				
B 20 Karlstads universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	75 405			+3 000	
B 21 Växjö universitet: Grundutbildning	(ram)	270 279				
B 22 Växjö universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	75 518			+3 000	

Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	(m)	(kd)	(c)	(fp)
B 23 Örebro universitet: Grundutbildning	(ram)	323 509				
B 24 Örebro universitet: Forskning och forskarutbildning	(ram)	75 630			+3 000	
B 25 Mitthögskolan: Grundutbildning	(ram)	453 409				
B 26 Mitthögskolan: Forskning	(ram)	75 118	-20 000		+3 000	
B 27 Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Grundutbildning	(ram)	161 113				
B 28 Högskolan i Karlskrona/Ronneby: Forskning och forskarutbildning	(ram)	23 580	+8 000		+8 000	
B 29 Malmö högskola: Grundutbildning	(ram)	429 665				
B 30 Malmö högskola: Forskning och forskarutbildning	(ram)	51 388				
B 31 Högskolan i Kalmar: Grundutbildning	(ram)	246 915				
B 32 Högskolan i Kalmar: Forskning och forskarutbildning	(ram)	23 509			+8 000	
B 33 Danshögskolan: Grundutbildning	(ram)	22 942				
B 34 Dramatiska institutet: Grundutbildning	(ram)	56 200				
B 35 Högskolan i Borås: Grundutbildning	(ram)	192 351				
B 36 Högskolan Dalarna: Grundutbildning	(ram)	229 635				
B 37 Högskolan på Gotland: Grundutbildning	(ram)	69 957				
B 38 Högskolan i Gävle: Grundutbildning	(ram)	220 567				
B 39 Högskolan i Halmstad: Grundutbildning	(ram)	156 075				
B 40 Högskolan Kristianstad: Grundutbildning	(ram)	171 620				
B 41 Högskolan i Skövde: Grundutbildning	(ram)	158 076				
B 42 Högskolan i Trollhättan/Uddevalla: Grundutbildning	(ram)	139 532				
B 43 Idrottshögskolan i Stockholm: Grundutbildning	(ram)	35 208				
B 44 Konstfack: Grundutbildning	(ram)	99 516				
B 45 Kungl. Konsthögskolan: Grundutbildning	(ram)	46 893				
B 46 Kungl. Musikhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	(ram)	88 319				
B 47 Lärarhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	(ram)	305 055				

Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	(m)	(kd)	(c)	(fp)
B 48 Mälardalens högskola: Grundutbildning	(ram)	314 951				
B 49 Operahögskolan i Stockholm: Grundutbildning	(ram)	13 856				
B 50 Södertörns högskola: Grundutbildning	(ram)	172 114				
B 51 Teaterhögskolan i Stockholm: Grundutbildning	(ram)	22 540				
B 52 Enskilda och kommunala högskoleutbildningar m.m.	(ram)	1 543 659	+60 000		-8 000	
B 53 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	(ram)	451 293	-451 293		-75 000	+305 000
B 54 Forskning och konstnärligt utvecklingsarbete vid vissa högskolor	(ram)	192 178	-50 000		+93 000	
B 55 Sunet	(ram)	75 692				
B 56 Ersättningar för klinisk utbildning och forskning	(ram)	1 600 913				
B 57 Universitets och högskolors premier för de statliga avtalsförsäkringarna	(ram)	1 557 530				
B 58 Medel att fördela för forskning och forskarutbildning (nytt anslag)	(ram)		+244 800			
B 59 Medel att fördela för grundutbildning och internationell utveckling m.m. (nytt anslag)	(ram)		+242 100			
B 60 Kvalitetssatsning inom spetsutbildningen (nytt anslag)	(ram)			+200 000		
B 61 Minskad volym inom grundutbildningen (nytt anslag)	(ram)			-525 000		
C Högskolemyndigheter m.fl.						
C 1 Högskoleverket	(ram)	131 775		-6 000		
C 2 Verket för högskoleservice	(ram)	12 171				
C 3 Centrala studiestödsnämnden	(ram)	343 250				+20 000
D Nationella och internationella forskningsresurser						
D 1 Forskningsrådsnämnden: Forskning och forskningsinformation	(ram)	81 353				+150 000
D 2 Forskningsrådsnämnden: Förvaltning	(ram)	25 008				
D 3 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	(ram)	208 467	+10 000			
D 4 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning	(ram)	14 655				

Anslag	Anslags- typ	Regeringens förslag	(m)	(kd)	(c)	(fp)
D 5 Medicinska forskningsrådet: Forskning	(ram)	339 342	+25 000			
D 6 Medicinska forskningsrådet: Förvaltning	(ram)	11 822				
D 7 Naturvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	(ram)	747 544	+50 000			
D 8 Naturvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning	(ram)	21 891				
D 9 Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Forskning	(ram)	243 647	+50 000			
D 10 Teknikvetenskapliga forskningsrådet: Förvaltning	(ram)	8 784				
D 11 Rymdforskning	(ram)	142 075				
D 12 Kungl. biblioteket	(ram)	200 811				
D 13 Institutet för rymdfysik	(ram)	41 145				
D 14 Polarforskningssekretariatet	(ram)	22 836				
D 15 Rådet för forsknings- och utvecklingssamarbete mellan Sverige och EU	(ram)	11 994				
D 16 Särskilda utgifter för forskningsändamål	(ram)	123 904				
D 17 Medel för dyrbar vetenskaplig utrustning	(ram)	64 726	+10 000			
D 18 Europeisk forskningssamverkan (nytt anslag)	(ram)		+50 000			
E Gemensamma ändamål						
E 1 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	(ram)	37 629				
E 2 Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.	(ram)	22 805	-5 000			
Summa		32 572 588	+352 509	-331 000	+200 000	-505 000

Sammanfattning.....	1
Propositionerna.....	3
Proposition 1999/2000:1 Budgetpropositionen för 2000	3
Proposition 1999/2000:5 Personskadeskydd för studenter.....	4
Motionerna	4
Utskottet	14
Inledning.....	14
1 Förskola, skola och vuxenutbildning	14
Inledning	14
Resultatbedömning.....	15
Förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg.....	18
Förslag till ändring av skollagen beträffande interkommunal ersättning.....	22
Anslagen.....	22
A 1 Statens skolverk.....	22
A 2 Utveckling av skolväsende och barnomsorg.....	25
A 3 Forskning om skolväsendet	26
A 4 Program för IT i skolan.....	27
A 5 Förstärkning av utbildning i storstadsregionerna.....	28
A 6 Statens institut för handikappfrågor i skolan	29
A 7 Skolutveckling och produktion av läromedel för elever med handikapp	29
A 8 Specialskolor och resurscenter.....	30
A 9 Särskilda insatser på skolområdet.....	31
A 10 Sameskolstyrelsen.....	31
A 11 Bidrag till viss verksamhet motsvarande grundskola och gymnasieskola.....	32
A 12 Bidrag till svensk undervisning i utlandet.....	32
A 13 Statens skolor för vuxna	33
A 14 Bidrag till viss verksamhet inom vuxenutbildning	34
A 15 Särskilda utbildningsinsatser för vuxna	34
A 16 Svenska EU-programkontoret för utbildning och kompetensutveckling	38
Övrigt	38
Lärlingsutbildning	38
Vissa resursfrågor	40
2 Universitet och högskolor m.m.	41
Resultatbedömning.....	41
Utbyggnaden av den högre utbildningen.....	43
Utbyggnaden år 2000	43
Nya platser i högskolan åren 2001 och 2002.....	48
Konstnärliga utbildningar.....	53
Utbyggnad av forskning och forskarutbildning vid universitet och högskolor.....	54
Avräkning av särskilda åtaganden under anslag.....	57

Ersättning för helårsstudenter och helårsprestationer.....	57
Personskadeskydd för studenter	57
Anslag till universitet och högskolor för budgetåret 2000	59
Övrigt	62
3 Högskolemyndigheter m.fl.....	63
Högskoleverket	63
Verket för högskoleservice.....	63
Centrala studiestödsnämnden	64
Distansutbildningsmyndigheten	64
4 Nationella och internationella forskningsresurser	65
Inledning	65
Resultatbedömning.....	65
Anslag till nationella och internationella forskningsresurser	68
5 Gemensamma ändamål	70
Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	70
Utvecklingsarbete inom Utbildningsdepartementets område m.m.	70
6 Anslag inom utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforsk- ning	71
7 Övrigt	71
Hemställan	71
Reservationer.....	75
1. Rätten att delta i förskoleverksamhet, m.m. (mom. 1, 12, 13 och 14) – kd	75
2. Rätten att delta i förskoleverksamhet, m.m. (mom. 1, 2, 7, 9, 13 och 14) – fp	77
3. Maxtaxa inom förskoleverksamhet och skolbarnsomsorg, m.m. (mom. 2 och 3) – m, kd, c	79
4. Öppen förskola (mom. 4) – kd, c	80
5. Nationellt kvalitetsinstitut, m.m. (mom. 7, 8, 11, 13, 14, 15, 17 och 18) – m	80
6. Nationellt kvalitetsinstitut, m.m. (mom. 7, 13 och 14) – c.....	83
7. Lärlingsutbildning (mom. 10) – m, kd, fp.....	84
Särskilda yttranden	85
1. Anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitets- forskning för budgetåret 2000 (mom. 19) – m.....	85
2. Anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitets- forskning för budgetåret 2000 (mom. 19) – kd	87
3. Anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitets- forskning för budgetåret 2000 (mom. 19) – c	88
4. Anslagen under utgiftsområde 16 Utbildning och universitets- forskning för budgetåret 2000 (mom. 19) – fp.....	89
5. Rätten att delta i förskoleverksamhet m.m. (mom. 1) – m.....	90
6. Folkomröstning om utformningen av barnomsorgen (mom. 5) – m	91
7. Familjedaghemmen – m.....	91
8. Utbyggnaden av den högre utbildningen åren 2001 och 2002 (mom. 14) – c.....	91

9. Utbyggnaden av högre utbildning och forskning – m.....	92	1999/2000:UbU1
Bilagor		
1. Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)	93	
2. Förslag till beslut om anslag inom utgiftsområde 16	94	
3. Regeringens och oppositionspartiernas förslag till anslag för år 2000 inom utgiftsområde 16	97	